

2024

**JAAR
VERSLAG**

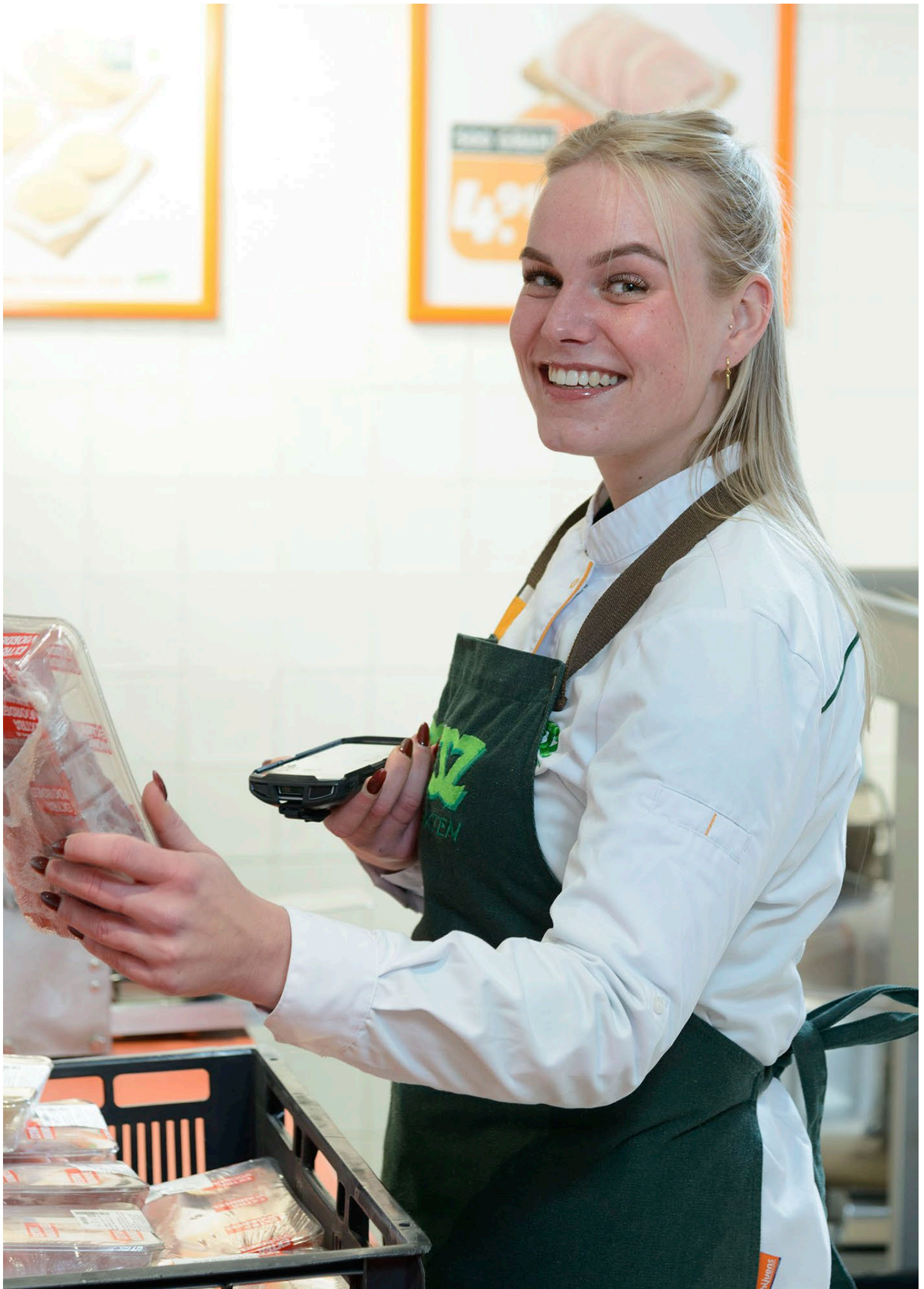
**Stichting
Bedrijfstakpensioenfonds
voor het
Levensmiddelenbedrijf**

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het
Levensmiddelenbedrijf
Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen
E-mail info@bpfl.nl
Internetsite www.bpfl.nl

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 41178959

Jaarverslag 2024
Verslag over het boekjaar
1-1-2024 t/m 31-12-2024

Inhoud

	Pagina		Pagina
1. Voorwoord	5	8. Actuariële analyse van het resultaat	41
2. Meerjarenoverzicht	7	8.1 Actuariële analyse van het saldo	41
Bestuursverslag	9	8.2 Deelnemersbestand (Aantallen)	43
3. De organisatie BPFL	11	9. Communicatie	45
3.1 Het pensioenfonds	11	10. Externe ontwikkelingen	49
3.2 Organogram	12	10.1 Voorbereiding transitie naar een nieuw pensioenstelsel	49
3.3 Missie, visie en strategie	12	10.2 Vervallen zeer kleine pensioenen (€2,00 bruto per jaar of minder)	49
4. Pensioenregeling 2024	15	10.3 Wetgeving en inwerkingtreding of uitgesteld	49
5. Financiële positie van het fonds	17	10.4 Onvindbare Deelnemers	51
5.1 Ontwikkeling financiële positie	17	10.5 Keuzebegeleiding	51
5.2 (Beleids)dekkingsgraad	18	11. Governance	53
5.3 Reële en marktwaarde dekkingsgraad	19	11.1 Organisatie	53
5.4 Overbruggingsplan	19	11.2 Klachten- en geschillenregeling/ klachtenreglement	60
5.5 Haalbaarheidstoets	20	11.3 Geschiktheid en evaluatie	64
5.6 Z-score en performancetoets	21	11.4 Diversiteit	64
5.7 Premiebeleid	21	11.5 Beloningsbeleid	64
6. Beleggingen	25	11.6 Gedragscode/Compliance Officer	65
6.1 Marktontwikkelingen 2024	25	11.7 Toezichthouders	65
6.2 Ontwikkeling portefeuille	27	11.8 Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)	66
6.3 Portefeuillebeheer	27	11.9 Code Pensioenfondsen	66
6.4 Strategisch beleggingsbeleid	28	12. Uitbesteding en overige externe partijen	71
6.5 Normportefeuille	28	12.1 Uitbesteding	71
6.6 Risicoafdekking	29	12.2 Overige externe partijen	72
6.7 Resultaat	30	13. Integraal risicomanagement	73
6.8 Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)	32	13.1 Governance	73
7. Kosten vermogensbeheer en pensioenbeheer	35	13.2 Cyber-risico	76
7.1 Totale kosten vermogensbeheer	35	13.3 Datakwaliteit	76
7.2 Onderverdeling directe en indirecte kosten	37		
7.3 Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	38		

	Pagina
13.4 Naleving sanctiewetgeving	77
13.5 Environmental, Social and Governance (E.S.G.) risico's	77
13.6 Nieuw pensioenstelsel	77
13.7 Beleidsinstrumenten	78
13.8 Beleidsmatige toelichting op de aanwezige risico's	78
13.9 Risicohouding	80
13.10 Controle op het gevoerde beleid	81
14. Vooruitblik 2025	83
15. Rapport Raad van Toezicht	85
Rapport RvT	85
Reactie van het bestuur	89
16. Verslag verantwoordingsorgaan	91
Oordeel verantwoordingsorgaan	91
Reactie van het bestuur	95
17. Jaarrekening	97
Balans per 31 december	98
Staat van baten en lasten	100
Kasstroomoverzicht	102
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	103
Toelichting op de balans per 31 december	112
Toelichting op de staat van baten en lasten	125
Risicoparagraaf	133
Gebeurtenissen na balansdatum	143
Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur	143
Goedkeuring van de jaarrekening door de Raad van Toezicht	144
18. Overige gegevens	145
Resultaatbestemming	145
Actuariële verklaring	146
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	148
19. Bijlagen	157
Relevante nevenfuncties bestuursleden en raad van toezicht	157
SFDR uitkeringsovereenkomst	159
SFDR beschikbare premieregeling Excedent	166
Begrippenlijst	172

1. Voorwoord

Voor u ligt het verslag over 2024 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Levensmiddelenbedrijf (hierna: ons fonds). Ons fonds is een bedrijfstakpensioenfonds, opgericht op 1 november 1968 en statutair gevestigd in Utrecht.

Ontwikkeling financiële positie van ons fonds

De financiële positie van ons fonds is in 2024 verbeterd. De dekkingsgraad is gestegen van 104,4% eind 2023 naar 110,2%. De beleidsdekkingsgraad is aan het eind van 2024 uitgekomen op 109,2%. De verhoging van de dekkingsgraad in 2024 is vooral gerealiseerd door de gestegen rente en een positief beleggingsresultaat.

Met een beleidsdekkingsgraad van 109,2% en een minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,3% is er, net als in 2023, geen sprake meer van een dekkingstekort. Over de financiële positie van ons fonds is met alle doelgroepen uitgebreid gecommuniceerd. Dat gebeurde onder andere via nieuwsberichten op de website en digitale nieuwsbrieven.

Onze beleggingen

Onze beleggingen zijn gestegen en laten een positief rendement zien van 10,6%.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Ons fonds belegt voor de lange termijn waarbij nadrukkelijk rekening wordt gehouden met milieu, sociale en governance aspecten. Daarbij wil ons fonds een significante bijdrage leveren aan vier Sustainable Development Goals: (1) betaalbare en duurzame energie; (2) waardig werk en economische groei; (3) verantwoorde consumptie en productie; (4) klimaatactie.

Voor 2025 heeft het pensioenfonds als één van de speerpunten in het beleggingsplan opgenomen om nader aandacht te besteden aan de uitwerking van de goals in het beleggingsbeleid.

Naar een nieuw pensioenstelsel

De Wet toekomst pensioenen (Wtp) is na een paar uitstelmomenten op 1 juli 2023 ingegaan.

Ons fonds had op 1 januari 2025 over willen gaan naar de nieuwe pensioenregeling.

In 2023 en 2024 zijn veel belangrijke voorbereidende stappen gezet en belangrijke keuzes gemaakt in het traject van overgang. Daar zijn naast het bestuur van ons fonds, onze sociale partners, de Raad van Toezicht en het Verantwoordingsorgaan bij betrokken. Ook onze uitbestedingspartners zijn nauw aangesloten. Het voorbereiden op het nieuwe pensioenstelsel gaat in goed overleg tussen alle partijen. Sociale partners hebben gekozen voor een solidaire premieregeling en gevraagd de opgebouwde rechten in te varen.

In 2024 zijn het transitie- en implementatieplan ingediend en hebben reeds enkele gesprekken met DNB plaatsgevonden. Ook is het communicatieplan gereed en ingediend bij de AFM en is gestart met de voorbereiding van de transitiecommunicatie en het opstellen van een nieuwe pensioenregeling. Eind 2024 heeft ons fonds moeten besluiten de overgang uit te stellen naar 1 januari 2026 omdat extra tijd nodig bleek om aan wetgeving te kunnen voldoen. Ons fonds blijft onze deelnemers continu informeren over de voortgang, onder andere via een speciale pagina op onze website.

Overleg met sociale partners

Tijdens het boekjaar heeft op meerdere momenten intensief overleg plaatsgevonden met onze sociale partners. Hierbij zijn ook afspraken gemaakt over de financiering van de pensioenregeling. De premie is gehandhaafd op 27,6% en het opbouwpercentage blijft ongewijzigd op 1,5%.

Dankwoord

Het bestuur wil iedereen die zich heeft ingezet voor ons fonds, waaronder de leden van de raad van toezicht, de leden van het verantwoordingsorgaan, de sociale partners, die betrokken zijn bij ons fonds en alle bij ons fonds betrokken adviseurs, uitvoerders en medewerkers van het bestuursbureau bedanken voor hun grote inzet, betrokkenheid en samenwerking in het afgelopen jaar.

De heer Erwin Bosman
Onafhankelijk voorzitter bestuur

2. Meerjarenoverzicht

	2024	2023	2022	2021	2020
Aantallen					
Actieve deelnemers, exclusief arbeidsongeschikten	144.794 ¹⁾	105.079	102.395	95.411	97.396
Actieve deelnemers, arbeidsongeschikten	4.030	3.842	3.635	3.527	3.324
Gewezen deelnemers	234.889 ¹⁾	208.888	194.910	184.982	244.460
Pensioengerechtigden met uitkering	26.742	25.480	24.722	23.483	21.986
Pensioengerechtigden niet opgevraagd pensioen	3.348	2.838	2.394	1.966	2.420
Totaal aantal deelnemers	413.803	346.127	328.056	309.369	369.586
Werkgevers	4.096	3.946	3.848	3.732	3.518
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Toeslagen/verlagingen					
Toeslagverlening/verlagingen actieven	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,85% ²⁾
Toeslagverlening/verlagingen inactieven	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,85% ²⁾
Beleggingen					
Beleggingen ³⁾	6.344.214	5.398.471	4.641.616	8.145.861	7.712.366
Beleggingsresultaten ⁴⁾	670.483	471.206	-2.598.330	190.694	618.094
Rendement (inclusief rente-overlay)	10,6%	8,3%	-32,5%	2,5%	8,8%
Benchmarkrendement (inclusief rente-overlay)	10,6%	8,5%	-32,6%	2,5%	8,9%
Z-score	0,26	-0,23	-0,35	-0,05	0,37
Performancetoets	1,28	1,37	1,66	1,89	1,88

1) Vanaf 1 januari 2024 bouwen werknemers al vanaf 18 jaar pensioen op bij ons fonds. Dat is geregeld in de nieuwe pensioenwet. Voorheen was dit bij ons fonds vanaf 21 jaar. Hierdoor is het aantal deelnemers toegenomen met 55.658, waarvan 45.469 actieve deelnemers en 10.189 gewezen deelnemers.

2) Deze verlaging is reeds verwerkt in de technische voorzieningen per 31 december 2020. De pensioenverlaging wordt administratief echter pas op 31 december 2021 in de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten verwerkt. Gepensioneerden ontvangen dus voor het eerst in januari 2022 een lagere pensioenuitkering.

3) Inclusief liquide middelen beschikbaar voor beleggingen en derivaten opgenomen op de passiva zijde van de balans. Voor meer informatie wordt verwezen naar de toelichting op de balans.

4) Betreft directe en indirecte beleggingsresultaten onder aftrek van kosten vermogensbeheer.

	2024	2023	2022	2021	2020
Reserves					
Gebonden reserve	1.136.647	1.144.015	1.050.718	1.371.782	1.458.132
Bestemmingsreserve AOP	23.552	23.497	23.817	23.795	23.728
Beleidsreserve	-488.453	-898.288	-1.092.623	-1.669.504	-2.519.635
Totaal reserves	671.746	269.224	-18.088	-273.927	-1.037.775
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	6.583.704	6.043.151	5.593.703	8.249.120	8.820.550
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	17.177	13.696	12.051	13.733	11.459
Totaal technische voorzieningen	6.600.881	6.056.847	5.605.754	8.262.853	8.832.009
Gewogen gemiddelde rekenrente ¹⁾	2,00%	2,20%	2,34%	0,64%	0,37%
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	400.195	359.137	307.764	300.038	224.227
Pensioenuitkeringen					
Uitkeringen	84.835	81.306	75.702	72.584	66.624
Afkoopsommen	2.669	1.368	3.040	5.840	4.690
	87.504	82.674	78.742	78.424	71.314
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Pensioenvermogen ²⁾	7.272.627	6.326.071	5.587.666	7.988.926	7.794.234
Pensioenverplichtingen	6.600.881	6.056.847	5.605.754	8.262.853	8.832.009
Dekkingsgraad ³⁾	110,2%	104,4%	99,7%	96,7%	88,2% ⁴⁾
Beleidsdekkingsgraad	109,2%	104,4%	97,9%	93,7%	84,7%
Vereiste dekkingsgraad	117,2%	118,9%	118,7%	116,6%	116,5%

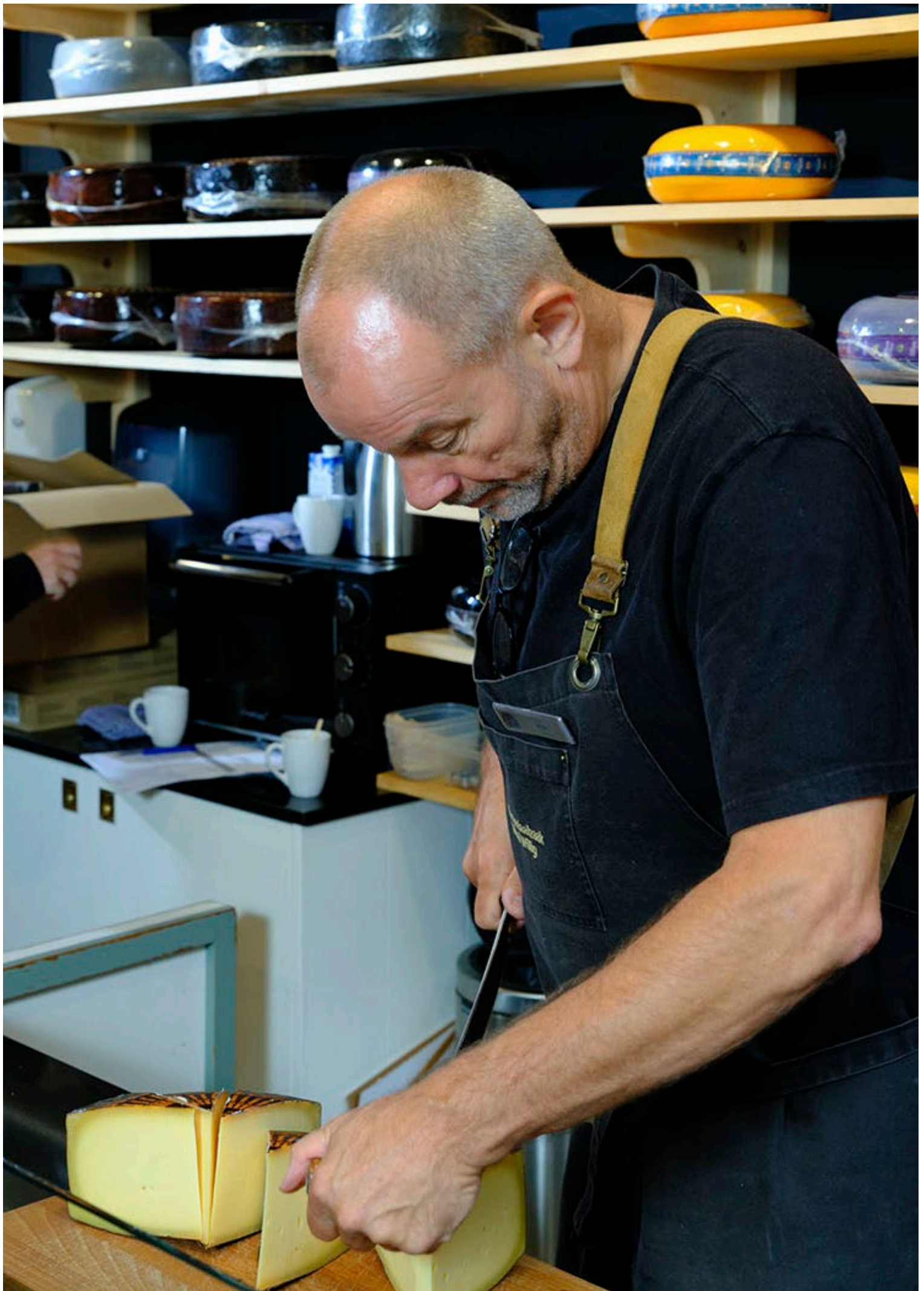
1) De gewogen gemiddelde rekenrente is het rentepercentage waaruit de technische voorziening voor risico pensioenfonds ultimo boekjaar resulteert die gelijk is aan de technische voorziening voor risico fonds op basis van de DNB-rentetermijnstructuur.

2) Het pensioenvermogen is gelijk aan het totaal van de activa minus lang- en kortlopende schulden en overlopende passiva.

3) De dekkingsgraad wordt berekend door het pensioenvermogen te delen door de pensioenverplichtingen.

4) De dekkingsgraad vóór verlagings bedraagt 87,5%.

Bestuursverslag

3. De organisatie BPFL

3.1 Het pensioenfonds

Statutaire doelstelling

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Levensmiddelenbedrijf (ons fonds) voert de pensioenregeling uit voor werknemers, gewezen werknemers en hun nabestaanden en werkgevers, in de levensmiddelenbranche, die is vastgelegd in het pensioenreglement en volgens de statuten. De pensioenaanspraken worden gefinancierd met bijdragen van werknemers en werkgevers. Het ingelegde geld wordt belegd. De pensioenregeling voorziet voor alle deelnemers in een ouderdomspensioen, een partnerpensioen en een wezenpensioen en een premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

Het bestuur heeft de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, zoals bedoeld in artikel 102a van de Pensioenwet vastgesteld en vastgelegd in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN). Bij de toetsing van de opdrachtaanvaarding voor de uitvoering van de pensioenregeling zijn deze door het bestuur als uitgangspunt genomen.

Naam en vestigingsplaats

Ons fonds is opgericht op 1 november 1968 en is statutair gevestigd in Utrecht. Ons fonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel in Utrecht onder nummer 41178959 en is lid van de Pensioenfederatie.

Verplichtstelling

Ons fonds is een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds. Die status ligt vast in de beschikking, nr. 63663, d.d. 23 oktober 1968, afgegeven door de Minister van Sociale Zaken en is voor het laatst gewijzigd bij beschikking van 6 december 2023 (Staatscourant nr. 29554). Door de komst van de Wet toekomst pensioenen is de wettelijke toetredingsleeftijd vanaf 1 januari 2024 verlaagd naar 18 jaar. De verplichtstelling is hierop aangepast in 2023. Per 1 januari 2024 geldt de verplichtstelling voor werknemers vanaf 18 tot 68 jaar.

Handhaving verplichtstelling

Werkgevers die onder de verplichtstelling vallen, moeten zich aanmelden bij ons fonds. Daarnaast heeft ons fonds de plicht naar de aangesloten deelnemers, werkgevers en andere belanghebbenden om de verplichtstelling te handhaven. Ons fonds voert daarom een actief handhavingsbeleid. Dit beleid wordt uitgevoerd door AZL waarbij op gestructureerde en niet gestructureerde wijze onderzoek wordt gedaan naar nieuwe en bestaande werkgevers.

Online winkelen in met name voedingswaren is een opkomend fenomeen. Ons fonds heeft vastgesteld dat ook de online supermarkten voor zover het supermarktactiviteiten betreft onder de verplichtstelling vallen. Zodra er sprake is van een fysieke en of virtuele inrichting is er in ieder geval sprake van een verplichte aansluiting.

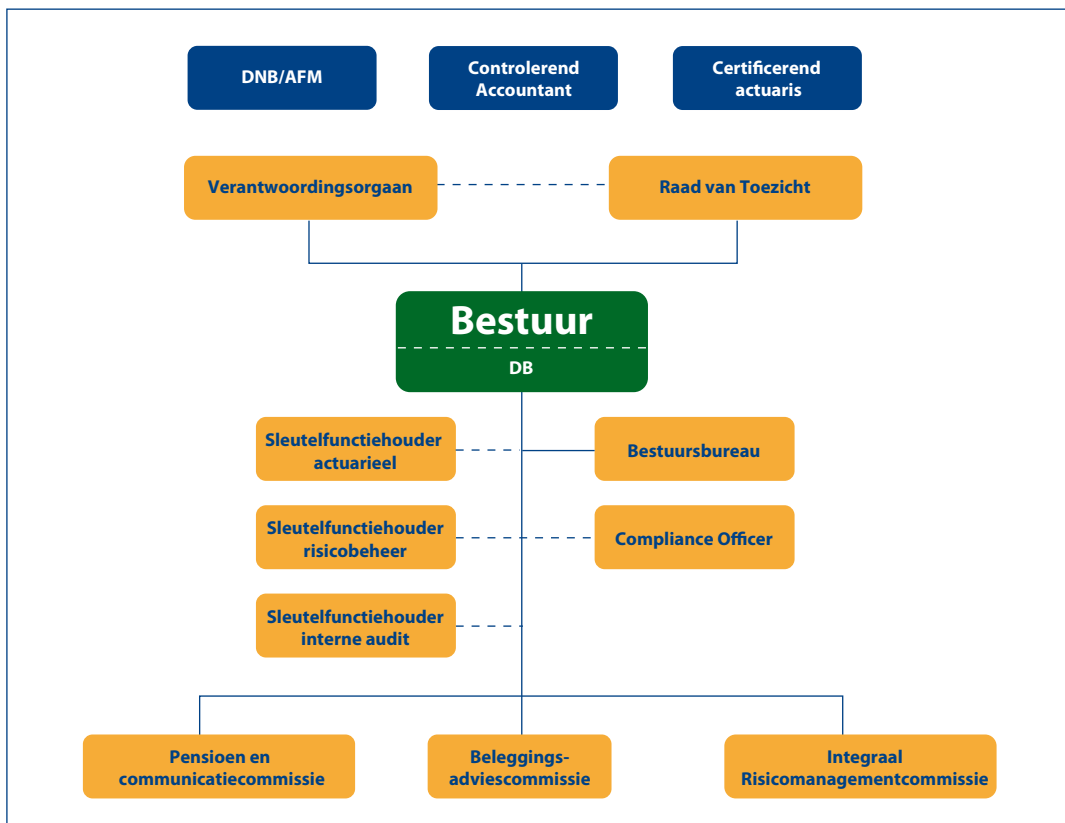
Aan het einde van het verslagjaar 2024 zijn meer ondernemingen verplicht aangesloten bij ons fonds dan eind 2023. In totaal waren er eind 2024 4.096 ondernemingen aangesloten bij ons fonds. Hiervan zijn 37 ondernemingen vrijwillig aangesloten bij ons fonds.

Totale toename deelnemers Bpf Levensmiddelen 2024

Het totaal aantal actieve deelnemers (inclusief de arbeidsongeschikten) is in het verslagjaar toegenomen van 108.921 naar 148.824. De enorme toename van het aantal deelnemers is met name het gevolg van het verlagen van de toetredingsleeftijd naar 18 jaar. Hierdoor zijn vanaf 2024 ook werknemers vanaf 18 jaar deelnemer geworden bij ons fonds.

3.2 Organogram

3.3 Missie, visie en strategie

3.3.1 Missie

De missie van ons fonds is het uitvoeren van de door sociale partners in de levensmiddelenbranche overeengekomen pensioenregeling.

Dit betekent concreet:

Het toekennen en uitkeren van de toegezegde pensioenen bij ouderdom, overlijden, en arbeidsongeschiktheid aan de deelnemers, de gewezen deelnemers, de gepensioneerden alsmede aan hun nagelaten betrekkingen, in de levensmiddelenbranche. Daarbij wordt het nominale pensioen gerealiseerd en een waardevast pensioen geambieerd.

3.3.2 Visie

Het bestuur handelt vanuit de kernwaarden goed, duurzaam en kosten-efficiënt, waarbij het compliant is met wet- en regelgeving. Het bestuur borgt de evenwichtigheid naar alle stakeholders en opereert binnen het premiebudget en de risicohouding van ons fonds. Het bestuur voelt de beklemming van het huidige FTK en ervaart de beperking ervan voor een relatief jong pensioenfonds. Het realiseert zich dat ons fonds kwetsbaar is als het gaat om het behoud van draagvlak en is zich bewust van de ontwikkelingen binnen de branche levensmiddelenbedrijf en de aangesloten werkgevers en ziet de complexiteit van meerdere Cao's bij de werkgevers, de almaar toenemende branchevervaging en de nieuwe ondernemingsvormen die binnen de branche opereren maar buiten de branche willen bestaan. Het bestuur ziet ook de consolidatie in de pensioensector, het verdwijnen van eigenheid en toenemende standaardisatie van regelingen, het nieuwe pensioenakkoord en de druk op de verplichtstelling als relevante ontwikkelingen die invloed hebben op de strategie.

De kernwaarden:

- Goed: Dit betekent in elk geval juist, adequaat, tijdig, volledig en toereikend. De concretisering van deze kernwaarde kent echter zoveel facetten dat deze in de sub-niveaus nader worden uitgewerkt.
- Duurzaam: Dit betekent zowel maatschappelijk verantwoord opereren als ook continuïteit kunnen bieden.
- Kosten-efficiënt: Dit betekent dat er gestuurd wordt op een passende prijs-kwaliteit verhouding.

3.3.3 Strategie

Het bestuur heeft de volgende strategieën geïmplementeerd om de missie met inachtneming van de visie te realiseren:

- Het bestuur voert een financieel solide beleid dat duurzaam is en evenwichtig naar alle stakeholders.
- Het bestuur int een kostendekkende premie bij de ondernemingen en belegt deze gelden teneinde de financiering van de uitkeringen te realiseren.
- Het beleid van het bestuur is geënt op een adequaat risicomanagement waarbij het de pensioenregeling op langere termijn onder een breed scala van omstandigheden overeenkomstig de ambitie kan uitvoeren.
- Het bestuur communiceert zijn beleid en de resultaten hiervan aan al zijn stakeholders, waarbij behoud van draagvlak en begrip van de pensioenrechten en de -resultaten worden beoogd.
- Het bestuur trekt in nauwe samenspraak met sociale partners op om in zo kort mogelijke tijd over te stappen naar het nieuwe pensioencontract.
- Richting de pensioenuitvoeringsorganisatie trekt het bestuur, waar mogelijk, samen op met andere klanten van de pensioenuitvoeringsorganisatie om de uitvoering van het nieuwe pensioencontract zo snel mogelijk gerealiseerd te krijgen en waar mogelijk zoveel mogelijk processen te standaardiseren.

De opdracht tot uitvoering van de door sociale partners overeengekomen pensioenregeling is in 2020 vastgelegd in een overeenkomst tussen sociale partners en ons fondsbestuur. De opdracht omvat tevens de doelstellingen, beleidsuitgangspunten, het ambitieniveau van de toeslagverlening en de risicohouding, die ten grondslag liggen aan de pensioenregeling, op grond waarvan ons fonds de opdracht tot de uitvoering aanvaardt.

De missie, visie en strategie worden jaarlijks geëvalueerd. Het bestuur vindt het belangrijk om bij het bepalen van zijn strategische doelstellingen en uitgangspunten de voorkeuren van zijn deelnemers te kennen. Het gemiddelde rapportcijfer voor het fonds is 6,7; de deelnemers zijn over het algemeen tevreden over de informatie die het fonds verstrekt. Het fonds kan verbeteren bij de informatie over de keuzemogelijkheden en life-events. Het bestuur heeft onder deelnemers een onderzoek laten uitvoeren naar de mate waarin zij beleggingsrisico willen en kunnen lopen. Ook is de lifecycle geanalyseerd en vastgesteld. Voor de wijze waarop ons fonds zijn doelstellingen operationaliseert en zijn risicohouding bepaalt, wordt verder verwezen naar de volgende hoofdstukken.

4. Pensioenregeling 2024

De pensioenregeling van ons fonds zag er op 31 december 2024 op hoofdlijnen als volgt uit:

Regeling voor werknemers

	2024	2023
Pensioensysteem	Middelloonregeling met een voorwaardelijke indexatie	Middelloonregeling met een voorwaardelijke indexatie
Pensioen richtleeftijd	68 jaar	68 jaar
Opbouw% ouderdomspensioen	1,50%	1,50%
Opbouw% partnerpensioen	1,05%	1,05%
Partnerpensioen	Opbouwbasis	Opbouwbasis
Maximum pensioengevend loon	€ 71.628,00	€ 66.956,00
Franchise	€ 18.110,00	€ 16.464,00
Maximum pensioengrondslag	€ 53.518,00	€ 50.492,00
Pensioenpremie	27,6% van de pensioengrondslagsom	27,6% van de pensioengrondslagsom

NB: Per 1 januari 2025 bedraagt het maximum pensioengevend loon € 75.864,00, bedraagt de franchise op jaarbasis € 18.475 en bedraagt de maximum pensioengrondslag € 57.389,00.

Voor het actuele pensioenreglement wordt verwezen naar de website van ons fonds: www.bpfl.nl

5. Financiële positie van het fonds

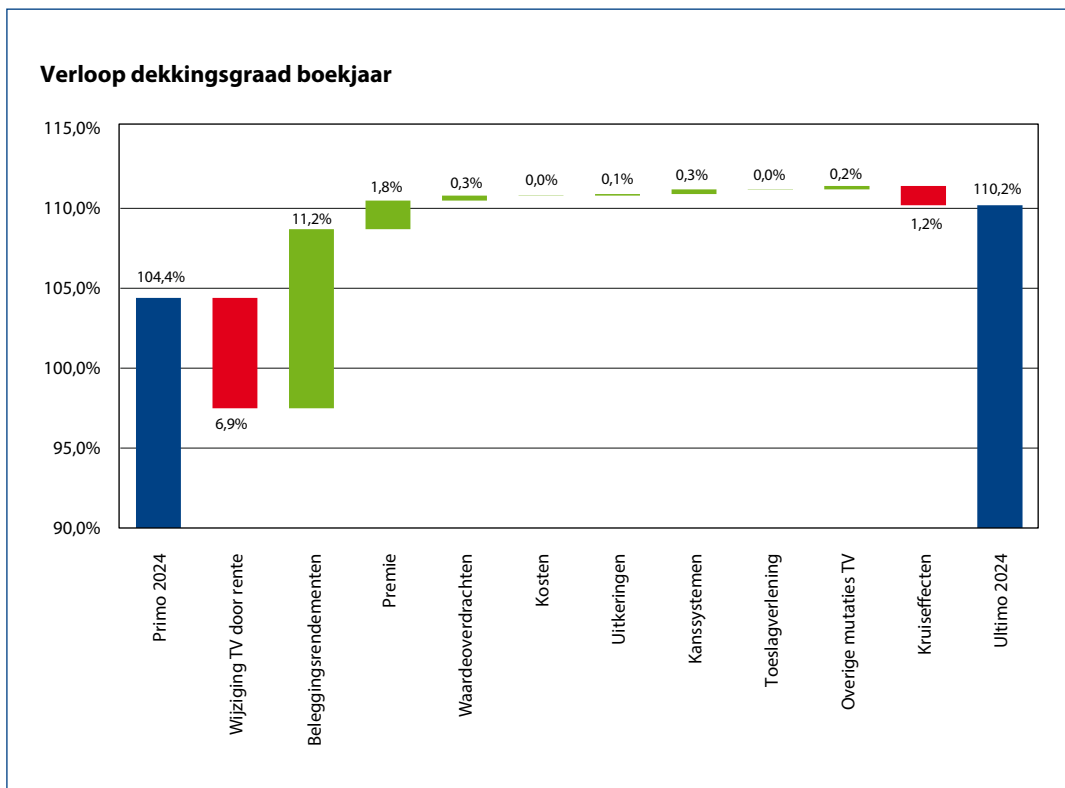
5.1 Ontwikkeling financiële positie

Gedurende 2024 is de rente van gemiddeld 2,2% gedaald naar gemiddeld 2,0%. Dit resulteert in een toename van de technische voorziening met € 216 miljoen. Dit is ongunstig voor onze dekkingsgraad. Tegenover de toename van de voorzieningen staat een positief beleggingsresultaat op het vermogen van € 673 miljoen. Met name door aandelenmarkten die positief presteren en door de waarde toename van de matching portefeuille als gevolg van de gedaalde rente. Dit beleggingsresultaat is gunstig voor onze dekkingsgraad. Verder had de component "premie" een positieve impact op de dekkingsgraad. Per saldo leiden deze ontwikkelingen tot een stijging van de dekkingsgraad van 104,4% naar 110,2%. Per saldo stijgt de dekkingsgraad van het fonds gedurende het jaar met 5,8%-punt.

Het hiervoor genoemde beleggingsresultaat betekende dat we in 2024 een positief beleggingsrendement hebben behaald van 10,6%. Met de matchingportefeuille, die bestond uit staatsobligaties en swaps, realiseerde het fonds positief rendement van 5,5%. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat het fonds een rente-afdekking van 75% van de verplichtingen nastreeft. De returnportefeuille realiseerde een positief rendement van 13,3%. In dit deel van de portefeuille zitten aandelen, bedrijfsobligaties, hoogrentende obligaties, obligaties van opkomende landen, hypotheek, onroerend goed en nog enkele alternatieve beleggingen. Een nadere toelichting over het beleggingsresultaat staat in hoofdstuk 6.

Door het positieve beleggingsresultaat steeg de dekkingsgraad met 11,2%-punt. De wijziging van de rente zorgde voor een daling van de dekkingsgraad van 6,9%-punt.

Het verloop van de dekkingsgraad is weergegeven in de volgende grafiek.

Ten aanzien van het verloop van de dekkingsgraad dient te worden opgemerkt dat alle procentuele resultaten individueel berekend zijn als mutatie ten opzichte van de financiële positie primo jaar. De component “kruiseffecten” is de saldopost in het verloop. De saldopost is beperkt. Uit de grafiek blijkt dat het gecombineerde effect van de componenten “Wijziging TV door rente” en “Beleggingsrendementen”, samen met “Premie” verantwoordelijk zijn voor het grootste deel van de wijziging van de dekkingsgraad. Een verdere toelichting is opgenomen in hoofdstuk 8.1 actuariële analyse van het saldo.

5.2 (Beleids)dekkingsgraad

Sinds de invoering van het nFTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor bepaalde beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en wordt daarmee minder beïnvloed door uitschieters. De beleidsdekkingsgraad van ons fonds bedroeg ultimo 2024 109,2% (ultimo 2023 was dit 104,4%).

Het verloop van de dekkingsgraad in het verslagjaar zag er als volgt uit:

Financiële positie van het fonds

	Pensioen vermogen 2024	Technische voorziening 2024	Dekkings- graad 2024	Dekkings- graad 2023
Primo boekjaar	6.326.071	6.056.847	104,4%	99,7%
Rente	0	431.034	-6,9%	-5,3%
Beleggingsrendementen	672.922	0	11,2%	8,4%
Premie	383.388	258.823	1,8%	1,8%
Waardeoverdrachten	-23.202	-34.601	0,3%	0,0%
Kosten	1.282	3.764	0,0%	0,0%
Uitkeringen	-87.504	-88.636	0,1%	0,0%
Kanssystemen	0	-16.783	0,3%	0,3%
Toeslagverlening	0	0	0,0%	0,0%
Overige mutaties TV	36	-9.525	0,2%	-0,1%
Andere oorzaken	-366	-42	-1,2%	-0,4%
Ultimo boekjaar	7.272.627	6.600.881	110,2%	104,4%

Uit voorgaande tabel blijkt dat de beleggingsrendementen een positieve invloed hadden op de dekkingsgraad van 11,2%. De wijziging van de rente had een negatieve invloed op de ontwikkeling van de dekkingsgraad van -6,9%. Dit komt door een daling van de rente gedurende het boekjaar. Het resultaat op de ontvangen premie versus de gerealiseerde opbouw in het boekjaar heeft een positief effect van 1,8%-punt op de dekkingsgraad gehad.

Voor het oordeel over de vermogenspositie en de toereikendheid van de technische voorzieningen wordt verwezen naar het oordeel van de certificerende actuaire in de actuariële verklaring.

5.3 Reële en marktwaarde dekkingsgraad

De reële dekkingsgraad is een andere graadmeter voor de financiële positie van het pensioenfonds. De reële dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de dekkingsgraad waarbij volledige prijsindexatie is toegestaan. Ultimo 2024 bedroeg de reële dekkingsgraad 79,5% (ultimo 2023 was dit 74,8%).

De marktwaarde dekkingsgraad geeft de financiële positie van het pensioenfonds, wanneer wordt uitgegaan van de marktrente welke niet wordt gecorrigeerd via de UFR. Ultimo 2024 bedroeg de marktwaarde dekkingsgraad 110,1% (ultimo 2023: 104,4%).

5.4 Overbruggingsplan

Het bestuur heeft met het oog op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, in 2023 besloten gebruik te maken van het transitie-FTK. Met de regels binnen het transitie-FTK wordt meer aangesloten bij de regels van nieuwe pensioenstelsel. Het gaat dan om de regels wanneer de pensioenen verlaagd moeten worden en verhoogd kunnen worden. Toepassen van het transitie-FTK kan leiden tot herverdeling tussen jongere en oudere generaties binnen ons fonds. De werkelijke uitwerking daarvan, is onder andere afhankelijk van de ontwikkeling van de dekkingsgraad tot het moment dat het fonds overgaat naar het nieuwe stelsel.

In 2024 heeft het fonds ons zogenaamde implementatieplan bij toezichthouder DNB ingediend. In het implementatieplan heeft ons fonds uitgewerkt hoe het fonds de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel vorm willen geven. Omdat we onze plannen nu definitief hebben vastgelegd, moest het fonds net als in 2023 opnieuw inzichtelijk maken in hoeverre het gebruik van het transitie-FTK onevenwichtig is. We hebben daartoe net als in 2023 het effect van het toepassen van de versoepelde regels doorgerekend onder een groot aantal economische scenario's. Op basis daarvan zien we dat de regels naar verwachting leiden tot herverdeling in het 'voordeel' van de jongere actieve generaties binnen ons fonds. In 2023 hadden juist de oudere generaties voordeel van de regels van het transitie-FTK. Dat de oudere generaties nu nadeel ervaren, heeft te maken met de verbetering van de dekkingsgraad in 2023. Daardoor is onder de regels van het FTK de dreiging van een verlaging van de pensioenen kleiner geworden. Het voorkomen van een verlaging van de pensioenen via het transitie-FTK, was in 2023 met name voor de ouderen waardevol. De jongste actieve deelnemers ervaren nu de 'grootste' vooruitgang. In 2023 zagen we hier nog de grootste achteruitgang. Ook hier wordt dit veroorzaakt door de verbetering van de dekkingsgraad in 2023. De omvang van de herverdeling in termen van zogenaamd "netto-profijt" is net als in 2023 zeer beperkt. Het varieert tussen ca. -/- 0,4% voor de oudste gepensioneerden en + 0,5% voor de jongste actieve deelnemers. Naar mening van het bestuur blijft de omvang van de herverdeling daarmee naar verwachting beperkt en ook acceptabel in omvang.

In 2024 heeft het fonds bij DNB wederom een overbruggingsplan ingediend. Met dit overbruggingsplan toont het fonds aan dat de beoogde invaardekkingsgraad naar verwachting bereikt wordt op de beoogde invaardatum. Destijds was dat nog 1 januari 2025, door uitstel van het moment van overgang nadien is dat nu 1 januari 2026 geworden. De invaardekkingsgraad is de dekkingsgraad die het bestuur nodig acht om de overgang naar de Wtp op een voor alle deelnemers evenwichtige manier te kunnen uitvoeren. Het bestuur heeft deze invaardekkingsgraad op 103% gesteld. Begin 2024 lag de dekkingsgraad al boven de beoogde invaardekkingsgraad van 103,0%. In 2024 is de dekkingsgraad verder gestegen. Uit het overbruggingsplan dat in 2024 is ingediend volgen dan ook geen maatregelen. DNB heeft op 12 augustus 2024 ingestemd met het overbruggingsplan. Het overbruggingsplan kunt u vinden op de website www.bpfl.nl. In 2025 moet het fonds het ingediende overbruggingsplan actualiseren.

Pensioenfondsen die gebruik maken van het transitie-FTK zijn vrijgesteld van het indienen van een herstelplan. Deze fondsen zijn ook vrijgesteld van het nemen van maatregelen uit hoofde van het niet beschikken over het minimaal vereist eigen vermogen. Het aantal meetmomenten dat de beleidsdekkingsgraad onder de minimaal vereiste dekkingsgraad ligt, telt tijdens het transitie-FTK door. Zou het fonds alsnog besluiten de pensioenen niet in te varen naar het nieuwe stelsel, dan worden de regels van het FTK weer onverminderd van kracht.

Ultimo 2022 lag de beleidsdekkingsgraad van het fonds op zeven achtereenvolgende meetmomenten onder de minimaal vereiste dekkingsgraad. Ultimo 2023 waren de minimaal vereiste dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad aan elkaar gelijk, ultimo 2024 was de beleidsdekkingsgraad hoger dan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Daarmee voldeed het fonds zowel ultimo 2023 als ultimo 2024 aan de wettelijke vereisten rondom het minimaal vereist eigen vermogen. Mocht de beleidsdekkingsgraad op een toekomstig meetmoment weer onder de minimaal vereiste dekkingsgraad terecht komen, dan start de telling van het aantal meetmomenten opnieuw.

5.5 Haalbaarheidstoets

Ons fonds voert jaarlijks een haalbaarheidstoets uit. Deze haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet van het fonds, voornamelijk het premie- en beleggingsbeleid, het verwachte pensioenresultaat en de risico's rondom dat pensioenresultaat. Het fonds heeft bepaald dat de ondergrens voor het pensioenresultaat 90% is. Daarnaast is vastgesteld dat de afwijking tussen de mediaan en het slechtweerscenario niet groter mag zijn dan 55%. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2024 geven een verwacht pensioenresultaat van 89,9% (2023: 97%) en een afwijking hiervan in slechtweerscenario van 46,8% (2023: 47%).

Het verwachte pensioenresultaat (89,9%) is met 7,1%-punt afgenomen ten opzichte van dat van 2023 (97%). Dit komt doordat veranderingen in de economische verwachtingen in de DNB-scenarioset, waarmee het fonds voor de haalbaarheidstoets rekt, in combinatie met de regels van het transitie-FTK in scenario's ongunstig uitvallen. In de economische set van DNB wordt in veel scenario's een forse rentedaling verondersteld op het moment dat het fonds beoogde over te gaan naar het nieuwe stelsel. Dit leidt er onder het transitie-FTK toe dat de pensioenen op dat moment moeten worden verlaagd. Dat drukt de verwachte hoogte van het pensioenresultaat in de doorrekening van de haalbaarheidstoets 2024. De afwijking in het slechtweersscenario is licht afgenomen ten opzichte van 2023. De uitkomsten blijven in 2024 niet binnen de vastgestelde grenzen. Het fonds is hierover in overleg getreden met sociale partners. Gezien de enigszins theoretische oorzaak dat het verwacht pensioen niet wordt gehaald en de omvang van het tekort (89,9% versus 90%), hebben sociale partners geen aanleiding gezien de grenzen bij te stellen.

Deze uitkomsten laten een ander beeld zien dan de huidige realiteit, mede met het oog op het over langere tijd uitblijven van een verhoging van de pensioenen. Dat komt doordat in deze berekeningen wordt uitgegaan van een door DNB voorgeschreven set met economische scenario's. Deze resultaten geven daarbij een verwachting over de lange termijn.

5.6 Z-score en performancetoets

De z-score is een maatstaf die weergeeft wat de beleggingsresultaten zijn ten opzichte van de resultaten van een vooraf gekozen normportefeuille die het beleggingsbeleid van het pensioenfonds weerspiegelt. Een positief getal betekent dat de beleggingen van ons fonds het beter deden dan de normportefeuille. Een negatief getal betekent dat de beleggingen het juist slechter deden. Ook de kosten tellen mee in de berekening. Verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfonds berekenen elk jaar een z-score. Ook doen ze elk jaar een performancetoets ¹⁾. Deze toets geeft de z-score over een periode van vijf jaar. Als de performancetoets negatief is, is vrijstelling van de verplichte deelname aan een bedrijfstakpensioenfonds mogelijk. De performancetoets is negatief als de uitkomst lager is dan 0.

De z-score in 2024 komt uit op 0,26. De performancetoets is gebaseerd op de z-score over een periode van 5 jaar en bedraagt 1,28. Er is daarmee geen grond voor vrijstelling.

	2024	2023	2022	2021	2020
Z-score	0,26	-0,23	-0,35	-0,05	0,37
Performancetoets	1,28	1,37	1,66	1,89	1,88

5.7 Premiebeleid

De premie wordt door het bestuur, na overleg met sociale partners, vastgesteld en zo nodig met ingang van 1 januari van een kalenderjaar gewijzigd.

Het bestuur stelt de doorsneepremie jaarlijks vast. De doorsneepremie dient minimaal kostendekkend te zijn. Door sociale partners werd voor 2024 een premie van 27,6% van de pensioengrondslagsom afgesproken. Als deze premie niet toereikend is, treedt het bestuur in overleg met de sociale partners.

1) Voor het bepalen van de ongecorrigeerde performancetoets worden de Z-scores over een periode van 5 jaar opgeteld en gedeeld door de wortel van vijf. Volgens het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000 dient bij deze ongecorrigeerde performancetoets 1,28 opgeteld te worden. De uitkomst van deze gecorrigeerde performancetoets moet positief zijn.

Als de (gedempte) kostendekkende premie hoger is dan 27,6% van de pensioengrondslagsom, dan kunnen sociale partners de pensioenregeling voor de toekomstige opbouw aanpassen of het geaccepteerde niveau van de premie verhogen. Sociale partners hebben voor 2024 zowel de opbouw als de premie ongewijzigd gelaten.

De premiedekkingsgraad van ons fonds geeft weer of de premie hoog genoeg is om de nieuw in te kopen aanspraken op basis van de rentetermijnstructuur te kunnen betalen. Bij een premiedekkingsgraad van 100% of meer wordt er voldoende premie geheven om de aanspraken te betalen. De laatste 5 jaar was de premiedekkingsgraad als volgt:

	2024	2023	2022	2021	2020
Premiedekkingsgraad	147%	145%	91%	82%	64%

Opbouw premies

	2024	2023
De feitelijke premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	117.832	154.795
– Opslag in stand houden vereist vermogen	22.270	29.101
– Opslag voor uitvoeringskosten	12.333	11.076
– Voorwaardelijke componenten	110.133	152.870
	262.568	347.842
Premiemarge	137.627	11.295
	400.195	359.137
De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	263.297	239.615
– Opslag in stand houden vereist vermogen	49.763	45.048
– Opslag voor uitvoeringskosten	12.333	11.076
	325.393	295.739
De gedempte kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	117.832	154.795
– Opslag in stand houden vereist vermogen	22.270	29.101
– Opslag voor uitvoeringskosten	12.333	11.076
– Voorwaardelijke componenten	110.133	152.870
	262.568	347.842

De kostendekkende premie is gebaseerd op de marktrente (de nominale rentetermijnstructuur van 31 december van het voorgaand jaar gepubliceerd door DNB). Bij het vaststellen van de gedempte kostendekkende premie –waarop de feitelijke premie wordt getoetst– is rekening gehouden met een verwacht rendement. Uit de tabel komt naar voren dat ons fonds een feitelijke premie van 400.195 heeft ontvangen. De feitelijke premie is hoger dan de gedempte kostendekkende premie van 262.568 en is daarmee toereikend, waardoor wordt voldaan aan de gestelde wettelijke vereisten. De feitelijke premie is hoger dan de zuivere kostendekkende premie. De nieuwe pensioenopbouw over 2024 heeft een positief effect gehad op de dekkingsgraad.

De opslag voor voorwaardelijke componenten binnen de gedempte kostendekkende premie, wordt beïnvloed door de inflatieverwachting. Bij de berekening wordt uitgegaan van het ingroeipad voor de inflatie. De wijze waarop dit ingroeipad bepaald moet worden is door DNB voorgeschreven.

6. Beleggingen

6.1 Markontwikkelingen 2024

Economie

De economie bleef in 2024 vrij sterk, vooral in de VS. In het eerste kwartaal verdreven goede economische data enige recessiezorgen. Tegelijkertijd was de inflatie in het begin van het jaar nog dermate hoog dat er zorgen waren of centrale banken de rentes tijdig zouden kunnen verlagen. Waar de economie in de VS haar kracht behield, ondanks tijdelijke arbeidsmarktzorgen in de zomermaanden, versterkte het Europese momentum licht richting een trendmatig niveau. Dalende inflatie zorgde ervoor dat beleidsrenteverlagingen mogelijk werden: de ECB (in juni) en de Bank of England (in augustus) verlaagden de beleidsrente voor het eerst met 0,25% en de Fed volgde in september met 0,50%. In 2024 verlaagden de ECB en de Fed de rente met 1,0% en de BoE met 0,5%, hetgeen steun bood aan markten.

De monetaire ingreep die het meeste stof deed opwaaien, was de beleidsrenteverhoging in Japan naar 0,25% in juli. Hierop apprecieerde de Japanse yen 8% tegenover de dollar, wat op zijn beurt het omkeren van carry-trades ¹⁾ tot gevolg had. Dit leidde tot de nodige volatiliteit op internationale financiële markten. In reactie hierop liet de Bank of Japan weten, bij eventuele nieuwe monetaire verstrakkingen, de stabiliteit van financiële markten in ogenschouw te zullen nemen.

In Frankrijk waren er politieke uitdagingen rond de begroting en overheidsschuld. De minderheidsregering van premier Barnier kon niet rekenen op steun en na diens val verlaagde Moody's de rating van Frankrijk naar Aa3. De risico-opslag op Franse staatsobligaties liep uit ten opzichte van Duitsland en naderde die van Italië, terwijl Italië een lagere kredietrating heeft en een nog hogere schuldquote (ca. 140% van het bruto binnenlands product) dan Frankrijk (ca. 110% van van het bruto binnenlands product). Desondanks was de reactie van financiële markten gematigd in vergelijking met de eurocrisis in 2012. De economie van Frankrijk noch de Europese economie zat in een recessie en de ECB had bewegingsruimte om, indien nodig, zuurstof te geven aan de economie en financiële markten middels beleidsrenteverlagingen. Bayrou was aan het einde van het jaar als opvolger van Barnier benoemd en voorlopig is een noodwet van toepassing voor de begroting van 2025.

De Chinese economie had het in 2024 moeilijk door een combinatie van uitdagingen. Een zwakke huizenmarkt, vergrijzing van de bevolking, schulden van lokale overheden, de hoge jeugdwerkloosheid en het lage consumentenvertrouwen hadden een negatieve invloed op het groeitempo van de economie. De overheid kwam daarop in actie en kwam in het derde kwartaal met een aankondiging van (fiscale) stimuleringsmaatregelen. Financiële markten reageerden initieel positief, later verslechterde het sentiment doordat de aangekondigde steunmaatregelen onvoldoende concreet werden.

1) Een carry trade is een beleggingsstrategie waarbij een belegger geld leent in een valuta met een lage rente, in dit geval de Japanse yen, en het vervolgens ergens anders in investeert (aandelen of bijvoorbeeld een valuta met een hogere rente). Het risico is als, in dit geval, de Japanse yen sterk apprecieert aangezien het terugbetalen van de lening dan duurder wordt. Dit is wat in augustus 2024 gebeurde.

In november kregen met name VS aandelen een impuls door de verkiezing van Trump als president, wat zicht gaf op mogelijke belastingverlagingen en minder regulering. Deze euforie ebde in december weg door gestegen rentes (sinds medio september). Enerzijds door degelijke groei, anderzijds door eventuele inflatoire gevolgen van het beleid van Trump omtrent invoertarieven en immigratiebeperkingen. Dit leidde tot minder verwachte Fed-renteverlagingen voor 2025 en zo sloot de tienjaarsrente in de VS, maar ook in Duitsland en het VK, het jaar 2024 hoger af dan dat het begon.

Individuele beleggingscategorieën

Aandelen ontwikkelde markten

De stijging van aandelen ontwikkelde markten werd voornamelijk gedreven door de VS. De winstgroei in de VS steeg en beleggers zijn positiever geworden door de mogelijke positieve impact van kunstmatige intelligentie op productiviteits- en winstgroei. Aandelen Noord-Amerika was de sterkst presterende beleggingscategorie over 2024, met name gesteund door de blootstelling naar de grootste wereldwijde technologie-aandelen (de 'Magnificent Seven'). Tevens ondersteunden lagere rentes de koersen, aangezien groeiaandelen hier meer van profiteren. Overige aandelenregio's uit ontwikkelde markten, waaronder ook Europa, bleven achter op Noord-Amerika door een minder sterk draaiende economie en minder blootstelling naar grote technologiebedrijven. Niettemin stegen deze regio's ook tenminste met 9% in waarde (in euro unhedged).

Aandelen opkomende markten

Hoewel aandelen uit opkomende markten achterbleven bij de ontwikkelde aandelenregio's, stegen zij eveneens (met zo'n 15% in euro unhedged). Dit werd mede veroorzaakt door relatief sterke groeicijfers en Chinese stimuleringsaankondigingen in september. De aandelen uit opkomende markten stegen ondanks zorgen omtrent Amerikaanse invoertarieven zoals door aankomend president Trump aangekondigd. Deze zullen in eerste instantie vooral gericht zijn op China, maar als de Amerikanen aanwijzingen zien dat de Chinese handel zich verplaatst via andere landen, dan kunnen ook voor die landen snel heffingen worden ingevoerd.

Beursgenoteerd vastgoed

Beursgenoteerd vastgoed is vanwege de relatief hoge mate van schuldfinanciering gevoelig voor oplopende rentes en strengere kredietvoorwaarden van banken. Stijgende lange rentes drukten de rendementen van beursgenoteerd vastgoed, hoewel de kortlopende beleidsrentes in 2024 daalden. Het totale rendement van de wereldwijde index was positief (9% in euro unhedged), met in de VS een sterker resultaat dan in Europa.

Niet-beursgenoteerd vastgoed Europa en Nederlandse woningen

Niet-beursgenoteerd vastgoed is eveneens gevoelig voor oplopende rentes en kredietvoorwaarden van banken, gelijk aan beursgenoteerd vastgoed. Echter vinden herwaarderingen bij niet-beursgenoteerd vastgoed vertraagd plaats ten opzichte van beursgenoteerd vastgoed. Dit was bijvoorbeeld goed zichtbaar in de periode 2022 en 2023, toen het effect van rentestijgingen in 2022 gedurende 2023 werd gereflecteerd in de waarde van niet-beursgenoteerd vastgoed. In lijn met de wereldwijde ontwikkeling ondergaat de Europese vastgoedmarkt een cyclisch herstel, waarbij de prijsherziening in 2024 grotendeels achter de rug was. Het rendement voor Europees niet-beursgenoteerd vastgoed en Nederlandse woningen was positief in 2024.

Binnen Europees niet-beursgenoteerd vastgoed behielden alle sectoren een positief rendement. Het segment kantoren bleef achter waarbij oudere kantoorruimten het nog extra moeilijk hadden. Moderne, duurzame kantoren in bepaalde Europese markten bleken een betere belegging. De sectoren winkels en logistiek deden het beter in 2024. Binnen logistiek geldt dat de oververhitting in dit marktsegment na de covidpandemie nu wat wegeeft en het nieuwe aanbod is over het algemeen beperkt. Dit heeft een positief effect op de huurgroei. De (huur)woningsector blijft gesteund door een sterke netto vraag bij een achterblijvend aanbod (door hoge bouwkosten en regelgeving) en hoge huizenprijzen in de verschillende landen.

Vastrentende waarden

Nadat beleidsrentes de voorgaande jaren stegen, zorgde dalende inflatie ervoor dat in 2024 beleidsrenteverlagingen mogelijk werden. In juni verlaagde de ECB de beleidsrente voor het eerst met 0,25%, gevolgd door de de Bank of England in augustus met hetzelfde percentage. De Fed volgde in september met 0,50%. In 2024 verlaagden de ECB en de Fed de rente met 1,0%, terwijl de BoE de rente verlaagde met 0,5%. De dalende rente was een steun voor financiële markten. De beleidsrente van Japan liet een tegenovergestelde beweging zien, met een verhoging naar 0,25% in juli doordat de inflatie en economische groei een stijgende trend lieten zien.

Risicovolle beleggingscategorieën zoals high yield bedrijfsobligaties en staatsobligaties opkomende landen presteerden beter dan veiligere staatsobligaties ontwikkelde landen. Stijgende lange rentes drukten de rendementen van staatsobligaties. Bedrijfsobligaties presteerden beter door minder rentestijging voor kortere looptijden en dalende risico-opslagen. Dat laatste gaf meer steun aan risicovollere high yield bedrijfsobligaties dan aan kredietwaardigere IG bedrijfsobligaties. De appreciatie van de US dollar, ten opzichte van de euro, ondersteunde categorieën met een hogere US dollar blootstelling.

Binnen de minder liquide vastrentende categorieën realiseerde de categorie Nederlandse woninghypotheken een duidelijk positief rendement; dalende risico-opslagen bij zeer lage kredietverliezen droegen hieraan sterk bij. Direct lending realiseerde eveneens een positief resultaat door de hoge rente-inkomsten die ruimschoots de beperkte en gebruikelijke kredietverliezen compenseerden.

6.2 Ontwikkeling portefeuille

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het begin en einde van het jaar worden weergegeven in de toelichting op de balans. Ten opzichte van ultimo 2023 heeft het belegde vermogen (exclusief de excedentregeling) een stijging van ruim € 0,9 miljard laten zien, van € 6.211 miljoen ultimo 2023 naar € 7.140 miljoen per ultimo 2024. Het rendement van de totale portefeuille was positief over 2024 (+10,6%). De rendementsportefeuille steeg met +13,3% in waarde, het rendement van de matchingportefeuille was +5,5%. Deze portefeuille heeft als doel een deel van de rentegevoeligheid van de toekomstige pensioenuitkeringen af te dekken. Naast het collectief beheerd fondsvermogen, beheert het fonds een excedentregeling voor risico van de deelnemers ter grootte van € 17,2 miljoen per ultimo 2024. Het rendement van de excedentregeling was positief over 2024.

6.3 Portefeuillebeheer

Het fonds heeft het beheer van de integrale beleggingsportefeuille inclusief (aansturing van de) afdekking van rente- en valutarisico uitbesteed aan de fiduciair manager. De fiduciair manager beheert de integrale portefeuille (onderverdeeld in een matching- en een rendementsportefeuille) conform de met het fonds overeengekomen beleggingsrichtlijnen. De matchingportefeuille heeft het doel om een deel van het renterisico van de verplichtingen af te dekken en bestaat uit staatsobligaties en renteswaps. Het beleid van het fonds tot en met oktober 2024 was om 60% van het renterisico af te dekken. Per begin november 2024 heeft het fonds besloten dit percentage op te hogen tot 75% van het renterisico.

De rendementsportefeuille heeft tot doel om op lange termijn een additioneel rendement ten opzichte van de verplichtingen te genereren. Per 31 januari 2024 is de portefeuille geheralloceerd naar de normwegingen zoals onder sectie Normportefeuille is weergegeven. Om de verhoogde afdekking van het renterisico per november 2024 te kunnen faciliteren, is de allocatie naar de matchingportefeuille uitgebreid.

Van de rendementsportefeuille wordt ongeveer 85% belegd in ontwikkelde landen en 15% in opkomende landen. Het liquide deel van de portefeuille wordt voornamelijk passief belegd.

De bewaarneming van de pensioenfondsbeleggingen wordt uitgevoerd door Northern Trust.

6.4 Strategisch beleggingsbeleid

In 2021 is een Asset Liability Management (ALM) studie uitgevoerd ter ondersteuning van de risicohouding en het strategische beleggingsbeleid. Het strategisch beleggingsbeleid is in 2022 door het bestuur opnieuw vastgesteld en tot eind oktober 2024 gecontinueerd. De normverhouding tussen de matching- en rendementsportefeuille is in die periode vastgesteld op 32%/68%. De renteafdekking is vastgesteld op 60% op basis van de swapcurve.

Met ingang van november 2024 heeft het bestuur besloten het strategisch beleggingsbeleid aan te passen. Besloten is tot ophoging van de afdekking naar 75% van het renterisico van de verplichtingen. Het bestuur heeft hiertoe besloten om zo de financiële positie beter te beschermen tegen de negatieve impact van rentebewegingen met het oog op de beoogde overgang naar een solidaire premiereregeling per begin 2026. Om deze ophoging te kunnen faciliteren is de normverhouding tussen de matching- en rendementsportefeuille aangepast naar 37%/63%. De verlaging van de normallocatie naar de rendementsportefeuille is afkomstig uit een verlaging van de normallocatie naar vastrentende waarden bedrijfsobligaties.

6.5 Normportefeuille

In het beleggingsbeleid van 2024 (beleggingsplan 2024) zijn ten opzichte van het beleid in 2023 de volgende wijzigingen doorgevoerd binnen de rendementsportefeuille:

- De normweging naar aandelen opkomende markten is verlaagd met 5%-punt naar 5%. Deze verlaging komt ten gunste van aandelen ontwikkelde markten. Deze aanpassing is gemotiveerd door het toegenomen belang van China in aandelen opkomende markten, de toegenomen risico's in China en de intentie om de verhouding tussen aandelen opkomende en ontwikkelde markten aan te laten sluiten bij de marktkapitalisatieverhouding;
- De normweging naar niet-genoteerd vastgoed is verlaagd met 1,5%-punt tot 8,5%. Deze allocatie sluit aan bij de feitelijke weging in portefeuille. Het bestuur wil gelet op de aankomende overgang naar een solidaire premiereregeling geen aanvullende allocaties naar illiquide categorieën doen.
- De normweging van onderhandse bedrijfsleningen is verhoogd van 5% naar 6,5%. Deze allocatie sluit aan bij de verwachte allocatie in de portefeuille gedurende 2024 op basis van de ingelegde inschrijvingen voor deze categorie.

Na vaststelling van het beleggingsplan heeft het bestuur begin 2024 de allocatie naar de categorie alternative credit geëvalueerd. Het bestuur heeft geconcludeerd dat de afgelopen jaren te beperkte vooruitgang ten aanzien van MVB integratie heeft plaatsgevonden en dat de categorie op het gebied van operationele complexiteit en kosten ook minder goed scoort. Deze laatstgenoemde aspecten worden bij overgang naar een solidaire premiereregeling van groter belang. Derhalve heeft het bestuur besloten de allocatie naar alternative credit te verkopen. Deze categorie is beperkt liquide, de implementatie van dit besluit is al voor een groot deel in 2024 uitgevoerd. De vrijgekomen middelen uit verkoop van alternative credit zijn belegd in de categorie vastrentende waarden bedrijfsobligaties.

Per begin november heeft het bestuur besloten tot aanpassing van het strategisch beleggingsbeleid: de afdekking van het renterisico van de verplichtingen is verhoogd van 60% tot 75%. Om dit te kunnen faciliteren is de normallocatie naar de rendementsportefeuille verlaagd tot 63%. Deze aanpassing is ten laste gegaan van vastrentende waarden bedrijfsobligaties. Dit is in voorgaande paragraaf gemotiveerd.

De allocatie naar de overige categorieën in de rendementsportefeuille is constant gebleven. De normallocatie van deze categorieën binnen de rendementsportefeuille stijgt, door de daling van de normallocatie naar de rendementsportefeuille (van 68% naar 63%) ten gunste van de matchingportefeuille ¹⁾.

1) Ter illustratie: de normallocatie naar aandelen ontwikkelde markten was tot eind oktober 35% van de rendementsportefeuille. Dit komt overeen met 23,8% van de totale portefeuille (35% vermenigvuldigd met de normweging naar de rendementsportefeuille van 68%). Vanaf 1 november is de allocatie naar aandelen ontwikkeld eveneens 23,8%, namelijk 37,7% (normweging binnen de rendementsportefeuille) vermenigvuldigd met 63% (normweging rendementsportefeuille).

Onderstaand zijn de normwegingen per categorie weergegeven en ter indicatie tevens de wegingen per ultimo 2024.

Normwegingen	Normweging 2024 tot ultimo oktober	Normweging 2024 vanaf 1 november	Weging Ultimo 2024
Matchingportefeuille	32,0%	37,0%	37,2%
Rendementsportefeuille	68,0%	63,0%	62,8%
Totale portefeuille	100,0%	100,0%	100,0%
Normwegingen rendementsportefeuille			
Vastrentende waarden bedrijfsobligaties	13,0%	6,1%	14,8%
Vastrentende waarden hypotheke (NH)	10,0%	10,8%	9,2%
Vastrentende waarden hoogrentend	18,5%	20,0%	12,0%
– Hoogrentende landen (EMD)	5,0%	5,4%	5,0%
– Onderhandse leningen (Direct Lending)	6,5%	7,0%	5,3%
– Alternative credit	7,0%	7,6%	1,7%
Aandelen ontwikkelde landen	35,0%	37,7%	39,6%
Aandelen opkomende landen	5,0%	5,4%	5,2%
Private Equity	0,0%	0,0%	0,0%
Infrastructuur	5,0%	5,4%	5,6%
Onroerend Goed	13,5%	14,6%	13,8%
– Beursgenoteerd Onroerend Goed	5,0%	5,4%	5,8%
– Niet-beursgenoteerd Onroerend Goed (OG)	8,5%	9,2%	8,0%
Liquiditeiten	0%	0%	0,3%
Valuta-afdekking	0%	0%	-0,5%
Totaal rendementsportefeuille	100%	100%	100%

De normwegingen zijn gedurende 2024 binnen de bandbreedtes van het op dat moment van toepassing zijnde strategisch beleggingsbeleid gebleven.

6.6 Risicoafdekking

De twee belangrijke risico's die in de beleggingsportefeuille worden afgedekt zijn het renterisico en het valutarisico.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat het fonds loopt via de waardering van haar technische voorzieningen ('verplichtingen') bij veranderingen in de rente. Hiertoe voert het fonds een renteaafdekkingsbeleid waarbij (een deel van) dit risico met behulp van rentegevoelige instrumenten wordt afgedekt. Het fonds heeft tot en met oktober 2024 met betrekking tot de renteaafdekking strategisch een constante renteaafdekking in de normportefeuille van 60% van de rentegevoeligheid van de verplichtingen. In november is de renteaafdekking opgehoogd tot 75%. Dit is nader gemotiveerd in de paragraaf strategisch beleggingsbeleid (paragraaf 6.4).

De afdekking heeft grotendeels plaatsgevonden met behulp van vastrentende beleggingen in de matchingportefeuille middels een mandaat bij een LDI manager, BlackRock.

Het gerealiseerde (ex-post) rendement van de renteafdekking bedroeg uiteindelijk € 182,6 miljoen. Dit is lager dan de waardeverandering van de op norm afgedekte verplichtingen gewaardeerd op basis van de swaprentecurve (waardeverandering € 229,5 miljoen). Per saldo was dit nadelig voor het fonds, bij een perfecte afdekking zou het resultaat € 47 miljoen hoger zijn geweest. De afwijking tussen de ex-ante afdekking en de ex-post afdekking is met name te relateren aan de gestegen spread van de rente op staatsobligaties versus de euro swaprente en dan met name in de maand oktober.

Valutarisico

Valutarisico ontstaat op het moment dat er belegd wordt in beleggingen die gevoelig zijn voor een andere valuta dan de euro. Om dit risico te beperken of mitigeren is het mogelijk dit risico af te dekken. Het valutarisico op de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen wordt voor 75% afgedekt. Het valutarisico als gevolg van de beleggingen in aandelen en obligaties in opkomende markten (genoteerd in lokale valuta) wordt niet afgedekt.

De Amerikaanse dollar steeg gedurende 2024 circa 6% versus de euro, de Japanse yen daalde met ongeveer 4% in waarde versus de euro. Het Britse pond daarentegen steeg met 5% in waarde ten opzichte van de euro. Gegeven deze ontwikkeling en de relatief beperkte gevoeligheid van de portefeuille voor de Japanse yen in vergelijking tot de Amerikaanse dollar en het Britse pond heeft de afdekking van het valutarisico in 2024 per saldo negatief uitgedrukt; het fonds was immers beschermd tegen een valutadaling.

Het resultaat van de rendementsportefeuille van het fonds was in 2024 voor en na het afdekken van valutarisico respectievelijk 15,9% en 13,3%.

6.7 Resultaat

In onderstaande tabel staan de portefeuillerendementen (na kosten) afgezet tegen de benchmarkresultaten.

Rendementen (%)	Totale portefeuille	Benchmark
2024	10,6%	10,6%
2023	8,3%	8,5%
2022	-32,5%	-32,6%
2021	2,5%	2,5%
2020	8,8%	8,9%
2019	17,0%	17,2%
2018	-0,9%	-1,7%
3-jaars geannualiseerd	-6,9%	-6,8%
5-jaars geannualiseerd	-2,1%	-1,9%

De belangrijkste bijdrage aan de ontwikkeling van het rendement afgelopen jaar kwam van de rendementsportefeuille. Deze realiseerde in 2024 een rendement (na kosten) van +13,3%. De matchingportefeuille realiseerde een rendement van -5,5%. Per saldo daalde de rentecurve op basis van renteswaps gedurende het jaar. Deze curve wordt tevens gehanteerd om de waarde van de pensioenverplichtingen van het fonds te bepalen.

Het beleggingsresultaat van de rendementsportefeuille was +13,3%, bij een benchmarkrendement van eveneens +13,4%. Binnen de rendementsportefeuille stegen bijna alle categorieën. Beursgenoteerde aandelen ontwikkelde markten stegen met +34,2% en hadden de grootste positieve bijdrage aan het rendement. Ook aandelen opkomende markten realiseerden een sterk positief rendement (+10,9%). Ook de vastgoedcategorieën stegen in waarde: beursgenoteerd vastgoed realiseerde een rendement van +9,4%,

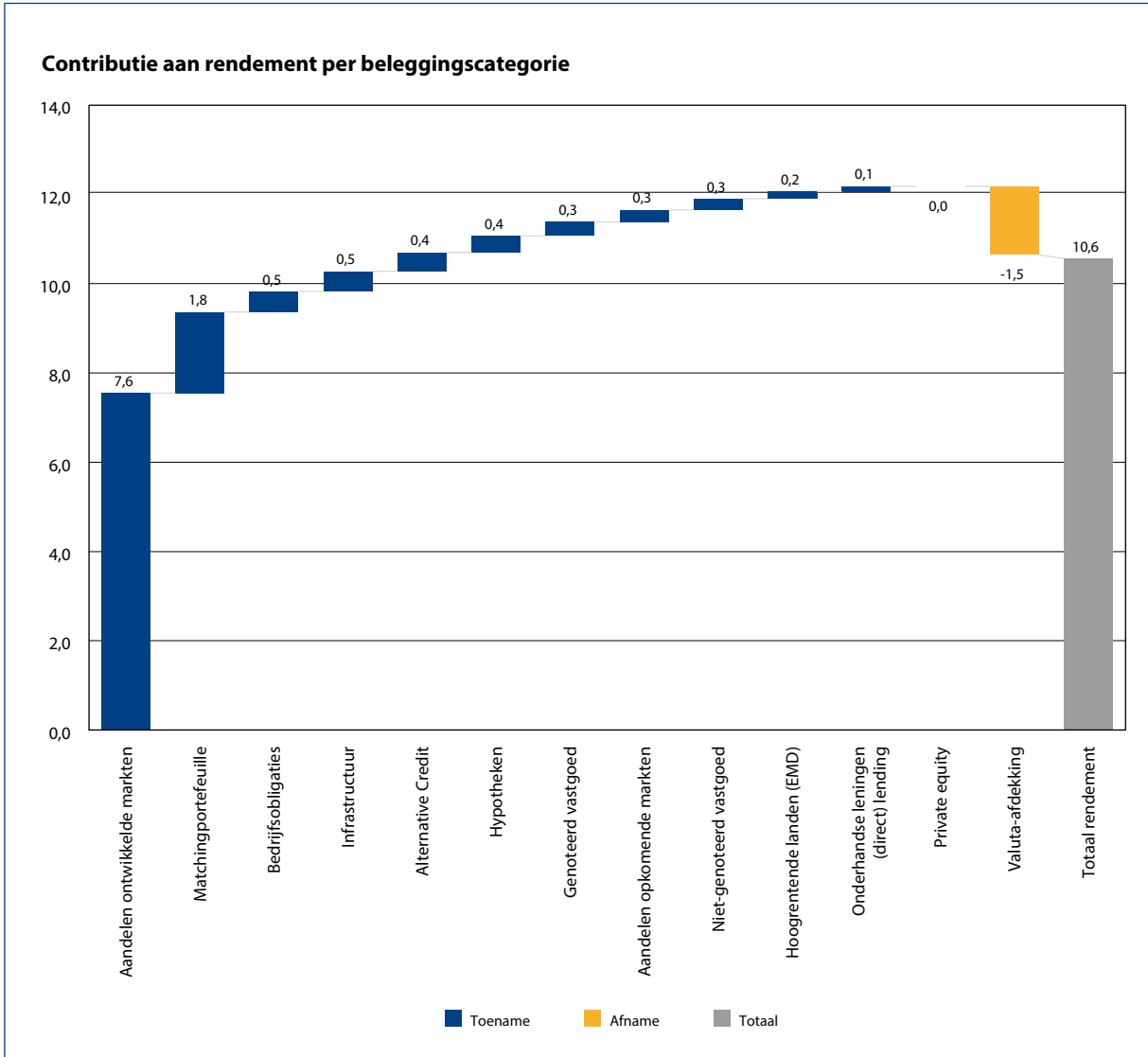
niet-genoteerd vastgoed realiseerde +4,8%. Vastrentende categorieën bedrijfsobligaties (+4,2%), hoogrentende landen (+5,0%), hypotheke (+6,0%), onderhandse leningen (+3,0%) en alternative credit (+14,5%) stegen allen in waarde. De categorie infrastructuur (+13,0%) steeg in waarde. Alleen de categorie private equity realiseerde een negatief rendement (-16,5%). De belegging in deze categorie is al enige jaren in afbouw, de omvang bedraagt nog slechts 0,02% van de portefeuille.

De rendementsportefeuille bleef na kosten 0,1% achter bij de gehanteerde benchmark. Een verklaring voor dit kleine verschil is het feit dat de benchmark geen rekening houdt met kosten. Verder is in de portefeuille altijd een beperkte kaspositie wat bij een stijgende markt zoals in 2024 tot een kleine rendementsverschil met de benchmark (waar geen kaspositie onderdeel van is) leidt. Tot slot bleef de belegging in hoogrentende landen wat achter bij de gehanteerde benchmark. Deze benchmark bevat het volledig belegbaar universum. Het fonds heeft een beleggingsstrategie waar controversiële landen en de meest risicovolle landen worden uitgesloten. De laatste categorie realiseerde een hoog rendement. Deze negatieve bijdragen werden ten dele gecompenseerd door betere beleggingsresultaten dan de gehanteerde benchmarks in met name onroerend goed en alternative credit.

In de volgende tabel staan de rendementen per beleggingscategorie en daarachter de contributie van de beleggingscategorie aan het totaalrendement van 10,6%. Deze contributie wordt bepaald door het rendement van de categorie enerzijds en de weging van de categorie in de totale portefeuille anderzijds.

	Rendement	Contributie aan rendement
Matchingportefeuille	5,5%	+1,8
Rendementsportefeuille		
Aandelen ontwikkelde markten	34,2%	+7,6
Bedrijfsobligaties	4,2%	+0,5
Infrastructuur	13,0%	+0,5
Alternative Credit	14,5%	+0,4
Hypotheke	6,0%	+0,4
Genoteerd vastgoed	9,4%	+0,3
Aandelen opkomende markten	10,9%	+0,3
Niet-genoteerd vastgoed	4,8%	+0,3
Hoogrentende landen (EMD)	5,0%	+0,4
Onderhandse leningen (direct lending)	3,0%	+0,1
Private equity	-16,4%	-0,0
Valuta-afdekking		-1,5
Gemiddelde kolom rendement	6,8%	
Totaal kolom rendementscontributie		10,6%

Hieronder is in een grafiek weergegeven hoe de rendementen van de verschillende beleggingscategorieën bijdragen aan het totaalrendement van de rendementsportefeuille.

Op vijfjaarsbasis heeft de portefeuille een rendement behaald van gemiddeld -2,1% per jaar. Dit resultaat wordt sterk gedomineerd door de behaalde resultaten in 2022. Dit gerealiseerde rendement is lager dan de langjarige verwachting van het jaarlijkse rendement uit de ALM-studie van 2021 (1,9%).

6.8 Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)

Het fonds staat net als haar deelnemers met beide benen in de samenleving. Het fonds ziet het ook als haar taak om via gericht beleid een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving door maatschappelijk verantwoord te beleggen (MVB) omdat dit zowel de huidige als toekomstige deelnemers ten goede komt. Immers, een goede en zinvolle toekomst is niet alleen gebaat bij een goed pensioen, maar ook bij een duurzame, leefbare wereld.

De doelstellingen van het fonds op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen zijn als volgt in het MVB-beleid vastgelegd:

1. BPFL streeft naar het vermijden van negatieve maatschappelijke impact;
2. Per 2050 moeten alle beleggingen klimaatneutraal zijn, conform het door BPFL onderschreven klimaatakkoord;
3. Het fonds wil bijdragen aan vier Sustainable Development Goals.
  - SDG 7: Betaalbare en duurzame energie;
  - SDG 8: Waardig werk en economische groei;
  - SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie;
  - SDG 13: Klimaatactie.

Het fonds heeft in 2024 het MVB-beleid verder aangescherpt. Zo is fiscaal beleid toegevoegd aan het MVB beleid en is beleid ontwikkeld ten aanzien van groene, sociale en duurzame obligaties.

In de implementatie van het MVB-beleid beoordeelt het fonds welke instrumenten binnen beleggingscategorieën moeten worden toegepast om de MVB-doelstellingen te realiseren. In het managerselectietraject wordt beoordeeld hoe de vermogensbeheerders MVB in het beleggingsproces integreren. De Beleggingsadviescommissie blijft hier ook na selectie op toezien in de reguliere monitoring. De instrumenten die BPFL gebruikt bij de implementatie van MVB-beleid zijn screening, uitsluiting, best-in-class, positieve selectie, stemmen en engagement. De Beleggingsadviescommissie rapporteert aan het bestuur over de voortgang en behaalde resultaten. De deelnemers worden ook over de resultaten geïnformeerd in het MVB-jaarverslag.

BPFL houdt conform de Europese Sustainable Finance Disclosure Regulation-verordening (SFDR) binnen de beleggingscyclus ook rekening met ESG-risico's. We spreken van een ESG-risico als milieu- (Environmental) (E), sociale (S) en governance (G) duurzaamheidsfactoren kunnen leiden tot financiële, reputatie- of operationele schade voor BPFL of de maatschappij. Bij iedere stap, van de risicohouding en uitgangspunten tot monitoring en evaluatie, weegt het pensioenfonds de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren mee. Daarnaast zijn er ook wettelijke vereisten op het gebied van duurzaamheid waar BPFL aan dient te voldoen.

VLK IM verzorgt als fiduciair manager de uitvoering van het MVB-beleid met betrekking tot het doorlichten van de portefeuilles (screening), engagement en uitsluiting en het staat het fonds bij in de afwegingen om tot goede benchmarks te komen om MVB-beleid te kunnen implementeren. VLK IM monitort in dit kader ook de wijze waarop de vermogensbeheerders die het beleggingsbeleid voor het fonds uitvoeren invulling geven aan maatschappelijk verantwoord beleggen.

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

Met ingang van 10 maart 2021 moeten pensioenfonds aan de belangrijkste regels van de Sustainable Finance Disclosure Regulation (hierna: SFDR) voldoen (level 1). Deze Europese verordening komt voort uit het 'Action Plan for Financing Sustainable Growth' van de Europese Commissie. Een deel van de meer gedetailleerde regelgeving, de Regulatory Technical Standards (RTS), is per 1 januari 2023 van kracht (level 2). Het doel van de verordening is om meer transparantie te creëren over de duurzaamheid van beleggingen.

Het pensioenfonds ziet de pensioenregeling en beleggingsportefeuille als een financieel product dat duurzaamheid promoot (het zogenaamde Artikel 8), maar waar het verbeteren van duurzaamheid niet de enige doelstelling is. Hiermee mogen we onze pensioenregeling 'lichtgroen' noemen.

Het Pensioenfonds heeft echter nog geen doelstelling vastgesteld ten aanzien van deze beleggingen en houdt geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

De template in Bijlage IV van de RTS moet worden gehanteerd in de jaarverslagen bij een artikel 8 (lichtgroen) geclassificeerde pensioenregeling.

7. Kosten vermogensbeheer en pensioenbeheer

7.1 Totale kosten vermogensbeheer

De totale kosten voor de uitvoering van het vermogensbeheer over 2024 bedragen € 24,6 miljoen (2023: € 26,1 miljoen). Dit bedrag is vastgesteld op look through basis en bestaat uit zowel directe kosten ('zichtbare' kosten, die het fonds op factuurbasis betaalt) als uit indirecte kosten ('niet zichtbare' kosten voor vermogensbeheer of transacties die verwerkt zijn in het rendement van het fonds). De totale kosten gerelateerd aan de omvang van de portefeuille zijn gedaald van 0,46% naar 0,37% van het gemiddelde belegd vermogen.

Kosten vermogensbeheer (%)	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018
Gemiddeld belegd vermogen (EUR mln.)	6.679	5.692	6.327	7.756	7.225	6.615	5.878
Beheerkosten inclusief performance gerelateerde kosten	0,30%	0,33%	0,38%	0,29%	0,31%	0,33%	0,35%
Overige kosten	0,03%	0,03%	0,02%	0,02%	0,02%	0,02%	0,03%
Totale kosten excl. Transactiekosten	0,33%	0,36%	0,40%	0,31%	0,33%	0,35%	0,37%
Transactiekosten	0,04%	0,10%	0,10%	0,02%	0,06%	0,05%	0,05%
Totale kosten	0,37%	0,46%	0,50%	0,33%	0,39%	0,40%	0,42%

Kosten vermogensbeheer (EUR mln.)	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018
Beheerkosten inclusief performance gerelateerde kosten	20,1	18,9	24,1	22,3	22,2	22,1	20,5
Overige kosten	1,7	1,5	1,5	1,6	1,5	1,4	1,5
Totale kosten excl. Transactiekosten	21,8	20,4	25,6	23,9	23,6	23,5	22,0
Transactiekosten	2,8	5,7	6,3	1,7	4,5	3,1	2,8
Totale kosten	24,6	26,1	31,9	25,7	28,1	26,6	24,8

De totale kosten vermogensbeheer (€ 24,6 miljoen) zijn te onderscheiden naar de volgende componenten:

- Beheerkosten (€ 20,1 miljoen): kosten voor het portefeuillebeheer door externe vermogensbeheerders (€ 16,4 miljoen) en voor fiduciair management (€ 3,7 miljoen). Onderdeel van de kosten voor het portefeuillebeheer door externe vermogensbeheerders zijn ook de prestatie-gerelateerde vergoedingen gerelateerd aan diverse beleggingen (in totaal ter grootte van € 3,1 miljoen ofwel 0,05% van het gemiddelde belegde vermogen);
  - Infrastructuur: € 1,2 miljoen
  - Onderhandse leningen: € 1,2 miljoen
  - Alternative credit: € 0,7 miljoen
- Transactiekosten (€ 2,8 miljoen) ¹⁾: brokerkosten en marktimpactkosten die gemaakt worden bij het doen van transacties;
- Overige kosten (€ 1,7 miljoen): kosten die zijn gemaakt voor de custodian, de beleggingsadministratie, advieskosten, de kosten voor het bestuursbureau en overige kosten.

De uitsplitsing van de beheerkosten per beleggingscategorie, exclusief algemene beheerkosten en overige kosten, en de rendementen na de indirecte kosten van de categorie, is als volgt:

Categorie	Beheer- kosten (EUR x1000)	Transactie- kosten (EUR x 1000)	Totaal kosten (EUR x 1000)	Gemiddeld belegd vermogen (EUR x 1000)	Kosten als percentage gemiddeld belegd vermogen
Vastrentende waarden	8.169	484	8.653	1.688.539	0,51%
– Bedrijfsobligaties	269	282	551	662.867	0,08%
– Hypotheken	1.138	-	1.138	403.848	0,28%
– Hoogrentende landen (EMD)	235	193	428	213.914	0,20%
– Onderhandse leningen (Direct Lending)	3.619	-	3.619	259.341	1,40%
– Alternative credit	2.908	9	2.917	148.569	1,96%
Beursgenoteerde aandelen	508	885	1.392	1.884.081	0,07%
– Ontwikkelde landen	167	149	316	1.656.783	0,02%
– Opkomende landen	341	735	1.076	227.299	0,47%
Private Equity	36	-	36	1.523	2,36%
Infrastructuur	3.608	94	3.703	238.710	1,55%
Vastgoed	2.843	400	3.242	585.561	0,55%
– Beursgenoteerd	195	325	520	216.152	0,24%
– Niet-beursgenoteerd	2.648	75	2.723	369.409	0,74%
Liquiditeiten	57	-32	26	110.344	0,02%
Excedentregeling (voor risico deelnemers)	48	-	48	12.620	0,38%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	15.269	1.832	17.101	4.521.379	0,38%
Kosten overlay beleggingen	1.091	952	2.043	2.075.533	0,10%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	16.360	2.783	19.144	6.596.913	0,29%

1) Zie de volgende tabel voor een uitsplitsing van deze kosten per beleggingscategorie.

7.2 Onderverdeling directe en indirecte kosten

In de volgende tabel zijn de kosten vermogensbeheer weergegeven, onderverdeeld in directe en indirecte kosten en uitgedrukt als percentage van het gemiddeld belegd vermogen:

Kosten vermogensbeheer 2024	Directe kosten (%)	Indirecte kosten (%)	Totale kosten (%)
Beheerkosten	0,08%	0,22%	0,30%
Transactiekosten	0,00%	0,04%	0,04%
Overige kosten	0,03%	0,00%	0,03%
Totale kosten	0,11%	0,26%	0,37%

De directe kosten zijn afgeleid van de kosten zoals deze ook in de jaarrekening naar voren komen en bedragen € 7,214 miljoen (2023: 6,049 miljoen). Voor een verdere specificatie wordt verwezen naar toelichting [9] in de toelichting op de staat van baten en lasten. Het gaat hierbij om daadwerkelijk afgerekende kosten. De directe kosten komen neer op 0,11% van het gemiddeld belegd vermogen, hetgeen in mindering gebracht dient te worden op het bruto rendement om tot het netto rendement te komen.

De indirecte kosten zijn reeds verwerkt in het beleggingsrendement. Bij het vaststellen van deze kosten wordt evenals in voorgaande jaren gebruik gemaakt van schattingen.

- De indirecte beheerkosten worden geschat op basis van de Ongoing Charges Figures (OCFs) of Total Expense Ratio's (TERs) van de beleggingsfondsen in de portefeuille of andere contractuele afspraken vermenigvuldigd met het gemiddeld belegd vermogen per beleggingsfonds.
- Voor de indirecte transactiekosten wordt onder andere gebruik gemaakt van opgaves van vermogensbeheerders over kosten van transacties en schattingen op basis het transactievolume per beleggingscategorie, de gemiddelde transactiekosten en marktimpact van de betreffende categorie.

De zienswijze van het bestuur op het onderwerp Uitvoeringskosten, is vastgelegd in de Verklaring inzake de Beleggingsbeginselen: kostenbewustzijn is belangrijk, maar alleen lage kosten zijn niet doorslaggevend voor beleggingskeuzes. In verband hiermee is er dan ook geen absoluut kostenplafond. Periodiek laat het bestuur het kostenniveau van het fonds benchmarken door een onafhankelijk instituut.

7.3 Pensioenuitvoerings- en administratiekosten ¹⁾

Ook voor het uitvoeren van de pensioenregeling maakt ons fonds kosten. Naast de kosten van vermogensbeheer, die nader zijn toegelicht in de vorige paragraaf, is in deze paragraaf een rapportage over de kosten voor pensioenbeheer opgenomen.

Onderstaand is in dit kader een overzicht van de kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling opgenomen. De kosten worden gepresenteerd met inachtneming van de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en de AFM. Hierdoor kunnen de kosten die pensioenfondsen maken met elkaar worden vergeleken.

De kosten van pensioenbeheer bedragen voor 2024 € 17.149 (2023: € 12.656). Omgerekend is dit € 96 (2023: € 92) per actieve deelnemer en pensioengerechtigde.

	2024	2023
Administratiekosten regulier	9.677	7.260
Administratiekosten eenmalig	2.365	2.013
Administratiekosten migratie/transitie naar het nieuwe pensioenstelsel	1.749	0
Toegerekende kosten aan DC regeling	-50	-43
Totaal administratiekosten	13.741	9.230
Governance	1.162	1.077
Controlekosten	189	171
Advieskosten	1.293	1.424
Overige kosten	764	754
Totaal pensioenuitvoerings- en administratiekosten	17.149	12.656
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten per (actieve en pensioengerechtigde) deelnemer	€ 96	€ 92

Om de kosten per deelnemer te berekenen is conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee in deze berekening.

1) Bedragen zijn inclusief BTW

Ontwikkeling kosten afgelopen 5 jaar

	2024	2023	2022	2021	2020
Totaal genormaliseerde pensioenuitvoerings- en administratiekosten	€ 14.277	€ 12.015	€ 10.333	€ 11.997	€ 8.914
Kosten nazorg / transitie pensioenadministratie	€ –	€ –	€ –	€ –	€ -131
Kosten nieuw pensioenstelsel ¹⁾	€ 1.123	€ 641	€ 297	€ –	€ –
Administratiekosten migratie/transitie naar het nieuwe pensioenstelsel	€ 1.749	€ –	€ –	€ –	€ –
Totaal pensioenuitvoerings- en administratiekosten voor risico pensioenfonds (in duizenden euro)	€ 17.149	€ 12.656	€ 10.630	€ 11.997	€ 8.783
Aantal actieve deelnemers	148.824	108.921	106.030	98.938	100.720
Aantal pensioengerechtigden	30.090	28.318	27.116	25.449	24.406
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten per (actieve en pensioengerechtigde) deelnemer	€ 96	€ 92	€ 80	€ 96	€ 70
Genormaliseerde kosten (excl. transitiekosten) per deelnemer	€ 80	€ 88	€ 78	€ 96	€ 71

Toelichting ontwikkeling kosten pensioenbeheer

In 2024 zijn de nominale kosten met 36% toegenomen ten opzichte van 2023. Hierdoor zijn ook de kosten per deelnemer toegenomen ten opzichte van het verslagjaar 2023. Ook het aantal deelnemers is in 2024 toegenomen ten opzichte van 2023. Per saldo zijn de kosten per deelnemer met 4% toegenomen. In de kosten zijn ook de kosten als gevolg van de invoering van het nieuwe pensioenstelsel (NPS) opgenomen. De kosten NPS die door externe partijen in rekening zijn gebracht bedragen € 2.872 (2023: € 641). Zonder de hiervoor genoemde kosten NPS zouden de kosten per (actieve en pensioengerechtigde) deelnemer in 2024 zijn uitgekomen op € 80,- (2023: € 88,-).

De toename wordt voornamelijk veroorzaakt door een toename van de administratiekosten als gevolg van een aanpassing in de fee ad € 2.221 door de toename van het aantal deelnemers. Verder zijn de eenmalige kosten toegenomen doordat in 2024 de eerste termijn van de migratiekosten /transitiekosten naar het nieuwe pensioenstelsel in rekening is gebracht. Deze kosten bedragen in 2024 € 1.749. Voor 2025 en 2026 zijn deze kosten begroot op resp. € 1.915 en € 347.

Voor een verdere specificatie wordt verwezen naar toelichting [21] in de toelichting op de staat van baten en lasten.

De ontwikkeling van de kosten op langere termijn wordt beïnvloed door het feit dat de kosten van de pensioenuitvoering sinds 1 januari 2015 worden verhoogd met BTW. Dit heeft geleid tot een duidelijke toename van de kosten vanaf die datum. Ons fonds is het niet eens met deze BTW-heffing en heeft bezwaar ingediend bij de Belastingdienst. Het bezwaar van ons fonds is gebaseerd op het zogeheten ATP-arrest. Hierbij wordt betoogd dat bij ons fonds sprake is van collectief beheerd vermogen met het beleggingsrisico bij de deelnemers.

Deze procedure wordt landelijk door vele pensioenfonds gevoerd. De bezwaarprocedure loopt inmiddels enkele jaren, de uitkomst is ongewis, maar ons fonds volhardt in zijn standpunt. Ons fonds is nog in afwachting van een reactie van de Belastingdienst.

1) Dit betreft alleen de kosten die door externe partijen in rekening zijn gebracht.

Bezoldiging bestuursleden, Raad van Toezicht en verantwoordingsorgaan

In 2024 zijn onderstaande vergoedingen betaald. De vergoedingen zijn toegenomen ten opzichte van 2023. Een nadere toelichting is opgenomen onder "beloningsbeleid" op pagina 64.

	2024	2023
Bestuursvergoedingen	443	366
Vergoedingen Raad van Toezicht	55	50
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan	43	40
Totaal	541	456

8. Actuariële analyse van het resultaat

De stijging van de dekkingsgraad van 5,8%-punt in 2024 volgt uit het positieve resultaat van 402.522 in het boekjaar. In 2023 was er een positief resultaat van 287.312. Bij de vaststelling van de technische voorziening worden aannames gedaan met betrekking tot sterftekansen, intrest en andere grondslagen. Omdat de werkelijkheid afwijkt van deze aannames, ontstaan resultaten ten gunste of ten laste van ons fonds. De volgende tabel biedt een overzicht van de resultaten, uitgesplitst naar oorzaak. In de opzet is zoveel mogelijk aangesloten bij het rapportageformat van de jaarstaten voor DNB. Een minteken geeft een verlies aan.

8.1 Actuariële analyse van het saldo

	2024	2023
Beleggingsresultaten	672.922	472.466
Wijziging technische voorziening door rente ¹⁾	-431.034	-312.038
Premies	124.565	108.446
Waardeoverdrachten	11.399	2.676
Kosten	-2.482	600
Uitkeringen	1.132	638
Sterfte	10.863	7.920
Arbeidsongeschiktheid	4.727	8.528
Reguliere mutaties	1.193	300
Toeslagverlening	0	0
Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	9.561	-2.100
Inkoop nieuwe aanspraken uhv VPL	-486	-707
Andere oorzaken	162	583
	402.522	287.312

Onderstaand worden de belangrijkste resultaatbronnen toegelicht.

Beleggingsresultaten / Wijziging technische voorziening door rente

De beleggingsresultaten bestaan uit het directe rendement op de beleggingen (intrest en dividend) en het indirecte rendement op de beleggingen, verminderd met de beleggingskosten. Deze beleggingsopbrengsten (672.922 positief) worden geacht beschikbaar te zijn voor de financiering van de benodigde intresttoevoeging aan de technische voorziening en de wijziging van de technische voorziening die volgt uit de wijziging van de rentetermijnstructuur (431.034 negatief).

1) Dit betreft de benodigde intresttoevoeging aan de technische voorziening en de wijziging van de technische voorziening die volgt uit de wijziging van de rentetermijnstructuur.

Premie

Het resultaat op premie bestaat uit de ontvangen premie (401.869) en de premie die benodigd is voor pensioenopbouw (277.304). Ons fonds maakt gebruik van premiedemping, waardoor de feitelijke premie nu lager uitvalt dan toevoeging aan de voorziening.

Conform de afspraken in het uitvoeringsreglement ontvangt het pensioenfonds van de aangesloten ondernemingen een periodieke bijdrage die beschikbaar is voor de financiering van:

- De koopsom voor de pensioenopbouw van de actieven in het boekjaar;
- De premies die benodigd zijn voor het overlijdensrisico voor niet-gefinancierd partnerpensioen;
- De premies die benodigd zijn ter dekking van het arbeidsongeschiktheidsrisico;
- De opslag voor de dekking van de directe uitvoeringskosten en de toekomstige kosten.

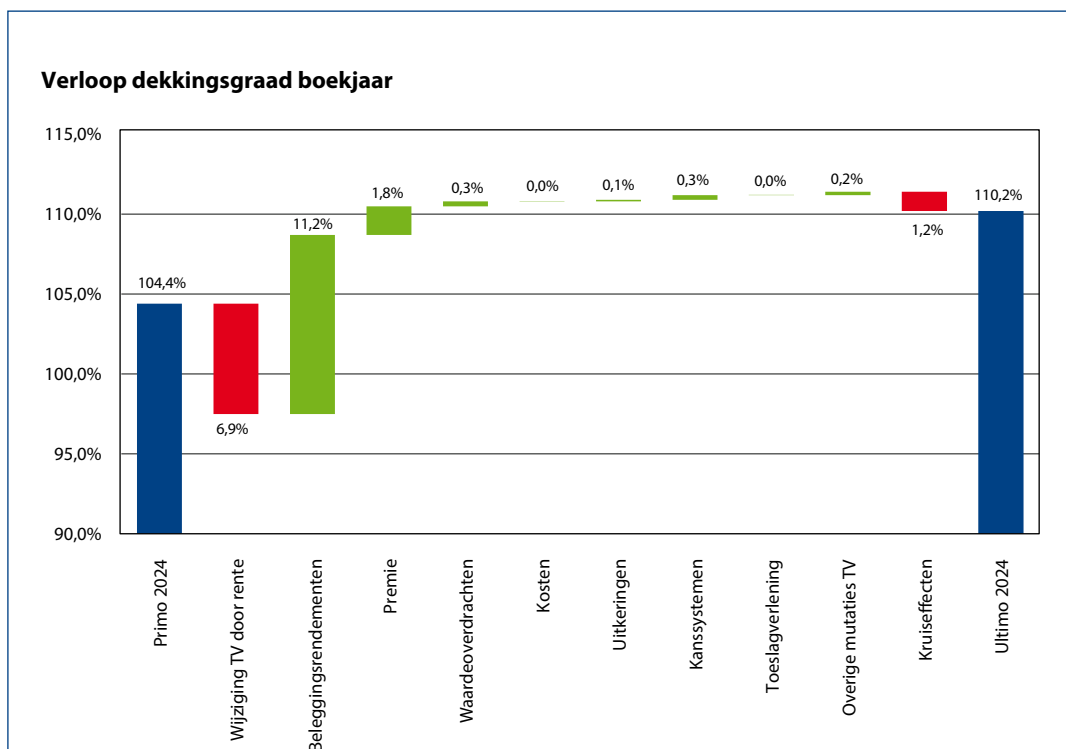
De ontvangen reguliere premie in 2024 bedraagt 27,6% van de pensioengrondslagsom.

De component "benodigd voor pensioenopbouw" wordt gebaseerd op de rentetermijnstructuur primo boekjaar.

Toeslagverlening

Het bestuur heeft besloten geen toeslag te verlenen per 1 januari 2025. De dekkingsgraad was mede met het oog op de benodigde dekkingsgraad van 103% bij overgang naar het nieuwe stelsel, onvoldoende om eind 2024 een toeslag te verlenen. Het bestuur vond de kans dat de pensioenen eind 2025, bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, weer verlaagd zouden moeten worden te groot.

De invloed van het resultaat op de dekkingsgraad is in de volgende grafiek weergegeven en uitgesplitst naar mutatie-oorzaak.

Ten aanzien van het verloop van de dekkingsgraad dient te worden opgemerkt dat alle procentuele resultaten individueel berekend zijn als mutatie ten opzichte van de financiële positie primo jaar. De component "kruis effecten" is de saldogpost in het verloop. De saldogpost is klein.

Uit de grafiek blijkt dat met name de componenten "Wijziging TV door rente" en "Beleggingsrendementen", samen met "Premie" verantwoordelijk zijn voor de stijging van de dekkingsgraad. De beleggingsresultaten worden toegelicht in hoofdstuk 6.7

8.2 Deelnemersbestand (Aantallen)

Verloop 2024	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2023	108.921	208.888	28.318	346.127
Mutaties door:				
Nieuwe toetredingen	126.787	-7	0	126.780
Ontslag met premievrije aanspraak	-91.754	91.754	0	0
Waardeoverdracht	0	-25.009	0	-25.009
Ingang pensioen	-344	-2.613	3.781	824
Overlijden	-126	-679	-988	-1.793
Afkoop	0	0	-941	-941
Andere oorzaken / correctie dubbeltellingen ¹⁾	5.340	-37.445	-80	-32.185
Mutaties per saldo	39.903	26.001	1.772	67.676
Stand per 31 december 2024	148.824 ²⁾	234.889	30.090 ³⁾	413.803

Vanaf 1 januari 2024 bouwen werknemers al vanaf 18 jaar pensioen op bij ons fonds. Dat is geregeld in de nieuwe pensioenwet. Voorheen was dit bij ons fonds vanaf 21 jaar. Hierdoor is het aantal deelnemers toegenomen met 55.658, waarvan 45.469 actieve deelnemers en 10.189 gewezen deelnemers.

1) Andere oorzaken betreft mutaties die niet onder de "reguliere mutaties" vallen zoals bijvoorbeeld afwaardering kleine pensioenen, herintreders (verschuiving tussen de categorieën actieve en gewezen deelnemers), echtscheidingen, huwen/samenwonen, nabestaandenpensioenen.

2) Inclusief 4.030 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling.

3) Waarvan 3.348 pensioengerechtigden met een niet opgevraagd pensioen.

Verloop 2023	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2022	106.030	194.910	27.116	328.056
Mutaties door:				
Nieuwe toetredingen	55.088	-458	0	54.630
Ontslag met premievrije aanspraak	-56.180	56.180	0	0
Waardeoverdracht	0	-22.239	0	-22.239
Ingang pensioen	-440	-1.868	3.040	732
Overlijden	-117	-572	-936	-1.625
Afkoop	0	-4	-846	-850
Andere oorzaken / correctie dubbeltellingen	4.540	-17.061	-56	-12.577
Mutaties per saldo	2.891	13.978	1.202	18.071
Stand per 31 december 2023	108.921 ¹⁾	208.888	28.318 ²⁾	346.127

Specificatie pensioengerechtigden	2024	2023
Ouderdomspensioen	23.910	22.428
Nabestaandenpensioen	5.818	5.558
Wezenpensioen	362	332
Totaal	30.090	28.318

1) Inclusief 3.842 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling.

2) Waarvan 2.838 pensioengerechtigden met een niet opgevraagd pensioen.

9. Communicatie

De Pensioen en communicatiecommissie adviseert het bestuur over de communicatie van ons fonds met alle belanghebbenden: actieve en gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en aangesloten werkgevers.

De Pensioen en communicatiecommissie ontwikkelt het communicatiebeleid en geeft sturing aan de uitvoering. Eind 2020 heeft het bestuur een communicatiebeleidsplan vastgesteld voor 2021 - 2023. In verband met de overstap naar de nieuwe pensioenregeling hebben we besloten om de looptijd van het communicatiebeleidsplan te verlengen. In 2025 maken we een nieuw communicatiebeleidsplan voor de periode vanaf de overstap naar de nieuwe pensioenregeling (naar verwachting 1 januari 2026). Voor de uitvoering van de communicatie werken we met een communicatiejaarplanning.

Communicatie over pensioen is met de komst van een nieuwe pensioenregeling belangrijker dan ooit. Ons fonds neemt de wensen van de eerder genoemde belanghebbenden hierbij zeer ter harte en deze maken onderdeel uit van de te maken (communicatieve) keuzes. Ons fonds biedt digitaal gemak en maakt pensioen persoonlijk. Zo'n toegankelijke en persoonlijke aanpak zorgt voor meer verbinding en vertrouwen.

Communicatie nieuwe pensioenregeling

Ons fonds wilde aanvankelijk per 1 januari 2025 overstappen op de nieuwe pensioenregeling. In oktober 2024 is besloten de overstap naar de nieuwe regeling uit te stellen. Tot dat moment stond de communicatie in 2024 in het teken van de voorbereidingen op de overgang naar de nieuwe regeling.

– Communicatieplan transitie naar nieuwe regels voor pensioen

Ons fonds ontwikkelde voor de transitie naar de nieuwe pensioenregeling een communicatieplan. Dit communicatieplan is onderdeel van het implementatieplan en is leidend voor hoe de communicatie in de overgang naar de nieuwe pensioenregeling eruit ziet. In dit communicatieplan staat hoe ons fonds onze actieve en gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en aangesloten werkgevers informeert over onze nieuwe pensioenregeling. In 2024 is het communicatieplan beoordeeld door de Autoriteit Financiële Markten (AFM). De AFM heeft onder andere bekeken of het plan doelgroepen, doelstellingen en een planning bevat, en dat benoemd is dat over wettelijk verplichte onderdelen wordt gecommuniceerd. Conclusie van de AFM was dat we geen nieuwe versie van het communicatieplan in hoefden te dienen. De AFM verwacht wel dat we het communicatieplan aanpassen op basis van een aantal aandachtspunten.

– Communicatie nieuwe pensioenregeling fase 1: bewust worden en oriënteren

Ons fonds heeft de communicatie over de nieuwe pensioenregeling in het communicatieplan in drie fases onderverdeeld. De eerste maanden van 2024 stonden nog in het teken van de eerste fase: bewust worden en oriënteren. Ons doel was om de belanghebbenden bewust te maken van de komst van een nieuwe pensioenregeling en een eerste oriëntatie daarop. Belangrijke wijzigingen hebben we hoogover in de communicatie al aangestipt en uitgelegd. Denk aan: we gaan van aanspraak naar een persoonlijke pensioenpot en het pensioen gaat meer meebewegen met de economie.

– **Communicatie nieuwe pensioenregeling fase 2: verdiepen**

In het voorjaar van 2024 startte de tweede fase van de communicatie: verdiepen. In deze fase gaan we dieper in op de veranderingen en wat deze betekenen voor specifiekere deelnemersgroepen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de compensatieregeling. En we geven inzicht in verschillende aspecten van de nieuwe regeling, bijvoorbeeld dat het rendement afhangt van beleggingen. Ook krijgen alle deelnemers in deze fase een eerste berekening van hun pensioen in de nieuwe regeling.

Deze fase loopt door tot de ingangsdatum van de nieuwe regeling. Aanvankelijk was dit dus 1 januari 2025, maar eind 2024 werd besloten de ingangsdatum op te schuiven. Naar verwachting gaat de nieuwe regeling op 1 januari 2026 in. De verzending van de eerste berekening is daarom ook uitgesteld.

– **Communicatie-acties nieuwe pensioenregeling**

In het kader van de communicatie over de nieuwe pensioenregeling werden in 2024 allerlei communicatie-acties uitgevoerd. Hieronder lichten we er een aantal uit:

- *Transitieplan*

Een belangrijke mijlpaal in de aanloop naar de nieuwe regeling was het vaststellen van het transitieplan en publicatie daarvan. Om de informatie behapbaar te maken, maakten we samenvattingen van het transitieplan. We maakten versies voor actieve deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden. Deze brachten we bij de deelnemers onder de aandacht met e-mailservices.

- *Microsite over nieuwe regeling*

We lanceerden een speciale landingspagina (een 'microsite') op onze website met informatie over de nieuwe pensioenregeling. Een deel van de informatie is voor een brede doelgroep van belang, een deel van de informatie is voor specifieke doelgroepen. Op die manier verhogen we de persoonlijke relevantie. Naast geschreven tekst gebruiken we ook visuele elementen. Zo staat er op de microsite bijvoorbeeld een infographic met een tijdlijn en een animatie met uitleg over de solidaire premiereregeling.

- *Webinars actieve deelnemers en gepensioneerden*

In juni 2024 organiseerden we eerste webinars voor deelnemers om ze uitleg te geven over het vernieuwde pensioenstelsel en de nieuwe pensioenregeling van ons fonds. We organiseerden een sessie voor actieve deelnemers en een sessie voor gepensioneerden. In een professionele studio vertelden een aantal deskundigen over wat er verandert, wat dat betekent voor de pensioenen van de deelnemers en konden deelnemers vragen stellen. In totaal namen 260 actieve deelnemers en 250 gepensioneerden deel aan de webinars. De webinars werden gemiddeld met een 7,7 (actieve deelnemers) en 7,8 (gepensioneerden) beoordeeld. De webinars zijn terug te kijken via de website. Ook is de oproep om het webinar terug te kijken gedeeld in de J'ouw Dag van de zomer 2024.

- *Webinar werkgevers*

Ook voor werkgevers organiseerden we in 2024 een webinar, in september. Hiervoor nodigden we ook administratiekantoren uit. In dit webinar werden de werkgevers bijgepraat over de belangrijkste wijzigingen in de administratie bij de overstap naar de nieuwe regeling. Dit webinar was een vervolg op het webinar voor werkgevers dat we in 2023 organiseerden. In totaal namen 160 werkgevers en administratiekantoren deel aan het webinar. Ze beoordeelden het webinar gemiddeld met een 8. Het webinar is via de website terug te kijken.

- *Eigen versie J'ouw Dag voor gepensioneerden*

De J'ouw dag is het halfjaarlijkse digitale magazine van ons fonds. Tot 2024 maakten we één versie die we naar alle deelnemers stuurden. Vanaf 2024 maken we aparte edities van de J'ouw Dag voor gepensioneerden. We verwachten van deze doelgroep namelijk de meeste belangstelling voor de wijzigingen door de overstap naar een nieuwe regeling. Met een eigen versie van de J'ouw Dag kunnen we specifiekere relevante informatie op deze doelgroep overbrengen. Bijvoorbeeld over het schommelen van de uitkering.

- *Onderzoek transitiecommunicatie fase 1*

Belangrijk onderdeel van het communicatieplan is we de gestelde doelen in het plan meten. Op die manier kunnen we evalueren of de transitiecommunicatie effect heeft. Halverwege 2024 onderzochten we onder deelnemers en werkgevers in hoeverre we de doelstellingen uit de eerste fase behaald hadden. Het online onderzoek leverde interessante bevindingen op. Zo haalden we voor een deel de doelstellingen uit deze fase, maar op een aantal punten is extra aandacht in de communicatie nodig. In totaal vulden meer dan 15.000 deelnemers en 125 werkgevers het onderzoek in.
- *Aandacht voor met pensioen gaan tijdens de transitiefase*

In aanloop naar de overstap naar de nieuwe regeling hebben we speciale aandacht voor deelnemers die rond de transitiedatum met pensioen gaan. We stuurden daarom in het najaar naar de actieve deelnemers en slapers van 66 jaar en ouder een e-mailservice hierover, plaatsten we informatie op de microsite en brachten we dit onder de aandacht via een nieuwsbericht.
- *Werkgeverscommunicatie*

Ook in de werkgeverscommunicatie hadden we in 2024 herhaaldelijk aandacht voor de overstap naar de nieuwe pensioenregeling. Belangrijkste boodschappen daarbij waren:

  - Werkgevers moeten ervoor zorgen dat hun administratie op orde is voordat we overstappen naar de nieuwe pensioenregeling.
  - Kies voor het gemak van automatische incasso.
  - De aanvullende module vervangt in de nieuwe regeling de huidige excedentregeling.
  - Waar vinden werkgevers informatie over de nieuwe regeling (ook voor hun werknemers).
- *Uitstel ingangsmoment nieuwe regeling*

In oktober 2024 werd besloten dat de overstap naar de nieuwe pensioenregeling wordt uitgesteld. We hebben deelnemers en werkgevers hierover geïnformeerd via e-mailservices en een nieuwsbericht op de website. Ook hebben we de informatie op de microsite hierop aangepast.

Overige communicatie 2024

Daarnaast hadden ook de volgende onderwerpen onze aandacht in de communicatie:

- **Pensioenopbouw vanaf 18 jaar**

Vanaf 1 januari 2024 bouwen werknemers al vanaf 18 jaar pensioen op bij ons fonds. Dat is geregeld in de nieuwe pensioenwet. Voorheen was dit bij ons fonds vanaf 21 jaar. Begin 2024 informeerden we deelnemers van 18 t/m 20 jaar via een persoonlijk bericht over deze wijziging.
- **Communicatie financiële situatie en geen verhoging van de pensioenen**

Ons fonds publiceert elke maand de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad op de website, zodat (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden op de hoogte blijven van onze financiële situatie. Ons fonds verklaart daarbij ook waarom de dekkingsgraad de laatste maand is gestegen of gedaald en legt uit wat de gevolgen voor het pensioen van de deelnemer (kunnen) zijn.

Eind 2024 zijn de belanghebbenden geïnformeerd dat het niet mogelijk was om de pensioenen per 1 januari 2025 te verhogen. Ons fonds heeft in 2024 gebruik gemaakt van tijdelijke wettelijke regels voor het verhogen en verlagen van het pensioen. We besteedden in de communicatie aandacht aan de voor- en nadelen van deze regels en legden uit waarom we het evenwichtig vinden om van deze regels gebruik te maken.

- **Updaten beeldbank**

We maakten bij een aantal werkgevers die aangesloten zijn bij BPFL foto's voor onze beeldbank. Deze foto's kunnen we gebruiken in onze communicatie-uitingen, zoals op de website.

- **Wijzigingen pensioen- en uitvoeringsreglement**

Per 1 januari 2025 is het pensioen- en uitvoeringsreglement aangepast, onder meer om de gevolgen van claims over het recht op pensioen bij schijnzelfstandigheid te beperken. We hebben werkgevers actief over deze wijzigingen geïnformeerd in de digitale nieuwsbrief van december 2024. Ook hebben we dit onder de aandacht gebracht via een nieuwsbericht op de website.

- **Nieuw klachtenreglement**

Per 1 januari 2024 is het klachtenreglement aangepast vanwege de mogelijkheid om een geschil voor te leggen aan de Geschillen Instantie Pensioenfondsen (GIP). In de digitale nieuwsbrieven van maart 2024 hebben we aandacht besteed aan de klachtenregeling en de mogelijkheid om een geschil te laten beoordelen door GIP. In hoofdstuk 11.2 van dit jaarverslag gaan we verder in op de klachten- en geschillenregeling en wordt gerapporteerd over klachtafhandeling.

Communicatiemiddelen

Naast bovengenoemde bijzonderheden in 2024, hebben we natuurlijk ook onze gebruikelijke communicatiemiddelen ingezet:

- actuele berichten via onze website;
- de online tools zoals Mijn Pensioencijfers, Mijn Pensioenplan en de Pensioenschets;
- 3x een digitale nieuwsbrief voor de werkgevers (vanwege het uitstel van de ingangsdatum van de nieuwe regeling is de nieuwsbrief van het derde kwartaal vervallen);
- 1x een digitale nieuwsbrief voor actieve deelnemers en pensioengerechtigden (vanwege het uitstel van de ingangsdatum van de nieuwe regeling is de nieuwsbrief van het derde kwartaal vervallen);
- een verkorte versie van het jaarverslag 2023, in de vorm van een digitaal magazine. Hierin keek onder andere bestuurslid Neoletta Poelgeest in een video terug op 2023. Ook maakten we een verkort jaarverslag maatschappelijk verantwoord beleggen, en e-mailservices als de actualiteit daarom vroeg.

10. Externe ontwikkelingen

10.1 Voorbereiding transitie naar een nieuw pensioenstelsel

Op 5 juni 2019 is door werkgevers, vakbonden en kabinet een landelijk pensioenakkoord gesloten.

In de zomer van 2020 hebben het kabinet en sociale partners overeenstemming bereikt over de uitwerking van het pensioenakkoord uit 2019. Hiermee kwam de weg vrij om te komen tot een nieuw pensioenstelsel, dat uiterlijk 1 januari 2028 in werking moet treden. Belangrijke elementen uit het huidige pensioenstelsel blijven in het nieuwe stelsel behouden, zoals de verplichtstelling, collectieve risicodeling en fiscale facilitering door de overheid.

Het bestuur bereidt zich voor op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Het heeft veelvuldig gesproken met de sociale partners en diverse studies verricht naar de contouren van een nieuwe pensioenregeling. Het bestuur volgt eventuele nieuwe ontwikkelingen rondom het nieuwe pensioenstelsel.

Ook in 2024 is veelvuldig met sociale partners gesproken over de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

In 2023 zijn al afspraken gemaakt met de sociale partners en de uitgangspunten voor de nieuwe pensioenregeling vastgelegd. Na vele berekeningen en scenario's bekeken te hebben is er gekozen voor een solidaire premieregeling, waarbij de opgebouwde pensioenen worden ingevaren in de solidaire premieregeling. Sociale partners vinden de verzorgingsgedachte binnen de pensioenregeling belangrijk; de solidaire premieregeling biedt hiervoor de meeste mogelijkheden. De twee belangrijkste kenmerken zijn het collectieve beleggingsbeleid, waarbij rekening wordt gehouden met de diverse leeftijdsgroepen en anderzijds de solidariteitsreserve die het fonds kan gebruiken om te voorkomen dat de ingegane pensioenen omlaag gaan.

De afspraken zijn vastgelegd in het transitieplan dat op onze website beschikbaar is gesteld in januari 2024 voor de deelnemer, gewezen deelnemer, gewezen partner en pensioengerechtigde.

Het fonds heeft de besluiten over onder meer de evenwichtigheid en uitvoerbaarheid van door sociale partners in het transitieplan opgenomen wensen en doelen vastgelegd in het implementatieplan. De beoogde transitie was 1 januari 2025. In de loop van 2024 bleek dat deze datum niet haalbaar was. Na overleg met de sociale partners is de transitiedatum verschoven naar 1 januari 2026.

10.2 Vervallen zeer kleine pensioenen (€2,00 bruto per jaar of minder)

De totale waarde van de in dit boekjaar vervallen zeer kleine pensioenaanspraken bedraagt € 25.273,-. De vrijval in de voorziening die het gevolg is van het vervallen van de zeer kleine pensioenaanspraken wordt toegevoegd aan de algemene middelen van het pensioenfonds en komt daarmee ten goede aan het collectief.

10.3 Wetgeving en inwerkingtreding of uitgesteld

Het bestuur heeft in het verslagjaar wederom de wetgeving omtrent de Wet verdeling pensioenrechten bij scheiding 2022 en de Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen gevolgd en in de diverse commissies besproken. De behandeling van deze wetgeving dan wel de implementatie is al diverse malen uitgesteld. Het voorstel voor Wet pensioenverdeling bij scheiding 2022 moet nog altijd behandeld worden door het Parlement. De wet zal naar verwachting op 1 januari 2028 in werking treden.

De Wet Bedrag ineens, RVU en verlofsparen is inmiddels in het Staatsblad gepubliceerd.

Het voorstel tot aanpassing van het onderdeel 'uitkering bedrag ineens' uit de 'Wet uitkering bedrag ineens, RVU en verlofsparen' voor degenen die hun pensioen op de AOW-leeftijd laten ingaan zou op 1 juli 2023 van kracht worden. De Tweede Kamer heeft het wetsvoorstel op 8 oktober 2024 goedgekeurd en het ligt nu ter behandeling in de Eerste Kamer. Omdat het voorstel niet meer voor

het eind van het jaar is behandeld door het Parlement is de ingangsdatum afhankelijk gemaakt van de afronding van de parlementaire behandeling en op 1 juli of 1 januari, zes maanden na afronding gesteld. De beoogde inwerkingtredingsdatum van het onderdeel 'bedrag ineens', is nu 1 juli 2026.

Code Pensioenfondsen

Op 1 januari 2024 is de herziene Code Pensioenfondsen 2024 in werking getreden. Het pensioenfonds heeft in 2024 een analyse gemaakt van de Code Pensioenfondsen 2024 en rapporteert hierover in dit jaarverslag over 2024.

Problematiek UWV en vernieuwde gegevensaanlevering

Het UWV heeft aangegeven dat zij een verdiepend onderzoek gaat doen naar tienduizenden, mogelijk niet juist berekende, WIA-uitkeringen. Dit heeft mogelijk gevolgen voor de aanvullende arbeidsongeschiktheidspensioenen en de premievrije pensioenopbouw vanuit pensioenfondsen. Vanuit de Pensioenfederatie hebben pensioenfondsen en pensioenuitvoeringsorganisaties (puo's) in december 2024 nogmaals de zorgen geuit en vragen gesteld over de verbeteraanpak van het UWV.

Ten aanzien van de vernieuwde gegevensaanlevering lopen gesprekken tussen de Pensioenfederatie, de pensioenuitvoerders en het UWV. Dit naar aanleiding van de onderkende risico's en mitigerende maatregelen ten aanzien van de beoogde vernieuwde gegevensaanlevering.

DORA

Op 17 januari 2023 is de Verordening betreffende de digitale operationele weerbaarheid voor de financiële sector, (ook wel 'Digital Operational Resilience Act', of DORA)' van kracht geworden. In 2024 heeft het pensioenfonds: voorbereidingen getroffen om aan DORA te kunnen voldoen op 17 januari 2025.

Op 17 januari 2025 treedt de Digital Operational Resilience Act (DORA) in werking. DORA heeft als doel om de digitale weerbaarheid van financiële instellingen te versterken door strenge eisen op het gebied van informatiebeveiliging en operationele weerbaarheid. Dit moet de veiligheid en betrouwbaarheid van de dienstverlening verhogen, zorgen voor Europese transparantie en standaarden en het vertrouwen van deelnemers en toezichthouders versterken.

AZL speelt als uitbestedingspartner een sleutelrol in de naleving van DORA voor ons fonds. Veel DORA-eisen worden uitbesteed aan AZL. AZL toont aan dat ze voldoet aan deze eisen. Zo hebben alle pensioenfondsen en kritieke leveranciers de DORA-contractallonge ontvangen ter ondertekening, zijn het IT-beleid en de processen aangescherpt en is een testversie van het DORA-informatieregister aangeleverd bij DNB ter beoordeling. Ook is het interne AZL-toetsingsraamwerk aangepast aan de DORA-eisen. Daarnaast heeft AZL haar pensioenfondsen ondersteund bij de vereiste DORA-aanpassingen van beleid en processen en de totstandkoming van het DORA-informatieregister. De DORA-workshops, de speciaal ontwikkelde sjablonen voor governance, risicobeheer en leveranciersmanagement en de maandelijkse nieuwsbrieven werden goed gewaardeerd. Aan het eind van 2024 zijn secties over ernstig incidentenbeheer en bedrijfscontinuïteit toegevoegd aan deze sjablonen.

GIP

Op 1 januari 2024 is de Geschillen Instantie Pensioenfondsen gestart. Geschillen tussen een deelnemer en een pensioenfonds kunnen ter bemiddeling of beslechting bij GIP worden voorgelegd.

UPO

De UPO-modellen zijn in 2024 op enkele punten gewijzigd. Ook na de inwerkingtreding van de Wtp blijft het gebruik hiervan voorgeschreven.

Informatie over duurzaamheid ¹⁾

Vanaf 2024 dienen pensioenfondsen die duurzaamheid promoten (artikel 8) en pensioenfondsen die duurzaamheid nastreven (artikel 9) in hun jaarverslagen informatie te verschaffen met gebruik van templates die zijn voorgeschreven door de Europese Commissie. De Europese Commissie heeft deze voor het laatst op 20 februari 2023 aangepast.

10.4 Onvindbare Deelnemers

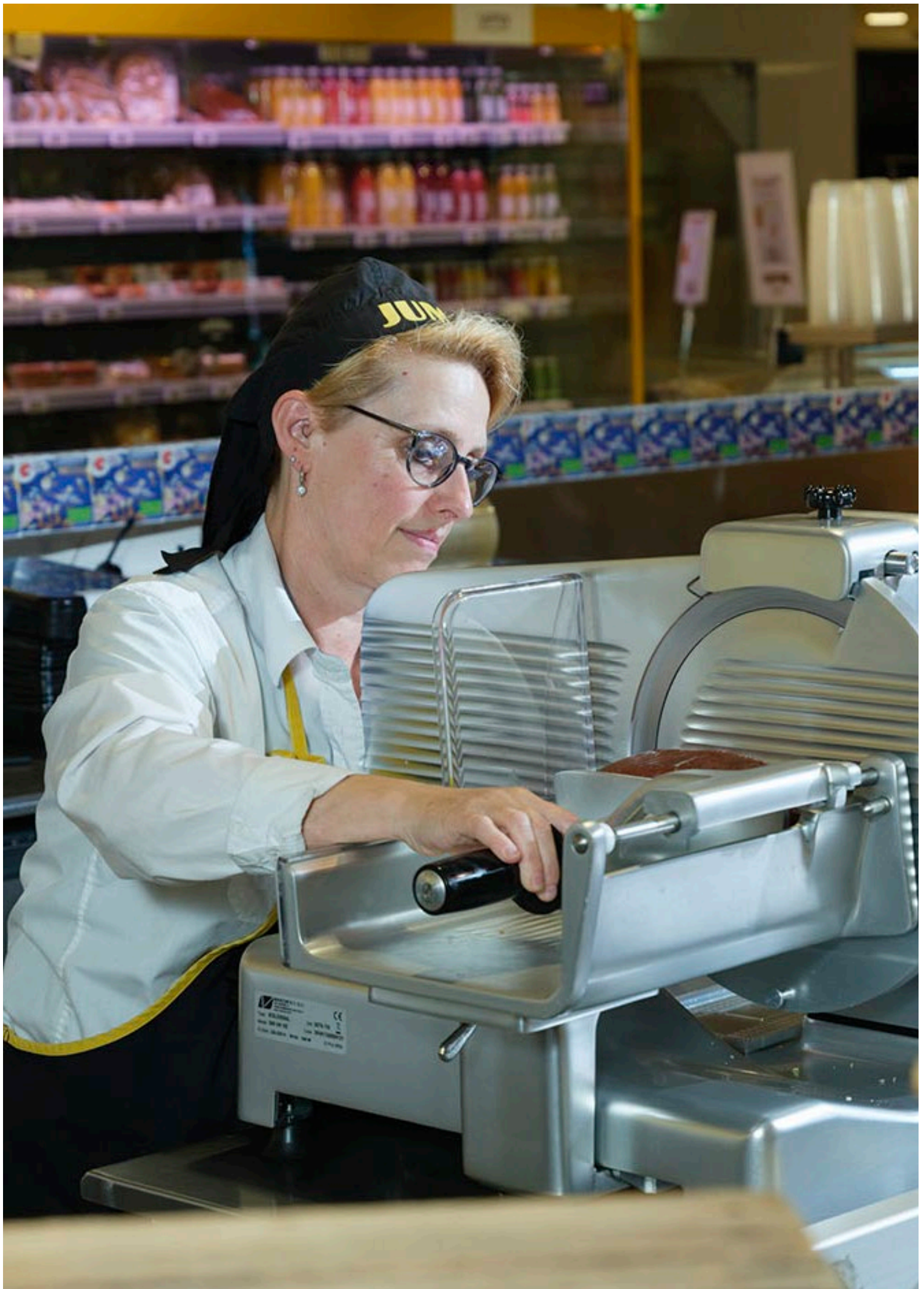
In juni 2022 heeft de Pensioenfederatie ons fonds geïnformeerd over het project 'spoorloze deelnemers'. Het doel van dit project is om onvindbare deelnemers op te sporen. De Sociale Verzekeringsbank (SVB) heeft een systeem ontwikkeld dat slim kan zoeken op naam. Verschillen in schrijfwijze van namen kunnen dan in combinatie met de geboortedatum toch leiden tot een mogelijk juiste persoon. In een eerdere pilot leidde dat al tot 13 procent match. Nu al hebben meer dan 120 pensioenfondsen aangegeven hier gebruik van te willen maken. Ons fonds heeft de overeenkomst met de Sociale Verzekeringsbank getekend en is er in 2023 en 2024 een controle uitgevoerd op de van SVB ontvangen informatie om onvindbare deelnemers te traceren. Naast de gegevensuitwisseling met de SVB is er nog een uitwisseling van gegevens met Basisregistratie Personen (BRP) en te controleren of een gevonden deelnemer bijvoorbeeld inmiddels is gehuwd, gescheiden of overleden. Deze gegevens van de gevonden deelnemers zijn inmiddels bijna allemaal verwerkt in de administratie.

10.5 Keuzebegeleiding

Met de Wet toekomst pensioenen per 1 juli 2023 is ook de Open Norm keuzebegeleiding ingegaan.

In het AZL Dashboard Keuzebegeleiding is opgenomen hoe de keuzeomgeving eruit ziet en op welke wijze deze invulling geeft aan de Open Norm. In het AZL Dashboard Keuzebegeleiding zijn de keuzemomenten, keuzemogelijkheden en bestaande begeleidingsmiddelen voor het fonds in kaart gebracht en vervolgens is de zorgambitie in keuzebegeleiding van ons fonds vastgesteld.

¹⁾ Zie ook hoofdstuk 6.8

11. Governance

11.1 Organisatie

11.1.1 Bestuur

Het bestuur heeft in 2024 14 maal vergaderd. Het bestuur heeft vier keer met de raad van toezicht en vier keer met het verantwoordingsorgaan overlegd.

Samenstelling bestuur

Het bestuur was op 31 december 2024 als volgt samengesteld:

Onafhankelijke voorzitter	Leeftijd	Benoemd per	Benoemd tot
De heer E.H.W. Bosman	58	1-4-2024	1-4-2028

Werkgevers	Leeftijd	Benoemd per	Benoemd tot	Organisatie
De heer H.A. Breekveldt	63	1-8-2019	1-8-2027	VGL
Mevrouw L.T.M. de Leede	62	1-3-2019	1-3-2027	Vakcentrum
Mevrouw F. Mulder	57	1-9-2014	1-1-2026	Vakcentrum
Mevrouw N. Poelgeest	51	1-1-2024	1-1-2028	VGL

Werknemers	Leeftijd	Benoemd per	Benoemd tot	Organisatie
De heer D.H.M. Muusers	67	1-10-2014	1-1-2026	FNV
De heer M.L. Cardous	44	1-9-2021	1-9-2025	FNV
Mevrouw E. Heringa	35	1-4-2024	1-4-2028	CNV

Pensioengerechtigden	Leeftijd	Benoemd per	Benoemd tot
De heer C.H.L.M. Filippini	71	1-9-2014	1-7-2026

Ieder bestuurslid wordt benoemd voor een periode van maximaal vier jaar en treedt af volgens een door het bestuur opgesteld rooster van aftreden. Vanaf 2014 konden afgetreden bestuursleden in beginsel maximaal twee keer voor een periode van vier jaar worden herbenoemd. Indien daar gegronde redenen voor waren, kon een bestuurslid meer dan twee keer worden herbenoemd. Ter voorkoming van samenloop van einde termijnen zijn bij enkele bestuursleden kleine aanpassingen in de benoemingstermijnen doorgevoerd. Met ingang van 1 januari 2024 kan een bestuurder maximaal 8 jaar zitting nemen in het bestuur. In uitzonderlijke gevallen is een tweede herbenoeming nog mogelijk.

De belangrijkste onderwerpen die in 2024 in de bestuursvergaderingen aan de orde kwamen, zijn:

- De financiële positie van ons fonds en de voorbereiding voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel en alle voorbereidingen voor het bepalen van de uitgangspunten voor de nieuwe pensioenregeling;
- Het nieuwe pensioenstelsel;
- Het pensioenbeleid (waaronder premie- en toeslagbeleid);
- Het beleggingsbeleid, waaronder maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) en milieubeleid, sociaal beleid en goed ondernemingsbestuur, oftewel Environmental, Social and Governance (ESG);
- Het communicatiebeleid;
- Het aansluitingsbeleid;
- Het uitbestedingsbeleid;
- Het integraal risicomanagementbeleid;
- De wijziging van fondsdocumenten zoals de ABTN, het huishoudelijk reglement en het pensioenreglement.
- Het beoordelen van nieuwe fondsdocumenten voor de nieuwe solidaire pensioenregeling,

Bestuurlijke commissies en interne organisatie

Het bestuur heeft een aantal bestuurlijke commissies ingesteld. Deze commissies doen vooral voorbereidend werk inzake onderwerpen waarover het bestuur een besluit neemt. In beperkte mate kunnen de commissies zelf besluiten nemen binnen kaders die zijn vastgesteld door het bestuur. De commissies gaan dieper in op de achtergronden en consequenties van te nemen beleidsbeslissingen en zij adviseren vervolgens het bestuur hierover.

In 2024 waren de volgende bestuurlijke commissies werkzaam:

11.1.2 Beleggingsadviescommissie

De beleggingsadviescommissie (BAC) adviseert het bestuur over het beleggingsplan en de beleggingsrichtlijnen. Tevens adviseert en ondersteunt de commissie het bestuur in de breedste zin van het woord over zaken op het gebied van het beleggingsbeleid.

De commissie is gemandateerd binnen het kader van het door het bestuur goedgekeurde beleggingsplan en beleggingsrichtlijnen te besluiten over de uitvoering van het beleggingsplan en de uitvoering van bestuursbesluiten.

De commissie is tevens gemandateerd tot het goedkeuren van aan- en verkoop en het goedkeuren van materiële wijzigingen in (de overeenkomsten met) beleggingsinstellingen en/of discretionaire mandaten in bestaande liquide beleggingscategorieën.

De beleggingsadviescommissie vergaderde in totaal 7 keer gedurende 2024. De beleggingsadviescommissie wordt ondersteund door een externe deskundige, die structureel onderdeel uitmaakt van de commissie. De externe deskundige heeft geen stemrecht. De heer Filippini is sinds 2019 met instemming van de DNB benoemd als voorzitter van de beleggingsadviescommissie.

De samenstelling was op 31 december 2024 als volgt:

Leden

De heer C.H.L.M. Filippini (voorzitter)
De heer T. Jeurissen (externe deskundige)
Mevrouw L.T.M. de Leede
De heer M.L. Cardous
De heer D.H.M. Muusers (toehoorder)

11.1.3 Pensioen en communicatiecommissie

De pensioen en communicatiecommissie adviseert het bestuur over zaken samenhangend met het pensioenbeleid, de (periodieke) aanpassingen aan het pensioenreglement, het uitvoeringsreglement en andere reglementen, de verplichtstelling, de handhaving van de verplichtstelling en de uitvoeringsovereenkomsten. Daarnaast adviseert de commissie het bestuur ook over het meerjaren communicatiebeleid en het communicatiejaarplan. Tevens adviseert en ondersteunt deze commissie het bestuur in de breedste zin van het woord over zaken op het gebied van het communicatiebeleid.

De commissie is gemandateerd te besluiten over de uitvoering van het bestuursbeleid ten aanzien van de individuele gevalsbehandelingen. Hieronder wordt mede begrepen de behandeling van een klacht of geschil ingevolge het pensioenreglement en het uitvoeringsreglement. Voor communicatie is de commissie binnen het genoemde kader door het bestuur gemandateerd te besluiten over de communicatie-uitingen en tot de uitvoering hiervan. De commissie kan de uitvoering toedelen aan het bestuursbureau.

De pensioen- en communicatiecommissie vergaderde in totaal 6 keer gedurende 2024.

De samenstelling van de pensioen en communicatiecommissie was op 31 december 2024 als volgt:

Leden

Mevrouw N. Poelgeest (voorzitter)
De heer D.H.M. Muusers
Mevrouw F. Mulder
Mevrouw E. Heringa

11.1.4 Integraal Risico Management Commissie

De Integraal Risico Management Commissie (IRMC) adviseert het bestuur en de bestuurscommissies over het integrale risicomanagement. De IRMC adviseert het bestuur verder over zaken samenhangend met de risico's die beheerst dienen te worden. De Integraal Risico Management Commissie vergaderde in totaal 8 keer gedurende 2024. De samenstelling was op 31 december 2024 als volgt:

Leden

De heer H.A. Breekveldt (voorzitter)
Mevrouw L.T.M. de Leede
De heer D.H.M. Muusers

11.1.5 Crisisteam

Het bestuur heeft op 4 juni 2019 het financiële crisisplan 2019 vastgesteld. De aan dit crisisplan gekoppelde noodprocedure bepaalt dat ons fonds een crisisteam instelt. De bemensing van het (paritair samengesteld) crisisteam was op 31 december 2024 als volgt:

Leden

De heer D.H.M. Muusers (bestuurslid werknemers)

De heer C.H.L.M. Filippini (voorzitter beleggingsadviescommissie)

Mevrouw L.T.M. de Leede (bestuurslid werkgevers)

Het crisisteam is voor het laatst bijeengewoest op 16 mei 2023 voor een crisismangement oefening. In mei 2022 is het financiële crisisplan voor het laatst bijgewerkt en vastgesteld. Het crisisplan omschrijft wanneer er sprake is van een crisissituatie en hoe het bestuur handelt als er sprake is van een crisissituatie. In de loop van 2025 zal een nieuw plan worden vastgesteld.

11.1.6 Sleutelfunctiehouders

De risicobeheerfunctie beoordeelt, monitort en rapporteert over het risicobeheersysteem. Ook heeft de risicobeheerfunctie een initiërende en adviserende rol bij het vormgeven van het risicobeheer.

De interne auditfunctie is belast met het uitvoeren van (interne) audits binnen de bedrijfsvoering van het pensioenfonds.

De belangrijkste taak van de interne auditfunctie is het periodiek evalueren van de adequaatheid en doeltreffendheid van de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de beheerste en integere bedrijfsvoering van het pensioenfonds.

De actuariële functie heeft een controlerende rol. In het kader van de actuariële functie wordt onder meer toezicht gehouden op het berekenen van de technische voorzieningen, wordt beoordeeld of de daarbij gehanteerde methodieken en onderliggende modellen, gebruikte gegevens en aannamen passend zijn en worden, waar nodig, corrigerende maatregelen voorgesteld.

De regelgeving maakt een onderscheid tussen de houder van een sleutelfunctie en de personele invulling van de daadwerkelijke uitvoering van de sleutelfunctie, waarbij de houder de eindverantwoordelijkheid blijft houden.

De sleutelfunctiehouders rapporteren periodiek hun materiële bevindingen en aanbevelingen op het gebied dat onder hun verantwoordelijkheid valt aan het bestuur.

Ons fonds heeft de volgende personen aangesteld als sleutelfunctiehouders:

- De heer W. Hoekert als sleutelfunctiehouder Actuarieel.
- De heer B. Hulshof als sleutelfunctiehouder Risicobeheer.
- De heer H. Sieraad is sleutelfunctiehouder Interne Audit

Mevrouw J. Ernsting, de heer J. van der Hoek en de heer R. Middel zijn sleutelfunctie vervuller Risicobeheer.

De houder van een sleutelfunctie heeft een rapportageplicht als bedoeld in artikel 143a lid 2 van de Pensioenwet en een meldingsplicht als bedoeld in artikel 143a lid 3 van de Pensioenwet. De uitoefening van de taken van de sleutelfuncties vindt verder plaats met inachtneming van hetgeen bij of krachtens Pensioenwet is bepaald.

Het bestuur stelt voor elke sleutelfunctiehouder een profielschets op en de houders van de sleutelfunctie worden benoemd en ontslagen door het bestuur. De sleutelfunctiehouder rapporteert aan het bestuur.

De rapportageplicht van de sleutelfunctiehouders is opgenomen in het huishoudelijk reglement.

Er is een externe onafhankelijke sleutelfunctiehouder risicobeheer alsook vervullers voor risicobeheer. Samen met de compliance officer vormen zij de tweede lijn van BPFL. De houder en vervullers verzorgen risicorapportages, risicoanalyse en vertegenwoordigen de 2e lijn in bestuurs- en commissievergaderingen.

11.1.7 Raad van Toezicht

Het intern toezicht wordt uitgeoefend door de raad van toezicht. De raad bestaat uit drie onafhankelijke deskundigen en heeft tot taak om toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in ons fonds. De raad ziet toe op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De raad heeft tevens een goedkeuringsrecht op onder andere de vaststelling van het jaarverslag, de benoeming van de bestuurders en het beloningsbeleid. De taken en bevoegdheden van de raad van toezicht zijn vastgelegd in het reglement van de raad van toezicht. Ieder lid van de raad van toezicht wordt benoemd voor maximaal vier jaar en treedt af volgens een door de raad van toezicht opgesteld rooster van aftreden. Een lid van de raad van toezicht kan maximaal één keer worden herbenoemd.

De samenstelling was op 31 december 2024 als volgt:

Leden	Leeftijd	Benoemd per	Benoemd tot
Mevrouw P.A. de Bruijn	64	1-7-2022	1-7-2026
De heer J.C.M. Molenaar	61	1-7-2020	1-7-2028
De heer P. Priester	60	1-7-2021	1-7-2025

11.1.8 Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan geeft het bestuur gevraagd en ongevraagd advies. Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan.

Het verantwoordingsorgaan was op 31 december 2024 als volgt samengesteld:

Leden (deelnemers)	Leeftijd	Benoemd per	Benoemd tot	Organisatie
De heer P.A. Heikoop	47	1-7-2014	01-01-2027	CNV
De heer R. van der Beek	68	1-7-2014	01-01-2025	CNV/FNV
Mevrouw M. Jungbacker	62	1-1-2021	01-01-2029	CNV
De heer O.M. Einsbohr	62	1-1-2018	01-01-2029	FNV
Mevrouw M. Blokker	52	1-10-2024	1-10-2028	CNV

Leden (pensioengerechtigden)	Leeftijd	Benoemd per	Benoemd tot	Organisatie
De heer J.J.H. Visch	75	1-1-2018	1-1-2026	
De heer N.G. Janssen	76	1-7-2014	1-1-2026	

Leden (werkgevers)	Leeftijd	Benoemd per	Benoemd tot	Organisatie
De heer E. Zekveld	53	1-4-2022	1-4-2026	VGL
De heer H.B.M. ten Have	74	1-1-2024	1-1-2028	Vakcentrum

De heer Heikoop was gedurende het verslagjaar voorzitter.

De leden werden benoemd voor een periode van vier jaar en kunnen een keer voor een periode van vier jaar worden herbenoemd.

11.1.9 Bestuursbureau

Het bestuursbureau ondersteunt het dagelijks bestuur, het bestuur, de commissies en andere gremia van ons fonds bij hun werkzaamheden. Het bestuursbureau heeft de volgende taken:

- Adviseur van het bestuur;
- Organiseren en inhoudelijk voorbereiden van vergaderingen van alle gremia;
- Bewaken kwaliteit beleidsvoorstellen ten behoeve van het bestuur en commissies;
- Schrijven van voorleggers bij beleidsvoorstellen van externe partijen;
- Organisatie van de uitbestede taken;
- Draagt zorg voor de uitvoering van genomen besluiten;
- Bewaken dat contracten met de uitvoerders up-to-date zijn met een goede prijs-kwaliteit verhouding;
- Monitoring uitvoering;
- Bewaken en/of bevorderen kwaliteit van de managementinformatie over de uitbestede taken ten behoeve van bestuur;
- Voorbereiden van selectie en benoeming van externe partijen/adviseurs;
- Aansturing van externe partijen/adviseurs;
- Bewaken functioneren van externe partijen/adviseurs;
- Riskmanagement (o.a. regie over het proces);
- Regie/ondersteuning met betrekking tot opleiding bestuur;
- Zorgen voor goede communicatie tussen de organen van ons fonds (inclusief raad van toezicht en verantwoordingsorgaan);
- Onderhouden van externe contacten (bijvoorbeeld richting DNB, AFM, Pensioenfederatie);
- Toetsen van de bijdrage van de pensioenuitvoerder en de fiduciair manager ten aanzien van inhoudelijke, beleidsmatige vraagstukken.

De medewerkers van het bestuursbureau zijn in dienst van ons fonds. Het bestuursbureau bestaat per 31 december 2024 uit de directeur, een investment manager, een fondssecretaris, een beleidsmedewerker, een manager pensioen en communicatie en een managementassistent. De heer J. Suarez Menendez is directeur van het bestuursbureau.

Daarnaast huurt het bestuursbureau voor enkele uren per week een eerstelijns IT-manager in. Deze ondersteunt bij de dagelijkse IT-werkzaamheden en het waarborgen van de continuïteit van de IT-voorzieningen.

Het functioneren van het bestuursbureau wordt jaarlijks geëvalueerd. Deze taak ligt primair bij het dagelijks bestuur. De uitkomsten worden door het bestuur besproken tijdens de (jaarlijkse) evaluatie van het functioneren van bestuur en fonds in het algemeen.

11.1.10 Sociale partners

Het beleidskader van ons fonds komt tot stand in nauwe samenspraak met sociale partners. De opdracht tot uitvoering van de door sociale partners overeengekomen pensioenregeling is vastgelegd in een overeenkomst tussen sociale partners en het bestuur. Ieder kwartaal komen zij bijeen voor nadere afstemming van actuele kwesties.

In 2024 hebben drie overleggen met sociale partners plaatsgevonden. Het belangrijkste onderwerp was ook dit jaar het nieuwe pensioenstelsel en de consequenties voor de regeling.

11.1.11 Samenwerkende organisaties

De volgende organisaties kunnen leden voordragen voor het bestuur en het verantwoordingsorgaan:

Vakcentrum Blekerijlaan 1
3447 GR Woerden
(0348) 41 97 71

Vereniging van Grootwinkelbedrijven in Levensmiddelen (VGL)
Postbus 182
2260 AD Leidschendam
(070) 444 25 87

FNV
Postbus 9208
3584 BW Utrecht
0900-9690

CNV Vakmensen
Postbus 2525
3500 GM Utrecht
(030) 751 1007

Externe partijen

Ons fonds werkt samen met de volgende externe partijen:

Uitvoeringsorganisatie (pensioenbeheer)
AZL N.V., te Heerlen

Fiduciair vermogensbeheer
Van Landschot Kempen, te Amsterdam

Custodian en beleggingsadministrateur
Northern Trust Global Services SE, te Luxemburg

Adviserend actuaris
De heer B. Cordewiner AAG, FRM AZL N.V., te Heerlen

Certificerend actuaris
De heer drs. W. Hoekert AAG, Towers Watson Netherlands B.V., te Amstelveen

Controlerend accountant
De heer drs. M. van Luijk RA, Deloitte Accountants B.V. te Amsterdam

Compliance officer

De heer mr. P. de Koning TriVu, te Zevenbergen

Fondsdocumenten

In het verslagjaar zijn onder andere de volgende fondsdocumenten gewijzigd of is het besluit tot wijziging genomen:

ABTN

De ABTN wordt jaarlijks door het bestuur geactualiseerd. In de bestuursvergadering van 11 juni 2024 is de ABTN vastgesteld, waarin de besluitvorming uit het verslagjaar 2023 is verwerkt.

Klachtenreglement

In 2024 is het klachtenreglement gewijzigd. De mogelijkheid om een geschil voor te leggen aan GIP is toegevoegd.

11.2 Klachten- en geschillenregeling/klachtenreglement

Als een belanghebbende bezwaar heeft tegen een besluit van het bestuur kan hij een klacht indienen bij ons fonds.

Nieuwe klachtenreglement per 1 januari 2024

De algemene ledenvergadering van de Pensioenfederatie heeft in juni 2022 ingestemd met de nieuwe gedragslijn 'Goed omgaan met klachten', die uiterlijk op 1 januari 2024 geïmplementeerd moest zijn. Deze gedragslijn regelt het behandelen, rapporteren en leren van klachten van deelnemers. De eisen die de Wtp gaat stellen, alsmede de aanbevelingen van de Ombudsman Pensioenen en de AFM, zijn in de gedragslijn opgenomen.

De gedragslijn 'Goed omgaan om met klachten' gaat uit van een actieve, open houding van pensioenfondsen ten aanzien van de stem van de deelnemer bij klachten en klantsignalen. Bij klachten en klantsignalen wordt het belang van de deelnemer gewogen vanuit een hoge mate van gevoeligheid voor hun behoeften, wensen en verwachtingen. Klachten en klantsignalen van deelnemers vormen stelselmatig het startpunt om te verbeteren, waardoor luisteren naar deelnemers zo veel mogelijk leren van en met deelnemers wordt.

Sinds de invoering van de gedragslijn 'Goed omgaan met Klachten' en de invoering van de Wtp per 1 juli 2023 is er een nieuwe definitie van een klacht. Elke uiting van ontevredenheid van een persoon, gericht aan ons fonds, wordt beschouwd als een klacht. De klachten worden geregistreerd en in vaste rubrieken gerapporteerd.

Ons fonds heeft de voorwaarden van de gedragslijn in het nieuwe klachtenreglement en klachtenbeleid opgenomen.

Klachten die niet in onderling overleg worden opgelost, monden uit in een geschil. Geschillen kunnen door de deelnemer met ingang van 1 januari 2024 worden voorgelegd aan de Geschillen Instantie Pensioenfondsen, (GIP, waarbinnen de deelnemer kan kiezen voor bemiddeling door de Ombudsman of beslechting), of aan de burgerlijke rechter. Ons fonds is in 2022 gestart met de implementatie van de gedragslijn, die nog in 2023 en 2024 is voortgezet. Door de verruiming van de definitie van een klacht in de gedragslijn, is er vanaf 2023 een substantiële stijging te zien in het aantal geregistreerde klachten. In 2024 is het klachtenreglement aangepast vanwege de mogelijkheid om een geschil voor te leggen aan het GIP.

Om te zien waar de pensioenfondsen staan, is in het najaar van 2023 een 1-meting en in het najaar van 2024 een 2-meting uitgevoerd onder leden van de Pensioenfederatie, zo ook bij ons fonds. De implementatie van de Gedragslijn Goed omgaan met klachten heeft ertoe geleid dat we een 'goed' scoren, de basis op orde hebben en volwassen met klachten omgaan. Ons fonds is in 2024 uitgenodigd voor een assessmentgesprek van het Gouden Oor. Het Gouden Oor heeft geconcludeerd dat ons fonds voldoet aan de Gedragslijn en goed omgaat met klachten van deelnemers. De ruimere termijnen in afhandeling bij ons fonds ten opzichte van de Gedragslijn zijn gemotiveerd en door het Gouden Oor geaccepteerd.

In dit jaarverslag over 2024 ziet u voor een overzicht van klachten en geschillen van (gewezen) deelnemers, andere aanspraakgerechtigden (ex-partners, kinderen) en pensioengerechtigden) aan de hand van de categorieën die de Pensioenfederatie heeft voorgeschreven in de gedragslijn 'Goed omgaan met klachten'.

In de navolgende tabel wordt een overzicht gegeven van de in 2024 door het pensioenfonds behandelde klachten en de geschillen die zijn ingediend bij het GIP, en zijn behandeld door de Ombudsman Pensioenen of het GIP. De rubrieken hieronder zijn gelijk aan de rubrieken die de AFM hanteert in het jaarlijkse online datagedreven onderzoek Pensioentoezicht. Daarin staan vanaf 2024 vragen naar aanleiding van de wetsartikelen in de Wtp over het omgaan met klachten. Deze samenloop in de uitvraag voor de jaarlijkse meting van de Gedragslijn en de uitvraag van de AFM voorkomt dat extra handelingen moeten worden uitgevoerd.

Vervolgens is ook de tevredenheid over de afhandeling visueel zichtbaar:

Deelnemers ((gewezen) deelnemers, andere aanspraakgerechtigden (ex-partners, kinderen) en pensioengerechtigden)		Klachten				Geëscaleerde klachten	Geschillen ¹⁾	Totaal
		Q1	Q2	Q3	Q4			
Onderwerp		Q1	Q2	Q3	Q4			
1	Behandelingsduur	6	13	13	6	0	0	38
2	Deelnemersportaal	13	5	8	6	0	0	32
3	Duurzaamheid	0	0	0	0	0	0	0
4	Financiële situatie	14	3	5	7	0	1	30
5	Informatieverstrekking	13	14	21	13	1	0	62
6	Keuzebegeleiding	0	1	1	0	0	0	2
7	Pensioenberekening en -betaling	2	7	9	10	0	1	29
8	Registratie werknemersgegevens	0	1	0	0	1	1	3
9	Service en klantgerichtheid	3	9	6	5	0	0	23
10	Toepassing wet- en regelgeving algemeen	0	0	2	1	0	0	3
11	Toepassing wet- en regelgeving invaren transitie	1	2	1	1	0	0	5
12	Overig	2	4	1	4	0	0	11
	Totaal	54	59	67	53	2	3	238

1) Vanaf 2024 worden de geschillen door GIP (inclusief Ombudsman) behandeld.

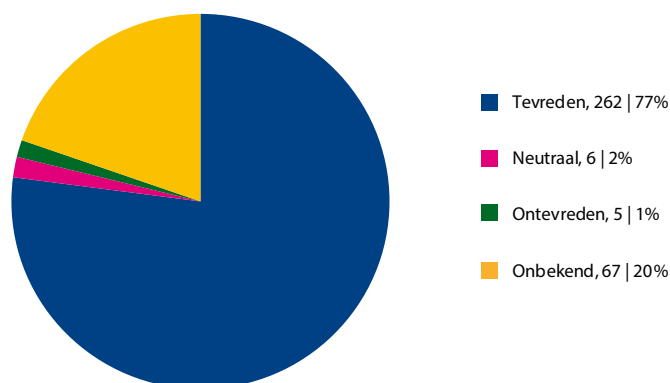
In de navolgende tabel wordt een overzicht gegeven van de in 2024 door ons fonds behandelde klachten en geschillen van werkgevers:

Werkgevers		Klachten				Geschillen	Totaal
Onderwerp		Q1	Q2	Q3	Q4		
1	Aanlevering (werknemer)gegevens	7	5	3	3	0	18
2	Aansluiting/handhaving	5	3	2	1	0	11
3	Behandelduur	7	4	6	2	0	19
4	Duurzaamheid	0	0	0	0	0	0
5	Informatieverstrekking	6	0	1	0	0	8
6	Keuzebegeleiding	0	0	1	0	0	0
7	Premieberekening en betaling	5	9	9	3	1	
8	Service en klantgerichtheid	8	0	1	0	0	9
9	Toepassing wet- en regelgeving: algemeen	0	0	0	1	0	1
10	Toepassing wet- en regelgeving: invaren, transitie	0	0	0	0	0	0
11	Werkgeversportaal	2	0	1	0	0	3
12	Overig	2	1	1	2	0	6
Totaal in 2024		42	22	25	12	1	102

De tevredenheid over de afhandeling van klachten van deelnemers en werkgevers is gecontroleerd en is in onderstaande tabel weergegeven:

Tevredenheid afhandeling klachten Deelnemers en Werkgevers	Q1	Q2	Q3	Q4	Totaal
Tevreden	71	65	68	57	262
Onbekend	19	13	25	10	67
Ontevreden	3	2	0	0	5
Neutraal	3	2	1	0	6
Totaal	97	82	94	67	340
De deelnemerstevredenheid bedraagt een 7,8 en de werkgeverstevredenheid een 8,2					

Tevredenheid afhandeling

In 2024 zijn in totaal 238 klachten of geschillen door deelnemers ingediend. Vanuit de aangesloten werkgevers zijn er 102 klachten ontvangen. Eén deelnemer heeft haar klacht voorgelegd aan het GIP. Deze klacht is inmiddels afgerond naar tevredenheid van de partijen. In de kwartaalrapportages van de uitvoerder worden de klachten en geschillen weergegeven.

Doorgevoerde verbeteringen naar aanleiding van de klachten

Wijzigingen in de regelingen of processen op basis van de behandeling van klachten en geschillen.

- Verbetering inlogproces op deelnemersportaal met Adblocker;
- Verbetering informatie proces en doorlooptijd waardeoverdrachten;
- Verwachtingsmanagement voor werkgevers over de verwerkingstijd bij handhaving;
- Meer telefonisch contact bij vertraging van beantwoording vragen deelnemer en of werkgever;
- Ontvangstbevestiging voor formulieren die per post worden toegezonden;
- Eerder en helder communiceren over indexatie besluit ter voorkoming van vragen hierover;
- Beter communiceren over gehanteerde factoren en het opnemen van een disclaimer. Dit leidt tot een betere weergave van de verwachte pensioenuitkering;
- Loonheffingskorting. Bij het gebruik van de pensioenplanner worden bedragen berekend inclusief loonheffingskorting. Echter, in de definitieve brief aan de deelnemer worden bedragen zonder loonheffingskorting vermeld. Dit kan de indruk wekken dat de pensioenuitkering lager uitvalt, wat vragen en klachten van deelnemers oproept. Deze feedback wordt opgenomen in de ontwikkeling van het nieuwe IT landschap. In de toekomst wordt alle informatie vanuit één bron verzameld, waardoor de bedragen op de brieven, in de pensioenplanner en op het deelnemersportaal gelijk zullen zijn;
- Bij opvragen van vereiste documenten bij aanmelden partner, direct doorverwijzen naar deelnemersportaal waar benodigde info staat ter voorkoming van onnodig en overbodig mailcontact.

In 2024 hebben zich bij uitbestedingspartner AZL 26 incidenten voorgedaan. Deze incidenten hebben voor ons fonds geen blijvende nadelige gevolgen voor de bedrijfsvoering gehad. De incidenten zijn, waar nodig, besproken met de betrokken uitbestedingspartners en hebben tot gevolg gehad dat aanvullende beheersmaatregelen zijn getroffen om dergelijke incidenten in de toekomst te voorkomen. Voorts hebben er zeven datalekken plaatsgevonden die waar nodig ook gerapporteerd zijn aan de Autoriteit Persoonsgegevens.

11.3 Geschiktheid en evaluatie

Het geschiktheidsbeleid en het opleidingsplan zijn vastgelegd in een geschiktheidsplan.

Het geschiktheidsplan dateerde uit in 2017. In maart 2025 is het nieuwe geschiktheidsplan vastgesteld. Bij dit geschiktheidsplan is rekening gehouden met de nieuwe normen uit de Code Pensioenfondsen 2024. Verder is rekening gehouden met het servicedocument 'Besturen van een pensioenfonds' uit 2023 van de Pensioenfederatie. Belangrijk is dat er een inwerkprogramma voor nieuwe bestuurders is toegevoegd, ook is het diversiteits- en inclusiebeleid onderdeel van dit plan.

Het bestuur werkt continu aan eigen deskundigheid door het lezen van vakliteratuur en bijwonen van seminars en themabijeenkomsten en het uitwisselen van ervaringen met andere bestuursleden. Het bestuur heeft in 2024 twee studiedagen georganiseerd o.a. op het gebied van de toekomst van ons fonds en het nieuwe pensioenstelsel en op het gebied van governance. Het bestuur evalueert in elk geval jaarlijks het eigen functioneren. Hierbij betreft het bestuur minimaal één keer in de drie jaar een onafhankelijke derde partij, dit is op 20 januari 2025 voor het laatst gebeurd. Bij de evaluatie komt ook aan de orde of het bestuur voldoende geschikt en divers is en wordt bovendien gekeken naar gedrag en cultuur. In het verslagjaar heeft het bestuur de zelfevaluatie uitgevoerd onder begeleiding van de externe adviesorganisatie Mens & Kennis. De commissies evalueren ook elk jaar hun eigen functioneren.

11.4 Diversiteit

Voor diversiteit naar geslacht en leeftijd volgt het bestuur de Code Pensioenfondsen en heeft het bestuur de overtuiging dat de kwaliteit van de besluitvorming is gebaat is bij diversiteit. In de huidige samenstelling van het bestuur wordt voor wat betreft leeftijd voldaan aan die in de Code opgenomen norm. Het bestuur geeft bij de samenstelling van het bestuur als team prioriteit aan complementariteit in deskundigheid en competenties. Indien er een vacature ontstaat wordt er in de vacature specifiek gewezen op het belang van diversiteit.

Voor wat betreft de profielschets voor bestuur en toezichthouders wordt niet gewerkt met een specifiek profiel voor elk afzonderlijk lid. Wel worden binnen het profiel de specifieke accenten gelegd. Hiermee heeft ons fonds op eigen manier invulling gegeven aan de eis van voldoende diversiteit binnen het toezicht. In het diversiteits- en inclusiebeleid is opgenomen dat het fonds streeft naar een goede afspiegeling van de belanghebbenden van het fonds in de overtuiging dat dit leidt tot betere besluitvorming. Daarnaast vindt het pensioenfonds continuïteit, integriteit en deskundigheid van bestuur belangrijk omdat dit bijdraagt aan goede besluitvorming. Om de diversiteit in de samenstelling van de fondsorganen zoveel mogelijk te stimuleren heeft het fonds een plan van aanpak ter bevordering van de diversiteit en inclusie opgesteld. Bij de jaarlijkse zelfevaluatie wordt aandacht aan in hoeverre leden van het bestuur (nog) complementair aan elkaar zijn op het gebied van competenties en psychologische eigenschappen. En bij het opstellen van de eisen waaraan nieuwe leden van de fondsorganen moeten voldoen (het functieprofiel) wordt rekening gehouden met het diversiteits- en inclusiebeleid, waarbij gestreefd wordt naar een verbetering van de afspiegeling van de belanghebbenden van het pensioenfonds. Het fonds heeft voorts een inspanningsverplichting om bij het zoeken van nieuwe leden voor de fondsorganen, kandidaten te zoeken die de diversiteit vergroten en inclusie bij het pensioenfonds bevorderen.

11.5 Beloningsbeleid

Ons fonds voert een beheerst beloningsbeleid wat is vastgelegd in een beleidsdocument. Ons fonds houdt hierbij rekening met de verantwoordelijkheid, de aan de functie gestelde eisen en het tijdsbeslag en de passendheid binnen de bedrijfstak voor het levensmiddelenbedrijf. Het beleid is van toepassing op bestuursleden, leden van het verantwoordingsorgaan en leden van de raad van toezicht. Er is geen sprake van beloningen gerelateerd aan de resultaten van ons fonds.

De hoogte van de vergoedingen zijn in 2024 aangepast. Voor bestuurders wordt uitgegaan van een fulltime vervangingswaarde van € 171.663. De tijdsbesteding voor een voorzitter van het bestuur wordt ingeschat op 0,4 FTE. Voor reguliere bestuursleden is dit 0,2 FTE.

De vaste jaarvergoeding is voor de voorzitters € 68.665 en voor de andere bestuursleden € 34.332 per jaar.

De vaste toeslagen per jaar bedragen:

Toeslag voorzitter commissie	€	5.722
Toeslag	€	5.722

De leden van de raad van toezicht ontvangen een vaste jaarvergoeding. De voorzitter ontvangt € 20.599 per jaar en de leden € 17.166 per jaar.

De vaste jaarvergoeding voor de leden van het verantwoordingsorgaan bedraagt:

Voorzitter verantwoordingsorgaan	€	5.278
Lid verantwoordingsorgaan	€	4.223
Variabele vergoeding: Per externe bijeenkomst	€	234

Tevens hanteert ons fonds een (reis)kostenvergoeding.

Aspirant-leden ontvangen een vergoeding van 50% tot aan definitieve benoeming.

11.6 Gedragscode/Compliance Officer

Compliance

Compliance is 'het bewerkstelligen van een integere bedrijfsvoering van het pensioenfonds en een integere cultuur waar het als vanzelfsprekend is dat verbonden personen handelen in overeenstemming met de geldende maatschappelijke normen en de wet- en regelgeving en alle (relevante) interne regelgeving waaronder de gedragscode'. Ons fonds heeft een gedragscode die wordt nageleefd door de leden van het bestuur, de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan en andere aan ons fonds verbonden personen.

Doel van deze gedragscode is het stellen van regels en richtlijnen teneinde belangenconflicten (of schijn daarvan) tussen ons fonds en de verbonden personen te voorkomen.

Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor het waarborgen van een beheerste en integere bedrijfsvoering.

De Compliance Officer geeft hier invulling aan door het toezicht op de naleving van de Pensioenwet en de Wet op het Financieel Toezicht als ook de interne procedures en gedragsregels zoals de gedragscode van ons fonds. De jaarlijkse toetsing op de naleving van de gedragscode wordt uitgevoerd door de Compliance Officer. Ons fonds heeft deze taak uitbesteed aan de maatschap TriVu.

Aan de hand van een aantal vragen aan de verbonden personen wordt vastgesteld of aan de gedragsnormen, zoals vastgelegd in de gedragscode, wordt voldaan. Over 2024 heeft de Compliance Officer geen bijzonderheden geconstateerd.

De Compliance Officer stelt een jaarrapportage op, toetst of aanbevelingen van het vorige boekjaar zijn opgevolgd en geeft daarbij ook aanbevelingen voor het komende jaar. Voor ons fonds waren er wederom geen specifieke aanbevelingen, maar wel aanbevelingen in relatie tot de algemene ontwikkelingen in de pensioensector. Niet alle generieke aanbevelingen konden worden opgevolgd maar zijn voor zover van toepassing wel geadresseerd. De compliance-documenten zijn gedurende het jaar geactualiseerd. Voor de SIRA is gekozen voor een tweejaarlijkse aanpak waarbij intensief wordt gekeken naar de werking van de beheersmaatregelen.

11.7 Toezichthouders

In 2024 zijn aan ons fonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door de toezichthouders De Nederlandsche Bank N.V. en/of de Stichting Autoriteit Financiële Markten geen aanwijzingen aan ons fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van ons fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

11.8 Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)

Onder de AVG geldt dat ons fonds is aangemerkt als 'verwerkingsverantwoordelijke' van persoonsgegevens. Door de invoering van AVG worden de gegevens van deelnemers beschermd. Ons fonds heeft veel energie gestoken in de implementatie. Onder meer zijn overeenkomsten aangepast, is een privacybeleid opgesteld, een privacyverklaring op de website gepubliceerd en is een verwerkingsregister opgesteld. Ons fonds heeft tijdig de AVG geïmplementeerd. In 2019 heeft de Pensioenfederatie de gedragslijn 'Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen' gepubliceerd. De gedragslijn beoogt een sector breed kader te bieden voor de naleving van de AVG. De gedragslijn is al per 1 januari 2020 in werking getreden. Om de naleving van de gedragslijn te waarborgen en dit aantoonbaar te maken heeft ons fonds de volgende activiteiten en beheersmaatregelen ingericht: ons fonds heeft vastgesteld dat de AVG, de gedragslijn en het eigen privacybeleid in 2024 in voldoende mate zijn nageleefd. Het bestuur heeft dat kunnen vaststellen op basis van rapportages van uitbestede partijen, zoals de privacyrapportage van AZL over 2024, die in april 2025 ter beschikking is gesteld; de SLA-rapportages van de uitbestedingspartijen indien deze persoonsgegevens van ons fonds verwerken; het incidenten/ datalekkenregister van ons fonds en evaluaties met dienstverleners over afspraken in het kader van AVG.

11.9 Code Pensioenfondsen

In de Code Pensioenfondsen staan de principes voor een goed pensioenfondsbestuur opgenomen. Deze Code is wettelijk verankerd in artikel 33 van de Pensioenwet. Per 1 januari 2024 is de herziene versie van de Code Pensioenfondsen in werking getreden en deze diende op 31 december 2024 geïmplementeerd te zijn.

De normen zijn gegroepeerd in vijf thema's:

1. Goed zorgen voor het pensioen van belanghebbenden;
2. Goed besturen;
3. Effectief intern toezichhouden en controle uitoefenen;
4. Verantwoording en inspraak organiseren;
5. Effectief functioneren van fondsorganen.

De normen in de Code zijn een aanvulling op wet- en regelgeving. De normen in de Code zijn weliswaar leidend, maar de Code laat ruimte voor eigen verantwoordelijkheid van het pensioenfondsbestuur. Pensioenfondsen mogen de Code daarom naleven volgens het 'pas-toe-of-leg-uit'- beginsel. Afwijken van de norm is dus mogelijk, als daar een goede reden voor is en hierover verantwoording wordt afgelegd in het jaarverslag.

In 2024 heeft het bestuur van het fonds de naleving volgens de herziene Code (2024) geïnventariseerd. De herziene versie van de Code heeft specifiek betrekking op drie onderwerpen: 'centraal stellen van de belanghebbenden', 'duurzaamheid' en 'diversiteit en inclusie'. Door het uitvoeren en oppakken van de zaken toont het bestuur aan dat ze een verantwoord bestuursbeleid voert.

Het navolgende overzicht zijn de normen van de Code opgenomen waaraan het pensioenfonds in het verslagjaar niet (volledig) heeft voldaan en de motivatie daarvan. Normen uit de Code Pensioenfonds waarvan door ons fonds is afgeweken in 2024:

Norm nummer	Inhoud norm	Toelichting op afwijking
Norm 35	Ten aanzien van leeftijdsdiversiteit geldt als minimum dat er tenminste één persoon zitting heeft in het bestuur en het verantwoordingsorgaan of het belanghebbendenorgaan die jonger is dan 40 jaar. Ten aanzien van genderdiversiteit geldt als minimum dat er in de genoemde organen variatie is in geslacht of genderidentiteit.	De samenstelling van het bestuur voldoet wel, maar van het verantwoordingsorgaan voldoet niet aan deze norm. Er zijn geen leden onder de 40 jaar. Wel zit er zowel in het bestuur als in het VO tenminste één vrouw en één man. Bij benoeming van nieuwe bestuursleden of leden VO worden voordragende partijen opgeroepen om vrouwen en/of jongeren voor te dragen.
Norm 23	Het bestuur beoordeelt vierjaarlijks het functioneren van de accountant en de actuaris en stelt het intern toezicht en het verantwoordingsorgaan of het belanghebbendenorgaan van de uitkomst op de hoogte.	Aan deze norm is nog onvoldoende invulling gegeven in beleid. Het functioneren van de actuaris is nog niet beoordeeld. De beoordeling zal in de 2e helft van 2025 plaatsvinden.

De Code Pensioenfonds 2024 verplicht tot het opnemen van een rapportage in het jaarverslag over de naleving van vier omschreven normen (rapportagenormen).

- norm 1 Missie, visie, strategie
- norm 4 Kennen van voorkeuren van belanghebbenden
- norm 34-35 Diversiteits- en inclusiebeleid

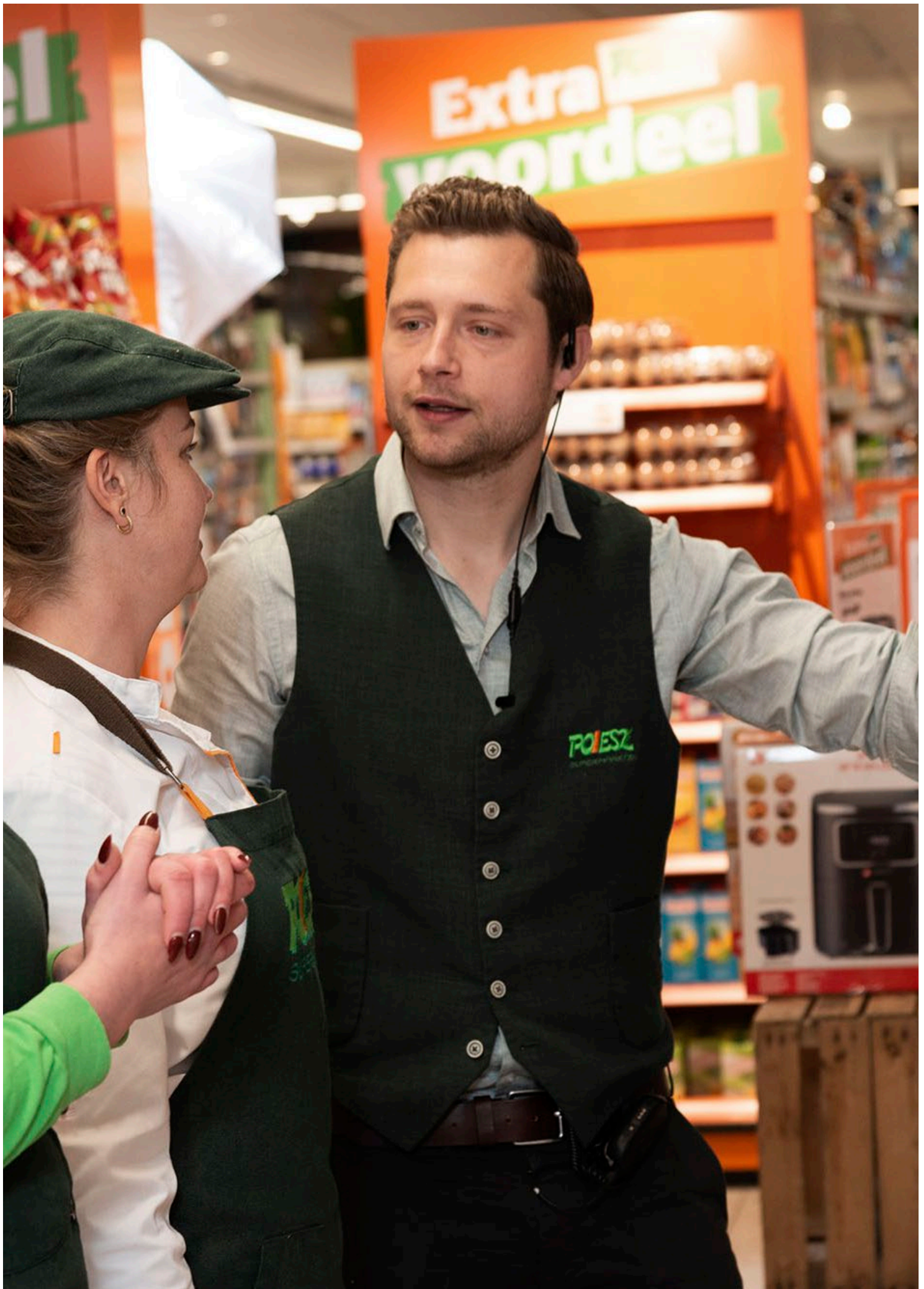
Naleving rapportagenormen uit de Code Pensioenfonds

Norm nummer	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 1 Het pensioenfonds beschrijft wat het pensioenfonds wil betekenen en bereiken voor zijn belanghebbenden, rekening houdend met hun voorkeuren en belangen. Op deze wijze bepaalt het pensioenfonds wat zijn strategische doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding, zijn. Het pensioenfonds evalueert zijn missie, visie en strategie periodiek.	Ja	Het bestuur heeft in de ABTN opgenomen wat de missie visie en strategie is en rapporteert hierover in het jaarverslag In het hoofdstuk 'Het pensioenfonds' beschrijft het bestuur de missie, visie en strategie van ons fonds.

Norm nummer	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
<p>Norm 4: Kennen van de voorkeuren van de belanghebbenden Het pensioenfonds verdiept zich in de voorkeuren van de bij het pensioenfonds betrokken belanghebbenden en betreft deze voorkeuren bij het bepalen van zijn strategische doelstellingen en beleidsuitgangspunten en gaat daarover met de belanghebbenden in gesprek.</p>	Ja	Het bestuur heeft in de ABTN opgenomen wat de missie visie en strategie is en rapporteert hierover in het jaarverslag in het hoofdstuk 'Het pensioenfonds'. Ook in het strategisch beleggingsbeleid is dit opgenomen. In het transitieplan op de website zijn de resultaten van het risicopreferentie onderzoek opgenomen.
<p>Norm 5 Het pensioenfonds heeft een beleid over de wijze waarop het deelnemers keuzebegeleiding biedt bij keuzes binnen de pensioenregeling. Het pensioenfonds evalueert periodiek de uitvoering en de effectiviteit van dit beleid en stuurt waar nodig bij.</p>	Ja	In hoofdstuk Communicatie van het jaarverslag. Notitie zorgambitie en keuzebegeleiding, voorlegger zorgambitie en dashboard keuzebegeleiding, Communicatieplan transitie naar nieuwe regels voor pensioen op de website
<p>Norm 33 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit en inclusie, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid.</p>	Ja	In het jaarverslag onder het hoofdstuk 'governance/diversiteit'
<p>Norm 34 Het pensioenfonds heeft een schriftelijk beleid vastgesteld om de diversiteit en inclusie in zijn fondsorganen te vergroten of in stand te houden. Dit beleid stelt passende doelen op ten aanzien van de mate van diversiteit op alle voor het pensioenfonds relevante maatschappelijke aspecten, waaronder tenminste geslacht of genderidentiteit, leeftijd en sociaal-culturele achtergrond. Op basis van dit beleid heeft het pensioenfonds een planmatige aanpak gericht op het bereiken van deze doelen. Het bestuur herijkt dit beleid periodiek.</p>	Ja	In het hoofdstuk 'Governance' onder 'diversiteit'

Norm nummer	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 35 Ten aanzien van leeftijdsdiversiteit geldt als minimum dat er tenminste één persoon zitting heeft in het bestuur en het verantwoordingsorgaan of het belanghebbendenorgaan die jonger is dan 40 jaar. Ten aanzien van genderdiversiteit geldt als minimum dat er in de genoemde organen variatie is in geslacht of genderidentiteit.	Nee, de afwijking is hiervoor toegelicht.	In het hoofdstuk 'Governance' onder 'diversiteit' is het diversiteit- en inclusiebeleid beschreven en plan van aanpak opgenomen.

De Monitoringscommissie ziet toe op de naleving van de Code Pensioenfondsen. De Stichting Zelfregulering Pensioenfondsen draagt zorg voor de financiering van de Monitoringcommissie en de Ombudsman Pensioenen namens de pensioensector. Ten behoeve van deze financiering vraagt de Stichting verplichte bijdragen aan de pensioenfondsen, die actief zijn in Nederland.

12. Uitbesteding en overige externe partijen

12.1 Uitbesteding

Uitbestedingsbeleid

Het bestuur heeft een beheerste en integere bedrijfsvoering hoog in het vaandel staan en heeft dit in een uitbestedingsbeleid geformuleerd. In het uitbestedingsbeleid is beschreven op welke wijze de risico's worden beheerst die samenhangen met de uitbesteding van werkzaamheden. Er zijn generieke uitbestedingscriteria opgesteld en de uitbestede werkzaamheden en dienstverleners worden periodiek geëvalueerd. Ook is het selectieproces beschreven voor nieuwe dienstverleners.

Pensioenadministratie

De pensioenadministratie is sinds boekjaar 2018 bij pensioenuitvoerder AZL ondergebracht. Ons fonds heeft sindsdien veel aandacht besteed aan de dienstverlening richting de (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers.

Het contract met uitbestedingspartner AZL liep eind 2022 af. Het bestuur heeft aangegeven de uitvoering van de pensioenadministratie bij AZL te willen houden, in ieder geval tot en met de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel per 1 januari 2026. Het contract is verlengd tot de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel en in ieder geval tot en met 31 december 2025. Daarnaast is een principeovereenkomst getekend voor verlenging van het contract na de transitiedatum.

Fiduciair vermogensbeheer

Het fonds heeft het beheer van de integrale beleggingsportefeuille, inclusief (aansturing van de) afdekking van rente- en valutarisico uitbesteed aan Van Lanschot Kempen (VLK).

Custodian en beleggingsadministrateur

De bewaarneming van de pensioenfondsbeleggingen en de beleggingsadministratie wordt uitgevoerd door Northern Trust.

ISAE

Van de uitbestedingspartners ontvangt ons fonds jaarlijks een ISAE 3402 of een vergelijkbare rapportage. In deze rapportages verantwoorden de dienstverleners zich over consistente en correcte uitvoering van de aan hen uitbestede processen en de bijbehorende beheersmaatregelen. De beoordeling van de bevindingen uit de ISAE rapportages over 2024 hebben niet geleid tot materiële opmerkingen bij de uitbestedingsrelaties van ons fonds. Ons fonds voert naast de beoordeling van de ISAE-rapportage en de reguliere operationele monitoring periodiek eigen controles uit (site visits).

Btw-plicht

Per 1 januari 2015 is de btw-vrijstelling van het fonds komen te vervallen. Dit heeft een flinke kostenstijging tot gevolg gehad. Sinds 2011 tekent AZL bezwaar aan tegen de eigen btw-aangifte. Onderbouwing van AZL is dat pensioenfondsen kenmerken hebben van een gemeenschappelijk beleggingsfonds en op grond van het ATP- arrest vrijgesteld zouden moeten zijn van btw. De Belastingdienst heeft eind 2020 uitspraak op bezwaar gedaan en het bezwaar van AZL ongegrond verklaard. Het fonds heeft hierop AZL verzocht om, samen met andere fondsen, beroep in te stellen tegen de uitspraak van de Belastingdienst en daarmee haar rechten op teruggave van de door AZL in rekening gebrachte btw te borgen.

In de bezwaar- en beroepsprocedure is beargumenteerd dat een pensioenfonds wordt gekwalificeerd als “gemeenschappelijk beleggingsfonds”, deze fondsen zijn vrijgesteld van btw. Voor pensioenfondsen is het belangrijk om de kosten voor het beheer van pensioen zo laag mogelijk te houden. Btw-lasten verhogen de kosten. Er lopen bij verschillende gerechtelijke instanties dergelijke procedures. In 2021 hebben twee rechtbanken, vonnissen gewezen, maar hun oordeel was niet eensluidend. In beide zaken is hoger beroep aangetekend.

In 2023 heeft de Rechtbank Gelderland advies gevraagd aan het Europese Hof van Justitie. Het Hof besliste in september 2024 kortgezegd dat als de uitkering aan deelnemers van pensioenfondsen in de eerste plaats afhankelijk is van het beleggingsresultaat, geen btw over beheer verschuldigd hoeft te zijn. De uitspraak bevatte echter ook weer nieuwe elementen die om verdere studie vragen en een concrete beoordeling per pensioenfonds. Een nieuw vonnis wordt in de loop van 2025 verwacht.

In afwachting van verdere ontwikkelingen heeft het pensioenfonds enkele dienstverleners geïnformeerd over de mogelijke vrijstelling van btw voor specifieke dienstverlening. Het bestuur wacht het verloop van de procedures af.

12.2 Overige externe partijen

Accountant

Voor de controle op het jaarwerk is vanaf 2023 Deloitte te Amsterdam als externe accountant geselecteerd. De heer drs. M. van Luijk RA van Deloitte Accountants B.V. te Amsterdam vervult deze rol voor het verslagjaar 2024.

Evaluatie certificerend actuaris

Voor de certificering is wederom geselecteerd de heer drs. W. Hoekert AAG, van Willis Towers Watson Netherlands B.V., te Amstelveen..

13. Integraal risicomanagement

13.1 Governance

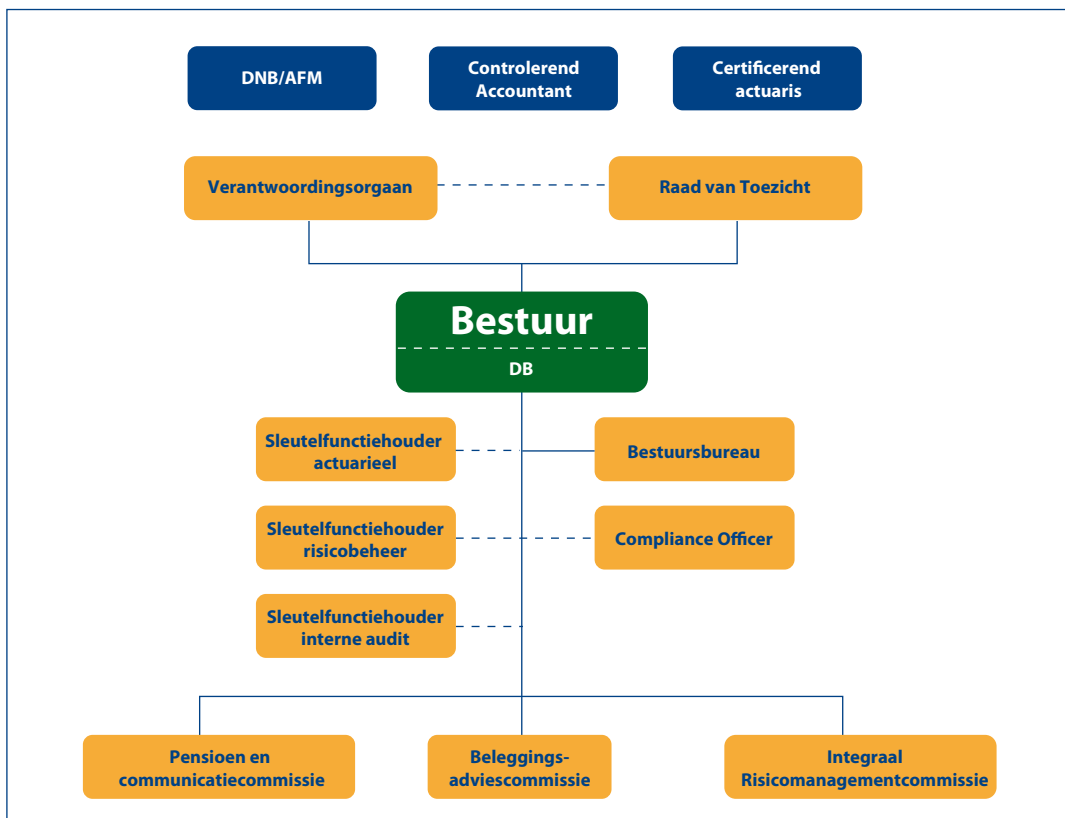
De integraal risicomanagementcommissie adviseert het bestuur en de commissies over het integrale risicomanagement en adviseert het bestuur over zaken samenhangend met de risico's die beheerst dienen te worden.

De onafhankelijke sleutelfunctiehouder risicobeheer alsook de vervullers voor risicobeheer en de compliance officer vormen de tweede lijn van BPFL. De houder en de vervullers verzorgen risicorapportages, risicoanalyses en vertegenwoordigen de tweede lijn in bestuurs- en commissievergaderingen. De sleutelfunctiehouder heeft periodiek overleg met respectievelijk een escalatielijn naar de Raad van Toezicht.

De sleutelfunctiehouder risicobeheer heeft in hoofdlijnen de volgende taken:

- Uitvoering van het risicomanagement control framework (vanuit de strategische doelstellingen een periodieke evaluatie van strategische en operationele risico's, waaronder de identificatie van nieuwe risico's);
- Oordeelsvorming vanuit onafhankelijk risicomanagementperspectief op overwegingen en adviezen in voorleggers (countervailing power/risicoparagraaf);
- Regievoering op de eigen-risicobeoordeling;
- Vergroten van het risicobewustzijn binnen het fonds.

Het governance model ziet er als volgt uit:

De aanwezige risico's

De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen en het nastreven van de ambitie van de pensioenregeling. Bij het beheer en de financiering van de pensioenverplichtingen loopt het fonds risico's. De risico's kunnen ingedeeld worden in financiële en niet-financiële risico's. Onderstaande tabel geeft meer detaillering en uitleg rondom de risico's die het fonds loopt. Verdere kwalitatieve en kwantitatieve uitleg rondom de financiële risico's wordt gegeven in de risicoparagraaf bij de toelichting op de jaarrekening.

Financiële risico's	Definitie
Renterisico (S1)	Het fonds is gevoelig voor wijzigingen in de rente omdat de rentegevoeligheid van de beleggingen en de rentegevoeligheid van de verplichtingen niet gelijk zijn (de zogenaamde duration mismatch).
Marktrisico (S2, S4)	Het fonds loopt het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waardewijzigingen plaatsvinden.
Valutarisico (S3)	Het fonds belegt in buitenlandse waardepapieren, waardoor het fonds gevoelig is voor koersschommelingen van de betreffende valuta ten opzichte van de euro.
Kredietrisico (S5)	Het fonds loopt het risico van financiële verliezen als gevolg van faillissementen, betalingsonmacht of kredietverslechtering van tegenpartijen.
Beleggingsrisico (S10)	De risico's die het fonds loopt binnen haar vastgoed- en aandelenportefeuille.
Verzekeringstechnisch risico (S6)	Het risico dat het fonds loopt met haar deelnemers op het gebied van sterfte en arbeidsongeschiktheid.
Liquiditeitsrisico	Het risico voor het fonds dat er onvoldoende liquide middelen beschikbaar zijn om op korte termijn aan de verplichtingen te kunnen voldoen en/ of het verlies dat beleggingen niet snel verkocht kunnen worden.
Niet-financiële risico's	Definitie
Uitbestedingsrisico	Het uitbestedingsrisico is het risico voor het fonds dat de continuïteit/kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden, dan wel voor deze derden beschikbaar gestelde apparatuur en het ter beschikking gesteld personeel wordt geschaad.
Operationele risico's	Het risico dat optreedt voor het fonds bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet-afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen.
Compliance risico	Het compliance risico omvat het risico voor het fonds dat niet of niet tijdig de consequenties van (veranderende) wet- en regelgeving worden onderkend, waardoor wet- en regelgeving op onderdelen worden overtreden.
Reputatierisico	Onder reputatierisico wordt het risico verstaan dat het fonds door het handelen reputatieschade lijdt bij belanghebbenden.

De BPFL-risico's

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de vijf hoofdcategorieën van risico's die BPFL hanteert.

Risicocategorie	Omschrijving	Kwalitatieve risicohouding
Omgeving	Risico's als gevolg van ontwikkelingen in de omgeving van het fonds. Het fonds kan deze risico's niet vermijden en slechts beperkt sturen. Het fonds probeert de impact van deze risico's te beperken door nieuwe ontwikkelingen te volgen en hierop te reageren en waar mogelijk te anticiperen.	BPFL streeft naar een hoge tevredenheid bij de stakeholders en een goede reputatie. Risico's die de tevredenheid of het imago schaden worden niet geaccepteerd of gemitigeerd. BPFL wil goed geïnformeerd zijn over relevante omgevingsontwikkelingen en waar mogelijk hieraan sturing geven.
Governance	Risico's in de aansturing van het fonds met mogelijk negatieve gevolgen voor het behalen van de doelstellingen. Het fonds kan deze risico's sturen en vermijden.	BPFL stelt hoge eisen aan de geschiktheid van bestuursleden, medewerkers bestuursbureau, overige key persons, alsmede aan de effectiviteit van het governance-model. Risico's worden niet geaccepteerd of gemitigeerd.
Financieel	Risico's die van invloed zijn op de financiële situatie van het fonds. Voor een groot deel van deze risico's geldt dat het fonds deze bewust neemt om de doelstelling van het fonds te kunnen realiseren. Het fonds wenst die risico's dus niet te vermijden, wel zijn ze stuurbaar. Waar deze risico's ongewenst zijn (zoals bijvoorbeeld liquiditeitsrisico) mitigeert het fonds de risico's.	BPFL tracht de pensioenen zo veel als mogelijk waardevast te houden. BPFL belegt de beschikbare gelden om met een verantwoord risico (extra) rendement te behalen.
Uitvoering & Uitbesteding	Risico's die de operationele bedrijfsvoering in gevaar kunnen brengen. Dit zijn stuurbare en vermijdbare risico's.	BPFL streeft naar betrouwbare uitvoering en accepteert daarom zeer beperkt operationele risico's.
Compliance & Integriteit	Risico's die zowel een financiële als een reputatie-impact kunnen hebben en daarmee het voortbestaan van het fonds in gevaar kunnen brengen. Dit zijn stuurbare en vermijdbare risico's.	BPFL wil de integriteits- en compliance risico's volledig mitigeren, omdat het compliant wil zijn aan wet- en regelgeving en aan de integriteitsvereisten.

Het fonds monitort doorlopend de ontwikkelingen van de risico's binnen deze categorieën als ook de aanwezigheid en effectiviteit van de bijbehorende beheersingsmaatregelen. Voor alle risico's worden deze zaken vastgelegd in het risicoregister. In 2024 is er, naast de eerder benoemde risico's met betrekking tot going concern veel focus geweest op de risico's die gerelateerd zijn aan het nieuwe pensioenstelsel.

Risicomanagement cyclus

Binnen risicomanagement wordt gebruikt gemaakt van een jaarplanning en een controlecyclus. De controlecyclus doorloopt 5 fases.

Stap	Onderdeel	Toelichting
1	Identificatie	Welke risico's zijn er en welke definitie en risicobereidheid wordt gehanteerd?
2	Meting	Hoe worden risico's gemeten: wat is de belangrijkste risico-indicator/maatstaf?
3	Beheersing	Welke mitigerende beheersingsmaatregelen zijn er bepaald?
4	Monitoring en rapportage	Hoe wordt er over risico's gerapporteerd en op welke wijze vindt de monitoring plaats?
5	Controle en bijsturing	Indien de actuele stand afwijkt van de norm, wat is de tolerantie voor afwijkingen van de norm, hoe wordt indien nodig bijgestuurd.

De risico's worden met behulp van bovengenoemde proces periodiek beoordeeld en waar nodig worden aanvullende mitigerende acties genomen.

13.2 Cyber-risico

Cyberisico is een belangrijk onderdeel binnen het IT-risico zoals BPFL dit heeft gedefinieerd binnen haar reguliere risicoraamwerk. Aanvullend is het IT-risico een informatiebeveiligingsrisico en benoemd als speerpunt voor Risk om extra aandacht aan te besteden. Met betrekking tot de beheersing van het IT-risico heeft BPFL een IT-/IB-beleid, waaruit de belangrijkste risico's zijn gedestilleerd en worden gemonitord in het risicoraamwerk. Dit IT-/IB-beleid is eind 2024 ook verder geüpdatet en verder aangevuld in het kader van de implementatie van Digital Operational Resilience Act (DORA). Het grootste deel voor wat betreft impact van IT-/Cyberisico zit bij de uitbestedingspartijen waaronder AZL en VLK IM. Op basis van de voorbereiding voor DORA heeft BPFL AZL ook aangemerkt als uitbestedingspartij die voor het fonds Kritische of Belangrijke Diensten (KOB-functies) uitvoert. De diensten van VLK IM zijn ook belangrijk, maar in het kader van DORA wordt VLK IM zelf al onder toezicht gesteld en is het vanuit dat kader niet aangemerkt als een partij die KOB-functies uitvoert. Voor beide partijen geldt wel dat een belangrijk onderdeel van de risicobeheersing is het monitoren van de IT-risicobeheersing, zoals AZL en VLK IM dat uitvoeren. Hierbij is de niet-financiële risicorapportage een belangrijke inputbron. Aanvullend voert BPFL periodiek verdiepende gesprekken met AZL over de specifieke beheersing van het cyberisico. Sinds 2022 is een IT-manager aangesteld binnen het bestuursbureau om de IT-risicobeheersing binnen BPFL structureel te verankeren. Binnen het IT-/IB-beleid is een beheersingsraamwerk opgezet dat in lijn is gebracht met de DNB Good Practice 58 controls. Op basis van dit raamwerk beheert BPFL het IT-risico (inclusief specifiek het cyber-risico) en neemt hierbij tevens de uitbestedingen mee zoals hierboven opgenomen. Dit kader werd in 2024 verder geüpdatet om het in lijn te brengen met de vereisten volgens uit DORA (die in werking treedt per 17 januari 2025).

13.3 Datakwaliteit

Mede naar aanleiding van de doelstelling om op 1 januari 2026 de transitie te maken naar het nieuwe pensioencontract heeft BPFL in 2023 en 2024 een groot datakwaliteitsonderzoek uitgevoerd. Hierbij is de leidraad van de Pensioenfederatie rondom datakwaliteit als uitgangspunt genomen. De bevindingen uit dit onderzoek zijn in 2024 verder onderzocht en opgepakt waarbij naast het oplossen hierbij tevens de beheersing is versterkt om de data ook schoon te houden.

Daarnaast is het DARE-programma in 2024 gecontinueerd waarbij de juistheid van historische mutaties in de deelnemersadministratie is gecontroleerd, zodat het bestuur houvast heeft omtrent de juistheid van deze data.

Ten behoeve van datakwaliteit is in 2024 verder voortgeborduurd op de acties die in het kader van datakwaliteit reeds gezet zijn. Op basis van de uitgevoerde analyses en de opdracht die BPFL aan AZL heeft verstrekt heeft AZL de opdracht uitgevoerd om de benodigde data-analyses en deelwaarnemingen uit te voeren. Op basis van deze analyses en werkzaamheden daarop volgend heeft

BPFL een totaal rapport omtrent datakwaliteit opgesteld. Dit rapport en de onderliggende werkzaamheden zijn tevens voorzien van opinies van sleutelfunctiehouders voor vaststellen van het rapport door het bestuur. Hierbij heeft BPFL tevens de opdracht verstrekt aan een onafhankelijke auditor om de uitgevoerde werkzaamheden te controleren. Op basis van deze toetsing heeft BPFL de nog openstaande aanmerkingen opgevolgd, zodat het dossier datakwaliteit tijdig kon worden ingediend bij DNB.

13.4 Naleving sanctiewetgeving

Ons fonds heeft op grond van de Sanctiewet 1977 c.a. (SW) en EU-sanctieverordeningen specifieke verplichtingen waar het gaat om het naleven van sanctiemaatregelen. VLK IM heeft als fiduciair van ons fonds de naleving van deze verplichtingen, onder meer specifiek voor de beleggingen van BPFL, in diverse processen geborgd. Dit betreft onder meer:

Screening van de beleggingen op instrumenten die onderdeel zijn van sanctielijsten en
Monitoring op naleving van Sanctiewetgeving bij beleggingsfondsen/beheerders.

VLK IM legt verantwoording af ten aanzien van naleving van sanctiemaatregelen via onder meer de jaarlijkse ISAE3402-rapportage (beheersmaatregelen) en op kwartaalbasis in de niet-financiële risicorapportage.

Om financiering van terrorisme en witwassen uit te sluiten, screen AZL maandelijks de deelnemersadministratie. AZL legt verantwoording af van de naleving van sanctiemaatregelen via de ISAE3402-rapportage en via de kwartaalrapportages en heeft niet geresulteerd in nieuwe hits tegen de sanctielijsten. Ook de compliance monitoring is volgens planning uitgevoerd en heeft geen bevindingen opgeleverd.

Ten behoeve van het ISAE 3000-raamwerk heeft de externe accountant van AZL in het vierde kwartaal van 2024 een start gemaakt met de audit-werkzaamheden. Begin 2025 zal de eerste ISAE-rapportage voor het proces sanctiewetgeving worden opgeleverd.

13.5 Environmental, Social and Governance (E.S.G.) risico's

Ons fonds heeft bij het beleggingsbeleid aandacht voor invullen van beleid gericht op Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB). Het monitoren van ESG-risico's vindt in de basis plaats conform de ESG-ricicomagementcyclus. BPFL identificeert ESG-risico's, beoordeelt de materialiteit, bepaalt de risicohouding voor deze risico's en toetst in een periodieke monitoring of de risico's binnen de risicohouding blijven.

13.6 Nieuw pensioenstelsel

Ons fonds heeft voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel in 2021 een project opgestart. De doelstelling is het op verantwoorde wijze per 1 januari 2026 de transitie te realiseren. De transitie brengt diverse (nieuwe) risico's en onzekerheden met zich mee.

Voorbeelden hiervan zijn:

Het kritische tijdspad om per 1 januari 2026 over te gaan naar het nieuwe stelsel

- Strategische keuzes door sociale partners
- (Beleggings) Beleidsaanpassingen
- Haalbaarheid en uitvoerbaarheid bij uitbestedingspartners, bijv. geschiktheid van het pensioenadministratiesysteem
- Datakwaliteit
- Ketenrisico
- Definitieve wetgeving
- Projectplanning, capaciteit, kennis en continuïteit
- Communicatie naar deelnemers en draagvlak

Naar verwachting zijn de uitdagingen vooral groot ten aanzien van de IT die nodig is voor een adequate pensioenadministratie. Binnen het project worden de mogelijke risico's geïnventariseerd en onzekerheden geëvalueerd. Om een transitie per 1 januari 2026 te kunnen realiseren is in 2024 de opdrachtbevestiging (waarbij BPFL de opdracht van de sociale partners zoals opgenomen in het transitieplan bevestigt) en het implementatieplan ingediend bij de DNB. In de eerste helft van 2022 heeft een uitgebreide risicoanalyse plaatsgevonden gecoördineerd door de tweede lijn ten aanzien van het nieuwe pensioenstelselproject. De voortgang van het project wordt systematisch gemonitord door de stuurgroep, waarin alle stakeholders van het project zijn vertegenwoordigd.

13.7 Beleidsinstrumenten

Als maatstaf voor de draagkracht van het fonds wordt de beleidsdekkingsgraad genomen. De ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad kan nadelig beïnvloed worden door verschillende risico's. Hierbij kan worden gedacht aan marktrisico's, actuariële risico's en veranderingen in de UFR-methodiek. Om de risico's te beheersen en de ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad te beïnvloeden heeft het fonds een aantal beleidsinstrumenten tot zijn beschikking:

- Beleggingsbeleid
- Premiebeleid
- Toeslagbeleid

De uitgangspunten rondom deze beleidsinstrumenten volgen uit de kwalitatieve risicohouding die het fonds heeft vastgelegd in de ABTN.

Het financiële deel van de kwalitatieve risicohouding is verder in deze paragraaf opgenomen.

Een verdere concretisering van de beleidsuitgangspunten is gebaseerd op de in 2021 uitgevoerde ALM studie. In deze ALM studie is de samenhang tussen de beleidsuitgangspunten rondom de premie, toeslag en de te voeren beleggingsstrategie getoetst. Dit heeft op hoofdlijnen geleid tot onderstaand beleid.

Leidraad voor het bestuur is om zo veel als mogelijk toeslag te verlenen binnen de regels van het FTK voor toekomstbestendige toeslagverlening, waarbij BPFL sinds halverwege 2023 het transitie-FTK volgt. Onder het transitie-FTK is de wettelijke toeslagdrempel verlaagd naar 105%. BPFL dient tot een prudent besluit te komen over toeslagen bij een beleidsdekkingsgraad boven de 105%. Daarbij mag de toegekende toeslag niet leiden tot een actuele dekkingsgraad onder de 105%. En daarnaast moet BPFL op elk meetmoment (ultimo jaar) minimaal een actuele dekkingsgraad van 90% hebben. Indien de actuele dekkingsgraad lager is dan 90%, dan moet er binnen 6 maanden een onvoorwaardelijke verlaging worden doorgevoerd waardoor de actuele dekkingsgraad gelijk wordt aan 90%.

13.8 Beleidsmatige toelichting op de aanwezige risico's

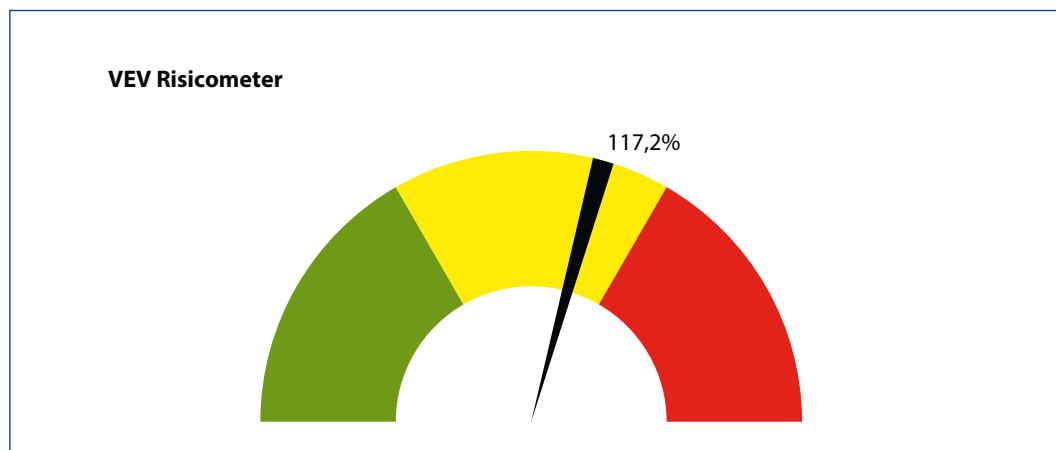
Financiële risico's vormen een belangrijk risicocategorie omdat die risico's grotendeels bewust worden genomen in belang van de deelnemer en voor het andere deel volgen uit die bewuste keuzes. Hieronder wordt een overzicht van het belangrijkste beleid ten aanzien van financiële en enkele niet financiële risico's. Per risico is in het risicoregister opgenomen wat de bruto en netto risico's (na beheersmaatregelen) zijn. Elk kwartaal wordt bijgehouden of de netto risico's vallen binnen de risicobereidheid van het fonds. De bruto en netto risico's worden bepaald door een combinatie van waarschijnlijkheid en impact van het specifieke risico.

Voorbeelden beleidsmatige beheersmaatregelen	
Omgeving	
Publiciteits- en communicatierisico	BPFL beheerst het publiciteits- en communicatierisico onder meer met behulp van communicatiebeleid en een communicatiejaarplan. Verder is een belangrijke maatregel het hebben van een duidelijke MVB-visie, inclusief investment beliefs, en vastlegging in MVB-beleid.
Financieel	
Renterisico	BPFL hanteert een renteaftdeckingsbeleid. BPFL dekt 75% van het renterisico af.
Marktrisico	BPFL beschikt over strategisch beleggingsplan waarin onder meer weging en spreiding van portefeuille en valuta (afdeckingsbeleid) vastgelegd zijn.
Tegenpartijrisico	Tegenpartijen dienen een minimale BBB- creditrating te hebben.
Actuariële grondslagen	BPFL beheerst het risico op gebruik van onjuiste actuariële aannames en grondslagen. On der meer door de voorziening pensioenverplichtingen op de meest recente AG-prognosetafel met correcties voor ervaringssterfte te baseren.
Liquiditeitsrisico	BPFL beschikt over liquiditeitsbeleid met onder meer richtlijnen t.b.v. de liquiditeitspositie fonds, waaronder allocatie naar illiquide beleggingen. Benodigde liquiditeit -onder meer voor collateral - wordt periodiek gemonitord inclusief stress scenario's. Tevens ziet beleid er op toe dat er altijd tijdig voldoende liquide middelen voor de pensioenuitkeringen beschikbaar zijn.
Uitvoering en uitbesteding	
Uitbestedingsrisico	Het fonds beschikt over een uitbestedingsbeleid waarin relevante kwaliteitsvoorwaarden, zowel voor uitbesteding als onderuitbesteding, opgenomen zijn. Ook afspraken over continuïteit, kwaliteit en onderuitbesteding van uitbestedingspartijen zijn vastgelegd. BPFL toetst de werking van het uitbestedingsbeleid aan de hand van ISAE 3402- /SOC-rapportages, SLA en incidentenrapportages. BPFL voert jaarlijks een evaluatie met uitbestedingspartijen uit.
Compliance & integriteit	
Risico naleving wet- en regelgeving	BPFL beheerst het risico naleving wet- en regelgeving door het maken van de afspraken in de SLA met de uitbestedingspartijen over de inrichting en naleving van compliance aldaar. Daarnaast heeft BPFL een eigen compliance officer aangesteld, die onder meer toeziet op de naleving van de gedragscode door het bestuur van het fonds.

De financiële risico's die het fonds loopt in combinatie met het door het fonds gekozen beleid om deze risico's tegen te gaan, zijn objectief meetbaar aan de hand van de hoogte van de vereiste dekkingsgraad.

Onderstaande VEV risicometer toont aan dat het beleggingsbeleid van ons fonds een relatief hoog risico kent met een strategisch vereiste dekkingsgraad van 117,2%.

13.9 Risicohouding

Het bestuur draagt in overleg met de overige organen van het fonds zorg voor de vastlegging en beleidsuitgangspunten waaronder de risicohouding van het fonds. In het Besluit Financieel Toetsingskader Pensioenfondsen is opgenomen wat met de risicohouding van een fonds bedoeld wordt: het is de mate waarin een fonds – in en na overleg met de vertegenwoordigers van werkgeversverenigingen en werknemersverenigingen en in en na overleg met de organen van het fonds - bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren én de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen, gegeven de kenmerken van het fonds.

De afspraken, die hierover tussen sociale partners en het bestuur zijn gemaakt, zijn vastgelegd in een bedrijfstakuitvoeringsovereenkomst. De basis hiervoor is dat sociale partners verantwoordelijk zijn voor de inhoud van de pensioenregeling en het ambitieniveau van de toeslagverlening. Sociale partners geven aan het bestuur de opdracht tot uitvoering.

In hoofdstuk 3 zijn de missie en doelstelling verwoord. De basis voor de door het bestuur geformuleerde risicohouding bevat de volgende elementen:

- Het bestuur streeft naar een zo goed mogelijk nominaal pensioen dat past binnen de fiscale kaders en het beschikbare premiebudget;
- Om nominale pensioenen zo veel als mogelijk waardevast te houden, belegt het bestuur de ingelegde pensioengelden verantwoord;
- Aangezien het deelnemersbestand van het fonds relatief jong is, is het acceptabel om een verantwoord risico te nemen in de beleggingen. In een ALM context en met behulp van de haalbaarheidstoets maakt het bestuur concreet wat zij beschouwt als een verantwoord risico. Het bestuur houdt hierbij rekening met de uitkomsten van periodiek onderzoek naar de risicobereidheid onder deelnemers. Risicohouding en uitkomsten van de ALM-studie worden besproken met de sociale partners;
- Het bestuur wil zo veel als mogelijk –conform de afgesproken maatstaf– kunnen indexeren om de deelnemers en de pensioengerechtigden te kunnen compenseren voor de inflatie en is bereid hiervoor een verantwoord risico te nemen in de beleggingen;
- Het bestuur accepteert dat het nemen van een verantwoord risico in de beleggingen kan leiden tot een toename van de kans op verlaging van de pensioenaanspraken;

- Indien er verlaagd moet worden, wordt gehandeld conform het beleid zoals opgenomen in de ABTN. Het bestuur houdt rekening met een balans tussen enerzijds de noodzaak tot financieel herstel en anderzijds de voordelen van spreiding van de verlaging voor alle deelnemers.

Het bestuur kan voor het realiseren van de missie binnen de afgesproken risicohouding sturen op de inzet van het beleggings-, premie- en toeslagbeleid. Zij maakt voor de afweging van de beslissingen onder andere gebruik van inzichten uit ALM en adviezen van actuarieel adviseur, fiduciair manager en beleggingsadviseur.

13.10 Controle op het gevoerde beleid

Ons fonds monitort en communiceert continu aan de deelnemers of het gevoerde beleid resulteert in de verwachte doelstellingen. Deze wettelijke verplichting komt tot uitdrukking in de zogeheten 'risicohouding'. De risicohouding van het fonds is de mate waarin het fonds, na overleg met sociale partners, het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht, bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds. De risicohouding wordt verder onderverdeeld in een korte termijn risicohouding en een lange termijn risicohouding.

13.10.1 Korte termijn risicohouding

De korte termijn risicohouding wordt gemeten aan de hand van de vereiste dekkingsgraad met bijbehorende bandbreedtes. Indien op enig moment de daadwerkelijke vereiste dekkingsgraad zich buiten deze bandbreedtes bevindt, is dit een eerste indicatie dat het gevoerde beleid niet in lijn is met de doelstellingen van het fonds. Het fonds heeft de risicohouding voor de korte termijn vastgesteld per eind 2023 op een vereiste dekkingsgraad tussen de 114,2% en 120,2%. Eind 2024 bedraagt de feitelijk vereiste dekkingsgraad 117,5%.

13.10.2 Lange termijn risicohouding

De lange termijn risicohouding komt tot uitdrukking in de jaarlijks terugkerende haalbaarheidstoets. De belangrijkste uitkomst waarnaar gekeken wordt in de haalbaarheidstoets is het pensioenresultaat. Het pensioenresultaat is een maatstaf voor koopkrachtbehoud. Conform de risicobereidheid van het fonds heeft het bestuur een pensioenresultaat en ondergrenzen vanuit verschillende situaties gedefinieerd die aansluiten op de lange termijn risicohouding van het fonds.

Het bestuur heeft de volgende grenzen gedefinieerd.

1. De ondergrens voor het pensioenresultaat in de mediaan, startend vanuit de positie waarin het fonds beschikt over het vereist eigen vermogen.
2. De ondergrens voor het pensioenresultaat in de mediaan, startend vanuit de positie waarin het fonds beschikt over het eigen vermogen.
3. De maximale afwijking van het pensioenresultaat in een slechtweersscenario ten opzichte van het pensioenresultaat in de mediaan, startend vanuit de positie waarin het fonds beschikt over het eigen vermogen.

In de jaarlijkse haalbaarheidstoets wordt getoetst of het fonds voldoet aan de bij (2) en (3) genoemde grenzen. De in 2024 resulterende pensioenresultaten voldoen net niet aan de in de risicohouding vastgestelde ondergrens maar voldoen wel aan de maximale afwijking.

Beleggingen uit hoofde van de excedentregeling (premieregeling)

Het fonds heeft naast beleggingen voor risico van fonds eveneens beleggingen voor risico van de deelnemer op de balans. De deelnemer krijgt de mogelijkheid om deel te nemen aan de vrijwillige excedentregeling. Hierbij geldt dat de beschikbare premies vermeerderd met het behaalde beleggingsrendement op de pensioendatum aangewend worden voor de aankoop van ouderdomspensioen en/ of partnerpensioen en/ of wezenpensioen. Conform de Wet Verbeterde Premieregeling krijgt de (gewezen) deelnemer voorafgaande aan de pensioendatum de keuze voor beleggen ten behoeve van de aankoop van een stabiele, dan wel een variabele pensioenuitkering.

Het fonds heeft de individuele beleggingsadministratie van de premieregeling ondergebracht bij AZL. In het kader van de invoering van de Pensioenwet en de hieruit voortvloeiende zorgplicht worden de premies belegd in leeftijdsgerelateerde life cycle mixen. Het bestuur heeft hierbij de default life cycle mixen vastgesteld, gericht op de aankoop van een stabiele uitkering. De life cycles zijn zodanig opgesteld dat naarmate de leeftijd van de deelnemers hoger wordt, de beleggings- en renterisico's telkens verder worden beperkt. Hoewel de beleggingen niet voor risico van het fonds zijn, monitort het bestuur continue de samenstelling van de life cycle mixen aan de hand van ontwikkelingen in de markt, wet- en regelgeving en performance. Het bestuur is van mening dat de gevoerde beleggingsmixen in de diverse life cycles de risicohouding van de populatie in de premieregelingen goed weerspiegelen.

14. Vooruitblik 2025

Nieuw Pensioenstelsel & Communicatie

De plannen voor het nieuwe pensioenstelsel zijn gemaakt. Het verantwoordingsorgaan heeft een positief advies verstrekt en de raad van toezicht heeft instemming verleend. Aan het eind van het eerste kwartaal 2024 zijn de plannen en de bijbehorende stukken bij DNB ingediend ter toetsing. 2024 was vooral een jaar van plannen opstellen en voor 2025 staat de voorbereiding van de invoering van de nieuwe regeling per 1 januari 2026 centraal. Een onderdeel van het uitvoeren is ervoor zorgen dat werkgevers en hun eventuele administratiekantoren goed op de hoogte zijn van de komende veranderingen. Ook voor onze deelnemers geldt dat het fonds, tezamen met hun werkgevers, alle stakeholders goed moeten informeren over de gevolgen van de overgang. Van belang hierbij is dat als de dekkingsgraad op het moment van overgang te laag is, een korting niet is te vermijden.

IT- en informatiebeveiligingsrisico

Met de toenemende automatisering en digitaal werken nemen ook de IT-/IB-risico's toe. Continue focus op IT-/IB-risico is dan ook een noodzaak waar ook in 2024 extra aandacht aan gegeven zal worden. Een bijzonder punt van aandacht is cyber risk en het IT-project bij onze pensioenuitvoeringsorganisatie ten behoeve van het nieuwe pensioenstelsel.

Bestuurlijke continuïteit

De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel en het vertrek van een aantal ervaren bestuurders in de periode 2025-2027 vraagt veel van het bestuur in 2025 en opvolgende jaren. Dit onderwerp is met regelmaat onderdeel van de bestuurlijke agenda.

Risicomanagement

In 2022 is gestart met het toetsen van de werking van beheersmaatregelen uit het risicoregister. Net als in 2024 zal in 2025 de focus voornamelijk liggen op het toetsen van de beheersmaatregelen van de risico's die verband houden met de overgang naar de nieuwe pensioenregeling per 1-1-2026.

Schijnzelfstandigheid en de Wet DBA

Schijnzelfstandigheid betekent dat iemand als zelfstandig wordt aangemerkt maar eigenlijk als werknemer in loondienst is. Een werkrelatie die alle kenmerken heeft van een 'normaal' dienstverband heeft de stempel 'zelfstandige' gekregen. De Wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelatie (DBA) zorgt ervoor dat werkgevers en werknemers samen verantwoordelijk zijn voor het correct benoemen van de arbeidsrelatie. Vanaf 1 januari 2025 gaat de Belastingdienst hierop controleren. Hierdoor komt schijnzelfstandigheid meer in beeld. Begin januari 2025 heeft BPFL het pensioen- en uitvoeringsreglement hierop aangepast. Dit is onder meer nodig om de gevolgen van claims over het recht op pensioen bij schijnzelfstandigheid te beperken.

Voor ons fonds is het belangrijk om te weten of iemand daadwerkelijk zelfstandige of toch werknemer is volgens de wet DBA. Voor de werkgever is het bijhouden van een goede administratie en het aanleveren van de juiste gegevens van personen die voor hem werken (werknemers en anderen) nog belangrijker geworden. De werknemer kan namelijk, ook als een werkgever die werknemer niet aanmeldt en geen pensioenpremie betaalt, toch pensioen opbouwen. Dat noemen we het principe 'geen premie, wel recht'. Als deze werknemer zijn pensioen opeist, is BPFL verplicht om dit toe te kennen. In dat geval brengt ons fonds premie in rekening bij de werkgever.

Om de gevolgen van zo'n claim te beperken, heeft BPFL per januari 2025 het pensioen- en uitvoeringsreglement aangepast. Wordt een dienstverband met terugwerkende kracht vastgesteld? Dan bouwt de werknemer pas pensioen op vanaf het moment waarop de rechter het dienstverband vaststelt. Of vanaf het moment waarop de Belastingdienst bepaalt dat de loonheffing moet worden toegepast. Vanaf dat moment moet ook de pensioenpremie worden betaald; ook wijzigt de administratieve verplichting voor de werkgever naar BPFL. De gegevens van de werknemers moeten tijdig, juist en volledig aan worden geleverd. Daarnaast moeten werkgevers vanaf 2025 zelf een administratie bijhouden van andere vormen van arbeid, zoals inhuur en detachering en kan het fonds deze gegevens opvragen.

Het verslag van het bestuur is vastgesteld te Woerden d.d. 18 juni 2025.

Het bestuur

De heer E. Bosman
Onafhankelijk voorzitter bestuur

De heer H.A. Breekveldt
Bestuurslid

De heer M.L. Cardous
Bestuurslid

De heer C.H.L.M. Filippini
Bestuurslid

Mevrouw E. Heringa
Bestuurslid

Mevrouw L.T.M. de Leede
Werkgevers vicevoorzitter

Mevrouw F. Mulder
Bestuurslid

De heer D.H.M. Muusers
Werknemers vicevoorzitter

Mevrouw N. Poelgeest
Bestuurslid

15. Rapport Raad van Toezicht

Rapport RvT

1. Algemeen

De Raad van Toezicht (RvT) bestaat uit drie personen. De leden zijn benoemd op basis van het in 2021 vastgestelde functieprofiel. In dit profiel zijn eisen over geschiktheid opgenomen, waarbij de drie volgende verantwoordelijkheidsgebieden zijn onderkend: vermogensbeheer en balansmanagement, risicomanagement en governance.

De samenstelling van de RvT is per 31 december 2024:

- Petra de Bruijn, voorzitter, met de aandachtsgebieden algemeen en governance. Haar eerste benoemingstermijn loopt tot 1 juli 2026.
- Peter Priester, lid, met de aandachtsgebieden risicomanagement, uitvoering, uitbesteding en kennis sector. Zijn eerste benoemingstermijn loopt tot 1 juli 2025, hij is voorgedragen voor zijn 2e termijn.
- Hans Molenaar, lid, met de aandachtsgebieden vermogensbeheer en balansmanagement. Zijn tweede benoemingstermijn loopt tot 1 juli 2028.

In 2024 hebben de leden van de RvT in ongewijzigde samenstelling hun taken kunnen uitvoeren. De leden hebben bevestigd dat zij voldoende tijd beschikbaar hebben en onafhankelijk zijn. De beloning en de nevenfuncties/-activiteiten zijn vermeld in het jaarverslag. Alle leden nemen de ervaringen uit hun overige bestuursactiviteiten mee en hebben daarnaast diverse (online) bijeenkomsten over pensioenonderwerpen bijgewoond.

De RvT spreekt haar waardering uit voor de constructieve samenwerking met het bestuur en het verantwoordingsorgaan (VO) in 2024. Samen hebben wij ons met toewijding ingezet voor een toekomstbestendig pensioenfonds. Onze inspanningen zijn en blijven gericht op datgene wat werkelijk telt: de belangen van onze deelnemers.

2. Verantwoording

De RvT legt verantwoording af over de uitvoering van zijn taken en de uitoefening van zijn bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan. De wettelijke verantwoordingsplicht aan de werkgever is belegd in de verantwoording aan de werkgeversdelegatie in het VO.

Werkwijze

De RvT kan beschikken over alle bestuursstukken van het fonds en heeft toegang tot alle gremia, het bestuursbureau en uitbestedingsrelaties van het fonds. De RvT heeft in 2024 afstemming gehad met de afzonderlijke sleutelfunctiehouders, de directeur bestuursbureau, het bestuursbureau, de voorzitter van het VO en de voorzitters van commissies (terugkoppeling op toehoren). Voorts zijn bevindingen en beelden uitgewisseld in het kader van jaarwerkoverleggen.

De RvT heeft in 2024 vijfmaal intern overleg gehad, waarbij speerpunten en bestuursbesluiten die de goedkeuring van de RvT behoeven zijn besproken. Daarnaast heeft de RvT viermaal vergaderd met het bestuur c.q. het dagelijks bestuur, éénmaal met het VO,

tweemaal met de sleutelfunctiehouders en daarnaast waren er in 2024 twee gezamenlijke overleggen van bestuur-VO-RvT. Daarnaast is er regelmatig overleg met het bestuursbureau. Er is deelgenomen aan het jaarwerkoverleg met de controlerend accountant en de certificerend actuaaris en separaat met het VO.

Gedurende 2024 heeft de RvT daarnaast nog diverse overleggen gehad zowel met het dagelijks bestuur c.q. het bestuur, het VO als de sleutelfunctiehouders in het kader van de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel. Ook in 2024 heeft de RvT adequate ondersteuning vanuit het bestuursbureau gekregen.

De voorzitter van de RvT heeft deelgenomen aan een voorzittersoverleg. Leden van de RvT hebben in 2024 gericht bij een aantal commissievergaderingen toegehoord.

Daarnaast heeft de RvT in de tweede helft van 2024 een bespreking gehad met de belangrijkste uitbestedingspartners van het fonds, AZL en Van Lanschot Kempen (VLK).

De RvT had in 2024 maar ook in 2025 de volgende belangrijke speerpunten:

- Besluitvorming en implementatie nieuwe pensioenstelsel
- Governance en portefeuilleverdeling
- Nieuw beleggingsbeleid in het kader van het nieuwe pensioenstelsel (NPS)

Toezichtkader

De RvT heeft tot wettelijke taak toezicht houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De RvT ziet toe op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en staat het bestuur met raad ter zijde. De Code Pensioenfonds vraagt dat het intern toezicht bijdraagt aan effectief en slagvaardig functioneren van het fonds en aan beheerste en integere bedrijfsvoering. Tevens heeft de RvT een aantal goedkeuringsrechten ten aanzien van besluiten van het bestuur alsmede een aantal wettelijke bevoegdheden.

VITP-Toezichtcode

De RvT past de VITP-Toezichtcode toe, zie ook www.vitp.nl. De leidende principes uit deze code zijn:

1. De zorg voor het pensioen van de deelnemer is leidend voor het toezicht houden.
2. De toezichthouder is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid als toezichthouder en gedraagt zich daarnaar.
3. Toezichthouders dragen zorg voor hun geschiktheid en de effectiviteit van hun werkzaamheden.
4. De toezichthouders leggen verantwoording af over en zijn aanspreekbaar op het gehouden toezicht.

Goedkeuring en instemming

De RvT heeft in 2024 goedkeuring gegeven en/of instemming verleend bij de volgende bestuursbesluiten:

Goedkeuring

- Vaststelling van het jaarverslag van 2023 op 10 juni 2024.
- Algemeen functieprofiel voor bestuursleden inclusief de voorzitter

Instemming

- Instemming met één herbenoeming binnen het bestuur

NPS

De RvT heeft verder op 27 maart 2024 goedkeuring gegeven op het besluit van het bestuur tot interne collectieve waardeoverdracht met inbegrip van het aanwenden van het vermogen van het fonds bij deze collectieve waardeoverdracht. Hiertoe heeft de RvT een onderbouwd goedkeuringsrapport aan het bestuur verstrekt. Daarnaast heeft de RvT het proces van het bestuur ten aanzien van uitstel en indiening bij DNB steeds gevolgd en gelegd tegen de goedkeurende verklaring uit 2024. Daaruit zijn geen zaken naar voren gekomen. De RvT zal in het derde kwartaal van 2025 haar goedkeuring actualiseren.

Raadgeving

De RvT heeft in voorgaande jaren het (dagelijks) bestuur met raad terzijde gestaan. Voor 2025 zal de RvT met het bestuur afspraken maken, op welke thema's het bestuur raad van de RvT verwacht of wenst.

Opvolging aanbevelingen van controleurs en toezichthouders

Het bestuur geeft in het bestuursverslag een gedegen en goed onderbouwde inhoudelijke reactie op bevindingen en oordeel van RvT en verantwoordingsorgaan. In 2024 zijn de aanbevelingen met het bestuur besproken. Het bestuur behandelt aanbevelingen van de RvT, VO controlerend accountant, certificerend actuaaris en compliance officer correct en vertaalt deze waar relevant naar acties, vastgelegd in een document van opvolging.

3. Bevindingen en aandachtspunten

In het rapport over 2023 (voor het jaarverslag 2024) heeft de RvT een aantal aanbevelingen gedaan:

- Blijf scherp op het proces van besluitvorming en blijf governance als aandachtspunt behouden.
- Zorg voor helderdere besluitvorming en betere vastlegging in notulen waarbij ook de onderbouwingen en afwegingen van het bestuur goed worden vastgelegd.
- Voer een ERB uit omstreeks het moment van de interne waardeoverdracht waarbij gekeken wordt naar uitvoerings- en invaarrisico's en met scenario's als invaren per 1 januari 2025 niet haalbaar is.
- Zorg voor een duidelijke opvolging van de aanbevelingen uit de opinies van de sleutelfunctiehouders, met name die uit het NPS-traject.
- De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel leidt tot een relatief groot aantal aanpassingen in de beleggingsportefeuille. Wij adviseren het bestuur een plan te maken voor de transitie van deze portefeuille, waarbij rekening wordt gehouden met de timing van de transacties, de actuele marktomstandigheden en de impact die deze transitie kan hebben op de dekkingsgraad en op de verschillende groepen deelnemers.

De RvT heeft geconcludeerd dat het bestuur zich heeft ingespannen een goede opvolging te geven aan deze aanbevelingen. Aan de aanbeveling inzake de ERB is geen opvolging gegeven maar heeft het bestuur onderbouwd waarom zij de beslissing hebben genomen.

In het toezichtplan 2024 heeft de RvT een aantal speerpunten gehanteerd die wederom vooral in het licht staan van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel:

- Besluitvorming en implementatie nieuwe pensioenstelsel
- Governance en portefeuilleverdeling
- Nieuw beleggingsbeleid in het kader van het nieuwe pensioenstelsel (NPS).

In het toezichtplan zijn deze speerpunten wat verder uitgewerkt en onderstaand verwerkt in onze bevindingen over 2024.

1. Governance

De RvT ziet dat het bestuur blijvend aandacht heeft voor de aanbevelingen van de RvT. In 2023 heeft het bestuur besloten een onafhankelijk voorzitter aan te stellen per 1-1-2024. De verdere discussie over governance en structuur heeft het bestuur uitgesteld tot na de overgang van NPS. De RvT volgt deze discussie met aandacht en snapt het dilemma van de tijd die een governance-discussie kost in het jaar van overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, maar dringt toch aan op kritisch blijven op de eigen processen, juist in een periode dat de bestuurlijke tijd krap is.

Verder wijst de RvT op het belang van efficiënte discussies en besluitvorming in het bestuur en commissies in afwachting van de nadere discussie inzake governance.

Aanbeveling 1

Blijf nadenken over governance, mede in het licht van de gewijzigde samenstelling van het bestuur en de komende wijzigingen.

Aanbeveling 2

Zorg voor helderdere besluitvorming en betere vastlegging in notulen waarbij ook de onderbouwingen en afwegingen van het bestuur goed worden vastgelegd.

2. Besluitvorming en Implementatieplan NPS

De RvT wordt voldoende meegenomen in het proces NPS, inclusief de indiening bij DNB. De planning en de mogelijke uitloop in Q4 2025 ziet de RvT als spannend traject met een krappe tijdslijn.

Onder andere de vaststelling van de complete readiness AZL komt op een laat moment.

Aanbeveling 3

Blijf zorgdragen voor een strakke aansturing van het project waardoor mogelijk krappe tijdslijnen gehaald kunnen worden.

3. Informatietechnologie en cybersecurity

De RvT constateert dat met de aanstelling van de 1e-lijns IT-manager er een robuuste invulling van het IT-beleid is gegeven. Met het vastgestelde IT-jaarplan en de bewaking van de planning wordt een zorgvuldige uitvoering van het beleid geborgd. Ook zijn er voorbereidingen getroffen om op 17 januari 2025 te kunnen voldoen aan de DORA wetgeving

4. Nieuw beleggingsbeleid in het kader van NPS.

De ontwikkeling van financiële positie en financiering van nieuwe pensioenaanspraken hebben zich in 2024 positief ontwikkeld, de beleidsdekkingsgraad is met bijna 5 procentpunt gestegen. In aanloop naar de overgang naar en implementatie van het nieuwe stelsel is het belangrijk dat de financiële positie de ruimte geeft om deze overgang soepel te laten verlopen.

Aanbeveling 4

De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel leidt tot een relatief groot aantal aanpassingen in de beleggingsportefeuille. Wij adviseren het bestuur een plan te maken voor de transitie van deze portefeuille, waarbij rekening wordt gehouden met de timing van de transacties, de actuele marktomstandigheden en de impact die deze transitie kan hebben op de dekkingsgraad en op de verschillende groepen deelnemers.

5. Risicomanagement

De risicobeheerfunctie met de sleutelfunctiehouder en de -vervullers heeft ook in 2024 een totaalinzicht gegeven in de status van de risico's en van de effectiviteit van beheersmaatregelen aan de hand van het vastgestelde risicoraamwerk. Ook in het NPS-traject vervulde de risicobeheerfunctie een belangrijke rol.

4. Code Pensioenfondsen

De RvT betreft de Code Pensioenfondsen bij zijn taak. Hiervoor zijn beschikbaar de in het bestuursverslag opgenomen passages en een memo van 16 april 2025 met de status per norm. Het samenvatten van de passages per norm in het bestuursverslag zijn in het overleg van 16 april 2025 besproken.

Woerden, 10 juni 2025

Hans Molenaar
Peter Priester
Petra de Bruijn (voorzitter)

Reactie van het bestuur

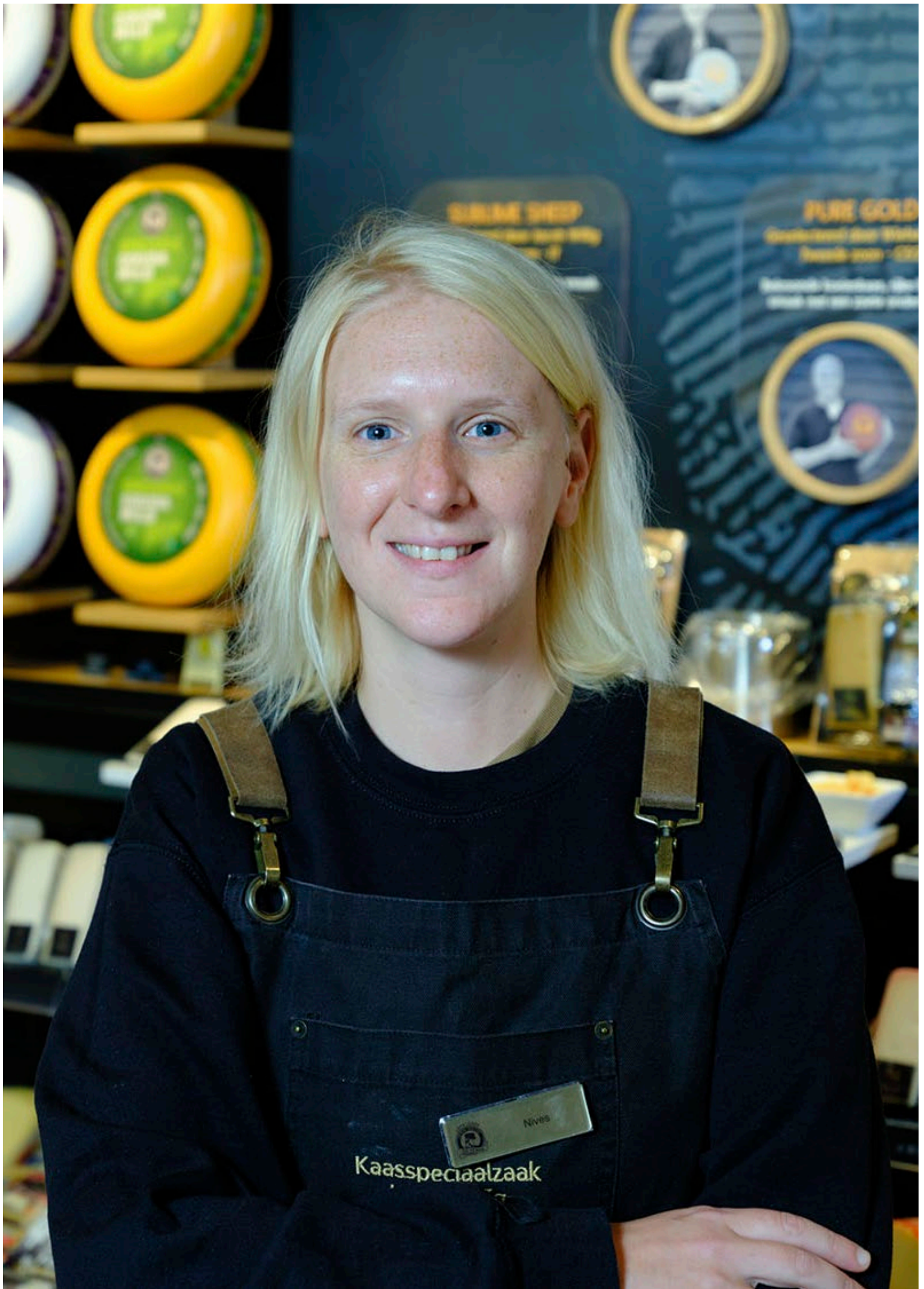
Het bestuur dankt de Raad van Toezicht (RvT) voor haar rapport over het jaar 2024 en voor de zorgvuldige wijze waarop zij haar toezichthoudende rol ook dit jaar heeft ingevuld. Wij waarderen de heldere wijze waarop de RvT haar bevindingen heeft verwoord en de continue betrokkenheid bij de ontwikkelingen binnen ons fonds, in het bijzonder met betrekking tot de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel (NPS).

Wij herkennen ons in de speerpunten en aanbevelingen die de RvT in haar rapport benoemt. De transitie naar het nieuwe stelsel vraagt veel van alle betrokken partijen, zowel inhoudelijk als qua tijd en organisatie. De RvT heeft hierin terecht aandacht gevraagd voor heldere governance, een zorgvuldige besluitvorming en een duidelijke vastlegging daarvan. Het bestuur deelt dit belang en blijft zich inspannen voor transparantie, ordentelijke processen en een duidelijke communicatie over genomen besluiten en gemaakte afwegingen.

De aanbevelingen rondom het transitieplan voor de beleggingsportefeuille, het belang van robuust risicomanagement en het aanhouden van tempo en sturing binnen het NPS-project nemen wij ter harte. De voorbereidingen richting 1 januari 2026 vergen nauwgezette coördinatie, waarbij wij de samenwerking met het bestuursbureau, de uitbestedingspartners en de sleutelfunctiehouders als essentieel ervaren. De door de RvT gesignaleerde verbeteringen op het gebied van IT en compliance (waaronder DORA) ondersteunen dat wij gezamenlijk goede stappen zetten richting een toekomstbestendig fonds.

Wij zien met vertrouwen uit naar de verdere samenwerking met de RvT, het verantwoordingsorgaan en andere betrokkenen in 2025, waarin de uitvoering van de pensioentransitie verder vorm krijgt. De reflecties van de RvT helpen ons om kritisch te blijven op onze eigen processen en keuzes, in het belang van de deelnemers van ons fonds.

SUNNE WEDD
Goudse kaas met een
speciale smaak

PURE GOLD
Goudse kaas met een
speciale smaak

Nives

Kaasspecialzaak

16. Verslag verantwoordingsorgaan

Oordeel verantwoordingsorgaan

Voorwoord

Het afgelopen jaar stond met name in het teken van:

- De financiële positie van ons fonds
- Het afronden van het uitbrengen van het advies over het invaren in het nieuwe pensioenstelsel
- Het invaren per 1 januari 2025 naar het nieuw pensioenstelsel

Het verantwoordingsorgaan (VO) heeft het advies in het 1e kwartaal van 2024 afgerond na een intensieve periode die grotendeels in het jaar ervoor plaatsvond. Het VO heeft tijdens de hele jaar goed contact met het bestuur en de Raad van Toezicht (RvT) gehad.

Het bestuur heeft op 1 april 2024 de stukken voor de transitie ingediend bij DNB waarbij het fonds voornemens was om per 1 januari 2025 over te gaan naar het nieuwe pensioencontract. De beoordeling en het gegeven positieve advies is vastgelegd in ons document "Beoordelingscriteria en advies."

Op 14 oktober 2024 heeft het bestuur moeten besluiten de overgang naar de nieuwe pensioenregeling uit te stellen naar 1 januari 2026 omdat er extra tijd nodig bleek om opvolging te kunnen geven aan de aanbevelingen van DNB en om aan wetgeving te kunnen voldoen.

Net als voorgaande jaren heeft een delegatie van het VO deelgenomen aan het technisch overleg jaarwerk.

Al enige tijd is er in het VO een vacature in de werknemersgeleding. Hierover hebben zowel het VO als leden individueel regelmatig contact met de benoemende organisaties. Ondanks deze inspanningen is er tot op heden nog geen kandidaat gevonden om de vacature in te vullen. Om een goede werking van het VO te behouden is een complete en diverse samenstelling noodzakelijk, waarbij gezien de huidige samenstelling de voorkeur uitgaat naar een jongere van onder de 40. De zorg voor de toekomst blijft om een goede bezetting te behouden.

Wij zijn verheugd met de komst van Marianne Blokker die vanaf het vierde kwartaal zitting heeft genomen. De heer Ronald van der Beek heeft afscheid genomen vanwege einde van zijn 3e termijn, hierdoor blijft er 1 vacature open staan in de werknemersgeleding.

In de volgende alinea's geeft het VO een oordeel over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur gevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst.

Goed Bestuur

Het VO heeft in 2024 een viertal vergaderingen gehouden met het bestuur en een drietal vergaderingen met de RvT, waarvan tweemaal ook met het Bestuur. Het VO ontving notulen van vergaderingen, besluiten en actiepunten van het bestuur en RvT alsmede het concept jaarrapport 2024 van de RvT.

Nadat het VO op 15 maart 2024 een positief advies heeft uitgebracht over de invoering van en de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, is het VO door het bestuur nauw betrokken bij en goed geïnformeerd over de voorbereidende stappen om per 1 januari 2026 over te gaan naar de nieuwe pensioenregeling. Het in oktober 2024 genomen besluit om de overgang uit te stellen naar 1 januari 2026 wordt door het VO betreurd maar wel onderschreven.

Het VO onderschrijft de aanbevelingen uit het rapport van de RvT, met name de aanbeveling 1 inzake de governance en aanbeveling 3 inzake de aansturing van het project omtrent het nieuwe pensioenstelsel.

Het VO heeft in 2024 adviezen uitgebracht over:

1. Klachtenreglement
2. Overbruggingsplan 2024
3. Uitvoeringsreglement 2025
4. Premie 2025

Daarnaast heeft het VO in juni 2024 Hans Molenaar voorgedragen voor zijn 2e termijn als lid van de RvT.

Mede ondersteund door het concept jaarrapport van de RvT concludeert het VO dat het bestuur op deskundige en betrokken wijze heeft gefunctioneerd.

Evenwichtige afweging van belangen

Het VO heeft vastgesteld dat het bestuur in haar besluitvorming steeds een evenwichtige afweging maakt van de betekenis en gevolgen van het besluit voor alle belanghebbenden (deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, pensioengerechtigden en werkgevers).

Met name bij de besluitvorming over het uitbrengen van haar advies over de invoering van, en de overgang naar, het nieuwe pensioenstelsel heeft het VO geconstateerd dat de afweging van belangen door het bestuur evenwichtig heeft plaatsgevonden.

Risicobeheersing

Ook in 2024 is het VO over het onderwerp 'risicobeheersing' regelmatig door het bestuur geïnformeerd. Met name cyberrisk en het IT-project bij AZL ten behoeve van het nieuwe pensioenstelsel is een bijzonder punt van aandacht geweest. Het VO is geïnformeerd over de DORA-wetgeving en de impact hiervan op het fonds. Het bestuur heeft inmiddels passende maatregelen getroffen om te voldoen aan de eisen die DORA stelt aan het risicobeheer en de ICT-beveiliging.

Het VO heeft in haar verslag over 2023 het bestuur aanbevolen om de eerder vastgelegde risicohouding met het oog op de invoering van het nieuwe pensioenstelsel te vertalen naar beleggingsbeleid en toedelingsregels voor het rendement. Het VO heeft geconstateerd dat het bestuur deze aanbeveling heeft opgevolgd.

Oprachtaanvaarding en uitvoering pensioenregeling

De opdracht tot uitvoering van de door de sociale partners overeengekomen pensioenregeling is in 2020 vastgelegd in een overeenkomst tussen de sociale partners en ons fondsbestuur. De opdracht omvat tevens de doelstellingen, beleidsuitgangspunten, het ambitieniveau van de toeslagverlening en de risicohouding, die ten grondslag liggen aan de pensioenregeling, op grond waarvan ons fonds de opdracht tot de uitvoering aanvaardt. De pensioenregeling voor 2024 is nagenoeg gelijk aan die van 2023. De pensioenresultaten, resulterend vanuit de haalbaarheidstoets, voldoen aan de in de risicohouding vastgestelde ondergrens en maximale afwijking. Het bestuur heeft destijds aangegeven dat op basis van deze gegevens de regeling in 2024 uitgevoerd kan worden en heeft daarmee de opdracht van sociale partners tot uitvoeren van de pensioenregeling aanvaard. Ook voor 2025 heeft het bestuur de opdracht voor uitvoering van de pensioenregeling aanvaard.

De haalbaarheidstoets is de jaarlijkse toets om te onderzoeken of er aan de lange termijn risicohouding wordt voldaan. Dit wordt getoetst aan de hand van de door het bestuur vastgestelde grenzen van het pensioenresultaat. AZL heeft in de haalbaarheidstoets aangetoond dat BPFL in 2024 net niet binnen deze grenzen blijft, namelijk een verwacht pensioenresultaat van 89,9% bij een ondergrens van 90%. Het bestuur is in overleg getreden met de sociale partners en geeft hierover uitgebreid uitleg in het jaarverslag in Hoofdstuk 5.5.

Premiebeleid

Ook dit jaar is er veel aandacht voor de financiële positie van het fonds. Het VO wordt actief betrokken bij de situatie (en de keuzes) die gemaakt zullen moeten worden. In 2021 is een flinke stap in de goede richting gemaakt inzake het premiebeleid; hierdoor is de evenwichtigheid meer in balans gekomen. Voor 2024 is dit premiebeleid verder voortgezet en heeft het geresulteerd in een flinke verbetering van de premiedekkingsgraad. Het VO waardeert de inspanningen en de vasthoudende rol van het bestuur om sociale partners actief te blijven betrekken in de keuzes die gemaakt moeten worden, ook met het oog op het nieuwe pensioenstelsel.

Beleggingsbeleid

De totale beleggingsopbrengst is 10,6% en is hiermee gelijk aan de benchmark. Hierdoor is het fondsvermogen gestegen. De dekkingsgraad kwam ultimo 2024 uit op 110,2%. Op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen zien wij voldoende aandacht bij het bestuur, en dat de keuzes die gemaakt zijn passen bij ons fonds. Het uitvoeren van de afspraken uit het ESG-convenant van VBDO (welke te vinden zijn op de website van BPFL) zorgt ook voor meer aandacht voor deze vorm van beleggen. De ambitie blijft dat de beleggingen van het fonds maatschappelijk verantwoord zijn; beleggen is voor ons dus zeker niet alleen kijken hoe we zoveel mogelijk geld kunnen verdienen, al blijft een goed rendement natuurlijk essentieel voor het pensioen van onze deelnemers.

Kosten

Het VO ziet een kostenbewust bestuur dat de uitvoeringskosten goed onder controle heeft. Ook het VO is en blijft kritisch op de kosten van de uitvoering van onze pensioenregeling. De kosten per deelnemer/gepensioneerde bedroeg in 2024 € 96, dit is inclusief de administratiekosten m.b.t. migratie en transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. De kwaliteit van de dienstverlening dient te allen tijden geborgd te blijven. Het VO ontvangt regelmatig de overzichten met betrekking tot de dienstverlening van AZL waaruit opgemaakt kan worden dat deze in control is.

De kosten van het vermogensbeheer zijn zowel absoluut als relatief gedaald van 0,46% in 2023 naar 0,38% in 2024.

Toeslagbeleid

Onder het bestaande FTK bestond er een reële kans op een verplichte verlaging van de pensioenaanspraken. Met het oog op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel heeft het bestuur de mogelijkheid om gebruik te maken van het transitie-FTK net als in 2023 kunnen benutten. Hiermee werden de grenzen voor verlaging en verhoging versoepeld. Met gebruikmaking van het transitie-FTK werd een mogelijke verlaging van de aanspraken voorkomen.

Het bestuur heeft besloten geen toeslag te verlenen per 1 januari 2025. De dekkingsgraad was, mede met het oog op de benodigde dekkingsgraad van 103% bij overgang naar het nieuwe stelsel, onvoldoende om eind 2024 een toeslag te verlenen. Het bestuur vond de kans dat de pensioenen eind 2025, bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, weer verlaagd zouden moeten worden te groot.

Communicatiebeleid

Het VO concludeert dat het bestuur in 2024 op adequate wijze en conform het in 2023 vastgestelde "Communicatieplan nieuw pensioencontract" invulling heeft gegeven aan communicatie over de invoering van het nieuwe pensioenstelsel en de financiële situatie van het fonds.

De deelnemers zijn onder andere via het informatiebulletin J'ouw Dag, digitale nieuwsbrieven en een verkort digitaal jaarverslag op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen rondom het niet kunnen toekennen van een toeslag en het voorkomen van een verlaging. Tevens zijn deze ontwikkelingen op de website te raadplegen.

Toekomst

De toekomst zal vooral in het teken (blijven) staan van de financiële positie en de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel waarin met name de evenwichtige belangenafweging onze aandacht zal blijven houden. Het wordt met name een spannend laatste kwartaal van 2025 qua dekkingsgraad. Op het transitiemoment (1 januari 2026) moet blijken of de dekkingsgraad toereikend is voor een goede overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Daarnaast is het van cruciaal belang voor een geslaagde implementatie van het nieuwe pensioenstelsel, dat de datakwaliteit bij AZL op een hoog niveau is en blijft. Wij kijken hiervoor met veel interesse naar het invaarmoment van Pensioenfonds Openbare Bibliotheken. Dit is het eerste fonds bij AZL dat zal gaan invaren op 1 juli 2025.

Aanbeveling 1

Het aanhoudend monitoren en bijsturen van de datakwaliteit door het bestuur moet een vast onderdeel zijn in het implementatieproces.

Aanbeveling 2

Het monitoren van het verloop van de dekkingsgraad is een belangrijk onderdeel om te zien of de doelstellingen op het invaarmoment behaald kunnen worden, in verband met de gedaalde dekkingsgraad is een non-lineaire renteafdekking momenteel niet te financieren. Als de doelstellingen door een te lage (dreigende) dekkingsgraad niet haalbaar blijken te zijn dan doen wij een beroep op het bestuur om tijdig met de sociale partners hier een oplossing voor te vinden zodat het invaarmoment niet zal vertragen.

Dankwoord

Wij willen iedereen die zich heeft ingezet voor het fonds waaronder de leden van het bestuur, de leden van de RvT, de sociale partners die betrokken zijn bij het fonds en alle bij het fonds betrokken adviseurs, uitvoerders en de medewerkers van het bestuursbureau bedanken voor hun grote inzet, betrokkenheid en samenwerking in het afgelopen jaar. In het bijzonder bedanken wij de heer Ronald van de Beek van het VO die afscheid nam. Wij kijken terug op een goede samenwerking waarbij hij altijd enorm betrokken was en dat hij het nooit erg vond om wat extra te doen.

Woerden, 18 juni 2025

Marianne Blokker, Ole Einsbohr, Harrie ten Have, Paul Heikoop, Berrie Janssen, Marga Jungbacker, Jan Visch, Eldert Zekveld.

Reactie van het bestuur

Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan (VO) voor het heldere en evenwichtige oordeel over het beleid en de uitvoering daarvan in 2024. Wij waarderen het zorgvuldige en betrokken toezicht dat het VO het afgelopen jaar heeft uitgeoefend en de constructieve samenwerking tijdens dit voor het fonds en zijn deelnemers belangrijke jaar.

Het bestuur herkent zich in de positieve beoordeling van het functioneren, met name in de context van de voorbereidingen op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Het uitstel van het invaren naar 1 januari 2026 was een moeilijk maar noodzakelijk besluit. Wij waarderen het dat het VO dit besluit begrijpt en de onderbouwing daarvan onderschrijft. Wij blijven ons inzetten voor een zorgvuldige en evenwichtige transitie waarbij de belangen van alle deelnemers en andere belanghebbenden centraal staan.

De opmerkingen van het VO over governance, risicobeheersing en datakwaliteit nemen wij ter harte. De aanbevelingen rondom datakwaliteit en het monitoren van de dekkingsgraad worden opgenomen in de verdere projectaanpak voor het invartraject.

Wij stellen het op prijs dat het VO erkent dat het bestuur de belangen van alle belanghebbenden in zijn afwegingen heeft betrokken. De komende periode zal dit belangafwegingsproces onverminderd centraal blijven staan, zeker richting het transitiemoment. Ook hechten wij veel waarde aan de door het VO genoemde aandacht voor maatschappelijk verantwoord beleggen, communicatie en kostenbewustzijn. Deze punten blijven speerpunten in ons beleid.

Tot slot danken wij het VO voor de inzet en betrokkenheid in het afgelopen jaar, in het bijzonder bij het complexe transitieproces. Wij zien uit naar de voortzetting van de goede samenwerking in 2025.

17. Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2024	2023
Beleggingen [1]		
Vastgoedbeleggingen	653.826	568.474
Aandelen	1.964.922	1.707.139
Vastrentende waarden	4.308.607	3.800.493
Derivaten	351.300	339.153
Overige beleggingen	332.309	344.443
	7.610.964	6.759.702
Vorderingen en (overlopende) activa [2]	907.539	951.194
Liquide middelen [3]	43.915	62.657
Totaal activa	8.562.418	7.773.553

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2024	2023
Stichtingskapitaal en reserves [4]	671.746	269.224
Technische voorzieningen voor risico pensioenfonds [5]	6.583.704	6.043.151
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers [6]	17.177	13.696
Langlopende schulden [7]	295	293
Kortlopende schulden en overlopende passiva [8]	1.289.496	1.447.189
Totaal passiva	8.562.418	7.773.553

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2024	2023
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfondsen [9]		
Directe beleggingsopbrengsten	53.968	89.216
Indirecte beleggingsresultaten	626.034	389.299
Directe kosten van vermogensbeheer	-7.080	-6.049
Af: beleggingsresultaten voor risico deelnemers	-2.439	-1.260
	670.483	471.206
Beleggingsresultaten voor risico deelnemers [10]	2.439	1.260
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [11]	400.642	359.434
Premiebijdragen voor risico deelnemers [12]	1.673	769
Premiebijdragen VPL regeling [13]	120	203
Saldo van overdrachten van rechten [14]	-23.120	1.913
Saldo van overdrachten van rechten voor risico deelnemers [15]	-492	-300
Pensioenuitkeringen [16]	-87.504	-82.674
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [17]		
Toevoeging pensioenopbouw	-235.261	-213.305
Indexering en overige toeslagen	0	0
Rentetoevoeging	-212.267	-186.552
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	90.940	85.478
Wijziging marktrente ¹⁾	-216.328	-124.226
Mutatie overdrachten van rechten	34.520	763
Wijziging actuariële grondslagen/methoden	9.273	-2.009
Overige mutaties	-11.430	-9.597
	-540.553	-449.448

1) Dit betreft de reguliere wijziging van de rentecurve -216.328 (2023: -159.157) en de wijziging van de UFR-methodiek 0 (2023: 34.931).

[.] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2024	2023
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers [18]	-3.481	-1.645
Mutatie spaarfonds gemoedsbezwaarden [19]	-2	5
Mutatie VPL schuld [20]	0	0
Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten t.l.v. pensioenfonds [21]	-17.149	-12.656
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten voor risico deelnemers [22]	-50	-43
Overige baten en lasten [23]	-484	-712
Saldo van baten en lasten	402.522	287.312
Resultaatbestemming		
Gebonden reserve	-7.368	93.297
Bestemmingsreserve AOP	55	-320
Beleidsreserve	409.835	194.335
	402.522	287.312

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2024	2023
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	407.003	335.966
Overgenomen pensioenverplichtingen	13.101	36.721
Overige ontvangsten	0	14
	420.104	372.701
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen en afkopen	-87.401	-82.623
Overgedragen pensioenverplichtingen	-35.385	-35.064
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-17.906	-13.769
Overige uitgaven	-33	0
	-140.725	-131.456
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	44.914	88.329
Verkopen en aflossingen beleggingen	5.294.729	3.952.283
Ontvangen cash collateral	23.305	37.679
	5.362.948	4.078.291
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-5.653.666	-4.321.380
Kosten van vermogensbeheer	-7.403	-5.700
	-5.661.069	-4.327.080
Mutatie liquide middelen	-18.742	-7.544
Saldo liquide middelen 1 januari	62.657	70.201
Saldo liquide middelen 31 december	43.915	62.657

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Inleiding

Het doel van de Stichting bedrijfstakpensioenfonds voor het Levensmiddelenbedrijf, ingeschreven in het handelsregister onder nummer 41178959, statutair gevestigd te Utrecht (hierna het 'fonds') is het verlenen van pensioenen aan de deelnemers, de gewezen deelnemers, alsmede aan hun nagelaten betrekkingen. Het fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de in de branche verplicht aangesloten werkgevers.

Toepassing richtlijnen voor de jaarverslaggeving

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar, tenzij anders vermeld. Voor een beter inzicht is voor vergelijkingsdoeleinden de presentatie van de vergelijkende cijfers op enkele plaatsen aangepast. Uit de toelichting bij de balans en de staat van baten en lasten blijkt bij welke posten dit van toepassing is. Dit heeft geen effect gehad op de waarde van het vermogen of op het resultaat van voorgaand boekjaar.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsresultaten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Waardering

Algemene grondslagen

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2024, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2024. Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat tevens de functionele valuta is van de stichting. Alle financiële informatie in euro's is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal. Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op reële waarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd volgens het kostprijsmodel. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de (geamortiseerde) kostprijs. In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten. Dit betreft met name waarderings van de beleggingen waarbij

gebruik wordt gemaakt van onafhankelijke taxaties en nettocontantewaardeberekeningen en diverse schattingselementen ten behoeve van de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen.

Stelselwijzigingen

In 2024 hebben zich geen stelselwijzigingen voorgedaan.

Schattingswijzigingen 2024

In 2024 zijn de technische voorzieningen voor risico pensioenfonds verlaagd met 9.273 als gevolg van de volgende schattingswijzigingen die zijn gepresenteerd onder "wijziging actuariële grondslagen/methoden":

- Toepassing van de aangepaste prognosetafel AG2024 (verlaging van 8.829)
- Wijziging ervaringssterfte (verlaging van 1.517)
De ervaringssterfte is herijkt op basis van de meest recente inzichten rondom sterfte bij het fonds.
- Wijziging kans op kinderen (verlaging 7)
Het recht op een ANW-hiaat uitkering, is onder andere gekoppeld aan de aanwezigheid van minderjarige kinderen. Om hier een inschatting van te maken, wordt gebruik gemaakt van cijfers van het CBS. De kans op aanwezigheid van kinderen bij een nabestaande is herijkt en gebaseerd op de CBS-cijfers 2024 (2023: CBS cijfers 2023).
- Wijziging opslag premievrijstelling bij invaliditeit (verhoging 1.080).
De PVI-opslag is aangepast van 6,0% naar 6,2%. Aan de hand van deze opslag, wordt de risicopremie bepaald, die verschuldigd is voor de dekking van het risico op arbeidsongeschiktheid. Het fonds reserveert ter dekking van het tweejarig uitlooprisico met betrekking tot arbeidsongeschiktheid de risicopremies van de afgelopen twee boekjaren. Deze twee risicopremies zijn herrekend, als gevolg van de bijstelling van de PVI-opslag.

Schattingswijzigingen 2023

In 2023 zijn de technische voorzieningen voor risico pensioenfonds verhoogd met 2.009 als gevolg van de volgende schattingswijzigingen die zijn gepresenteerd onder "wijziging actuariële grondslagen/methoden":

- Wijziging partnerfrequenties (verhoging van 1.073)
- Wijziging leeftijdsverschil (verhoging 11.976)
Het veronderstelde leeftijdsverschil tussen hoofd- en medeverzekerden is aangepast. Uitgangspunt is dat de partner van een mannelijke hoofdverzekerde een drie jaar en twee maanden (2022: drie jaar) jongere vrouw is en de partner van een vrouwelijke hoofdverzekerde een één jaar en negen maanden (2022: twee jaar) oudere man.
- Wijziging wezenopslag (verlaging 11.027)
De opslag ter dekking van het latent wezenpensioen is aangepast.
Ter financiering van het latent wezenpensioen geldt een opslag van 2,0% (2022: 3,5%) op de voorziening van het latent partnerpensioen voor de niet-gepensioneerde deelnemers. Voor ingegaan wezenpensioen van wezen jonger dan 18 jaar wordt verondersteld dat uitgekeerd moet worden tot 18 jaar. Voor ingegaan wezenpensioen van wezen ouder dan 18 jaar wordt verondersteld dat uitgekeerd moet worden tot 27 jaar.
- Wijziging kans op kinderen (verlaging 13)
Het recht op een ANW-hiaat uitkering, is onder andere gekoppeld aan de aanwezigheid van minderjarige kinderen. Om hier een inschatting van te maken, wordt gebruik gemaakt van cijfers van het CBS. De kans op aanwezigheid van kinderen bij een nabestaande is herijkt en gebaseerd op de CBS-cijfers 2023 (2022: CBS-cijfers 2022).

Bovendien zijn in 2023 de technische voorzieningen voor risico pensioenfonds verlaagd als gevolg van de wijziging van de UFR-methodiek (verlaging 34.931). Ook dit betreft een schattingswijziging die is gepresenteerd onder "wijziging marktrente".

Opname van een actief, verplichting, bate of last

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld en indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta worden omgerekend naar Euro tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in buitenlandse valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in vastgoed beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven ¹⁾ van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Aandelen

De ter beurze genoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven ¹⁾ van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

1) *Betreft opgave over het 4e kwartaal van het betreffende boekjaar (Q4-statement). Indien dit niet beschikbaar is dan wordt uitgegaan van het Q3-statement gecorrigeerd voor kasstromen na die datum.*

Hypothecaire leningen worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Voor participaties in hypotheekfondsen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Leningen op schuldbekentenis worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de contante waarde van de met vervroegde aflossing aangepaste kasstromen, verdisconteerd tegen de rente op staatsobligaties met vergelijkbare looptijden inclusief eventuele opslagen, behorende bij het risicoprofiel van de leningen.

Deposito's worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor deposito's is het verschil tussen marktwaarde en nominale waarde in het algemeen gering.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingmodellen. In deze waarderingmodellen wordt voor de contante waarde berekening gebruik gemaakt van waarneembare marktdata. Valutaderivaten (spot en forward valutatermijncontracten) zijn gewaardeerd op basis van een onafhankelijke waarderingmethode. Northern Trust verkrijgt de tussentijdse standen van valutakoersen van spot en forwards bij sluitingstijd Londen van WM/Reuters, welke als primaire bron worden gebruikt. De valutakoersen van Bloomberg en Refinitiv worden als secundaire bronnen gebruikt. De waardering van rentederivaten (otc-swaps) is gebaseerd op een onafhankelijke bron (IHS Markit) met waarderingen op basis van een middenwaardering. Afhankelijk van het contracttype (Cleared/Bilateraal) past de leverancier van Northern Trust resp. ESTR-discontering en EONIA toe. Geclearde deals via LCH worden verdisconteerd tegen de OIS-ESR-curve, bilaterale deals worden verdisconteerd de OIS (EONIA)-curve.

RJ 610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven. De derivaten met een negatieve waarde zijn opgenomen in de post "kortlopende schulden en overlopende passiva".

Overige beleggingen

Beursgenoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) beleggingen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden gewaardeerd op de geamortiseerde kostprijs, gecorrigeerd voor bijzondere waardeverminderingen. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid. Vorderingen en overlopende activa worden onderscheiden van vorderingen in verband met beleggingstransacties.

Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen de banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering. In vreemde valuta luidende liquide middelen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. Verwezen wordt verder naar de prijsgrondslagen voor buitenlandse valuta. Liquide middelen die naar verwachting langer dan 12 maanden niet ter beschikking staan van de onderneming, worden gerubriceerd als financiële vaste activa.

Beleidsreserve

De beleidsreserve is een sluitpost, waaraan het resultaat wordt toegevoegd of onttrokken nadat de gebonden reserve en de bestemmingsreserve AOP op het juiste niveau zijn gebracht. De beleidsreserve kan eventueel onder andere worden gebruikt om toekomstige toeslagen te financieren en de pensioenregeling te verbeteren. Het bestuur heeft over de (toekomstige) aanwending van deze reserves nog geen beslissing genomen.

Gebonden reserve

De gebonden reserve wordt vastgesteld op de hoogte van de wettelijke reserves. De gebonden reserve dient om toekomstige beleggings- en actuariële tegenvallers op te kunnen vangen.

Bestemmingsreserve AOP

Aan de bestemmingsreserve AOP wordt jaarlijks het resultaat op de arbeidsongeschiktheidspensioenregeling toegevoegd of onttrokken. De bestemmingsreserve AOP is specifiek bedoeld om tegenvallers in de toekenning van arbeidsongeschiktheidspensioen op te kunnen vangen. De bestemmingsreserve AOP is onderdeel van het eigen vermogen van het fonds.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde nominale rentetermijnstructuur per 31 december 2024. Bij de berekening van de voorziening voor pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken.

Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten (ook voor indexatiebesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de te bereiken pensioenaanspraken. Bij de bepaling van de pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers en ingegaan arbeidsongeschiktheidspensioen is uitgegaan van een revalidatiekans van 0%.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen en een fondsspecifieke correctie voor ervaringssterfte.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, lang leven, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

De voorziening is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen:

Markrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de Rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank ultimo boekjaar. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging Rentecurve. De gewogen gemiddelde rente ultimo 2024 bedraagt 2,0% (2023: 2,20%).

Rentetoevoeging

Onder het FTK is de inresttoevoeging gelijk aan de 1-jaars rente primo boekjaar. Op basis van de DNB rentetermijnstructuur is deze rente gelijk aan 3,439% (2023: 3,264%).

Sterfte

Voor mannen en vrouwen zijn de overlevingskansen ontleend aan de door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2024 waarop een in 2024 vastgestelde fondsspecifieke ervaringssterfte wordt toegepast. De ervaringssterfte is gebaseerd op het "Weighted Least Squares"-model en op bedragensterfte. Voor de medeverzekerden is de ervaringssterfte afgeleid van de ervaringssterfte van de hoofdverzekerde en is gebruik gemaakt van gegevens van het CBS.

Gehuwdheid

Vóór de pensioendatum wordt gereserveerd op basis van het onbepaalde partnersysteem, rekening houdend met fondsspecifieke partnerfrequenties, met uitzondering van leeftijd 68 jaar. Voor deze leeftijd wordt een partnerfrequentie van 100% gehanteerd. Na pensioendatum wordt gereserveerd op basis van het bepaalde partnersysteem.

Wezenpensioen

Ter financiering van het latent wezenpensioen geldt een opslag van 2% op de contante waarde van het latent partnerpensioen voor de niet-gepensioneerde deelnemers. Voor ingegaan wezenpensioen van wezen jonger dan 18 jaar wordt verondersteld dat uitgekeerd moet worden tot 18 jaar. Voor ingegaan wezenpensioen van wezen ouder dan 18 jaar wordt verondersteld dat uitgekeerd moet worden tot 27 jaar.

Uitkeringen

De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld.

Leeftijden

Leeftijden worden in jaren en maanden nauwkeurig vastgesteld, waarbij verondersteld wordt dat iedereen op de eerste dag van de geboortemaand geboren is.

Leeftijdsverschil

Uitgangspunt is dat de partner van een mannelijke hoofdverzekerde een drie jaar en twee maanden jongere vrouw is en de partner van een vrouwelijke hoofdverzekerde een één jaar en negen maanden oudere man.

Kosten

In de voorziening pensioenverplichtingen is een kostenvoorziening begrepen van 2,6% van de netto voorziening.

IBNR

De voorziening voor het risico van premievrijstelling van zieke deelnemers die in de WIA terecht kunnen komen, wordt berekend door de invaliditeitsopslag uit de premie van de afgelopen twee jaar te nemen. De IBNR is zodanig vastgesteld alsof deze wijziging ook in de voorgaande jaren reeds van toepassing was.

Niet opgevraagd pensioen

Voor ouderdomspensioen dat nog niet is ingegaan, omdat de deelnemer onvindbaar is of niet reageert, wordt de reservering tot de 70 jarige leeftijd volledig in stand gehouden en vervolgens in 10 jaar lineair afgeschreven tot nihil.

Voor partnerpensioen dat nog niet is ingegaan, omdat de partner onvindbaar is of niet reageert, wordt de reservering de eerste vijf jaar volledig in stand gehouden en vervolgens in 10 jaar lineair afgeschreven tot nihil.

Voor wezenpensioen dat nog niet is ingegaan, omdat de wees onvindbaar is of niet reageert, wordt niet gereserveerd.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De waardering van de voorziening pensioenverplichting voor risico deelnemers wordt bepaald door de waardering van de tegenover deze voorziening aangehouden beleggingen.

Langlopende schulden

Naast de voorziening pensioenverplichtingen heeft het pensioenfonds een spaarfonds voor gemoedsbezwaarden opgenomen in de balans. Dit betreft een spaarregeling voor deelnemers die niet verzekerd willen zijn. Op de pensioenleeftijd wordt het gespaarde bedrag in 15 jaar uitbetaald.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

De schulden uit hoofde van VPL betreft de gefactureerde premie VPL. Na de laatste toekenning van VPL-rechten eind 2020, is er als gevolg van TWK-mutaties in het deelnemersbestand in 2024 nog voor 120 aan VPL-premies bij het fonds binnengekomen. De dotatie uit hoofde van premies voor boekjaar 2024 bedraagt derhalve 120. Daarnaast is nog een resultaat ad 42 behaald op de inkoop van VPL-rechten per eind 2020 en TWK-toekenningen die nog hebben plaatsgevonden in 2024. De totale vrijval uit hoofde van de VPL middelen bedraagt derhalve 162.

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. Na eerste opname worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Resultaatbepaling

Algemeen

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling. Directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsresultaten

Onder de indirecte beleggingsresultaten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsresultaten in de staat van baten en lasten opgenomen. Indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kosten vermogensbeheer

Dit betreffen de vermogenskosten waarvoor het pensioenfonds facturen ontvangt. Kosten die ten laste van beleggingsfondsen worden gebracht, zijn niet afzonderlijk gepresenteerd.

Voorzover de transactiekosten niet zijn gefactureerd wordt gebruik gemaakt van inschattingen conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Toevoeging pensioenopbouw

De inkoop van nieuwe pensioenaanspraken en -rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Rentetoevoeging

De benodigde rentetoevoeging wordt berekend over de beginstand van de voorziening pensioenverplichtingen en de mutaties hierin gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitkeringen en pensioenuitvoerings- en administratiekosten (met name excassokosten) die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze posten betreffen de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur.

Mutatie overdrachten van rechten

Mutaties in de technische voorzieningen als gevolg van waardeoverdrachten, gebaseerd op de fondsgrondslagen.

Wijziging actuariële grondslagen/methoden

Dit betreft de impact van de vermelde schattingswijzigingen.

Overige mutaties

Dit betreft alle overige mutaties in de technische voorzieningen. Hieronder zijn o.a. begrepen de mutaties uit hoofde van sterfte en arbeidsongeschiktheid (als gevolg van toekenning partnerpensioen en invaliderings- en revalideringsmutaties) en de mutatie van de voorziening voor toekomstige kosten.

Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Bestemming van het saldo

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN. Het voorstel resultaatbestemming 2024 is opgenomen in de staat van baten en lasten.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen

Verloop beleggingen 2024

Categorie	Stand ultimo 2023	Aankopen/ Verstrek- kingen	Verkopen aflossingen	Waarde ont- wikkelingen	Stand ultimo 2024
Vastgoedbeleggingen	568.474	101.941	-44.666	28.077	653.826
Aandelen	1.707.139	319.176	-518.264	456.871	1.964.922
Vastrentende waarden	3.800.493	4.481.187	-4.043.300	70.227	4.308.607
Derivaten	-1.067.433	742.660	-633.790	36.542	-922.021
Overige beleggingen	344.443	7.879	-54.813	34.800	332.309
Totaal beleggingen	5.353.116	5.652.843	-5.294.833	626.517	6.337.643

Verloop beleggingen 2023

Categorie	Stand ultimo 2022	Aankopen/ Verstrek- kingen	Verkopen aflossingen	Waarde ont- wikkelingen	Stand ultimo 2023
Vastgoedbeleggingen	600.645	29.102	-25.203	-36.070	568.474
Aandelen	1.370.262	221.297	-159.505	275.085	1.707.139
Vastrentende waarden	3.264.688	3.877.136	-3.466.629	125.298	3.800.493
Derivaten	-1.100.385	134.967	-106.988	4.973	-1.067.433
Overige beleggingen	459.403	58.879	-194.428	20.589	344.443
Totaal beleggingen	4.594.613	4.321.381	-3.952.753	389.875	5.353.116

Van het totaal van de beleggingen heeft een bedrag van 17.249 (2023: 14.102) betrekking op beleggingen voor risico deelnemers. Dit betreft beleggingen in mix funds met een door het bestuur vastgesteld beleggingsprofiel, waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van de (gewezen) deelnemer. De beleggingsmix bestond ultimo 2024 voor 227 (2023: 426) uit vastgoedbeleggingen, voor 11.523 (2023: 8.9485) uit aandelen, voor 36 (2023: 0) uit private equity, voor 5.454 (2023: 4.728) uit vastrentende waarden en voor 9 (2023: 0) uit overige beleggingen.

Verdeling beleggingen activa/passiva

	2024			2023		
	Activa	Passiva	Totaal	Activa	Passiva	Totaal
Vastgoedbeleggingen	653.826	0	653.826	568.474	0	568.474
Aandelen	1.964.922	0	1.964.922	1.707.139	0	1.707.139
Vastrentende waarden	4.308.607	0	4.308.607	3.800.493	0	3.800.493
Derivaten	351.300	-1.273.321	-922.021	339.153	-1.406.586	-1.067.433
Overige beleggingen	332.309	0	332.309	344.443	0	344.443
Totaal beleggingen	7.610.964	-1.273.321	6.337.643	6.759.702	-1.406.586	5.353.116
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	6.571	0	6.571	45.355	0	45.355
Totaal beleggingen inclusief liquide middelen	7.617.535	-1.273.321	6.344.214	6.805.057	-1.406.586	5.398.471

De beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2024		2023	
	€	%	€	%
Vastgoedbeleggingen				
Indirect vastgoed	653.826	100,0	568.474	100,0
	653.826	100,0	568.474	100,0
Aandelen				
Aandelen	1.727.735	87,9	1.356.027	79,5
Aandelenbeleggingsfondsen	231.245	11,8	345.586	20,2
Private equity	5.942	0,3	5.526	0,3
	1.964.922	100,0	1.707.139	100,0

	2024		2023	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
Obligaties	1.652.217	38,3	1.254.151	33,0
Vastrentende beleggingsfondsen	886.905	20,6	1.011.166	26,6
Geldmarktfondsen	1.769.271	41,1	1.534.942	40,4
Onderhandse Lening	214	0,0	234	0,0
	4.308.607	100,0	3.800.493	100,0
Derivaten				
Valutaderivaten	-21.404	2,3	24.361	-2,3
Rentederivaten	-900.617	97,7	-1.091.794	102,3
	-922.021	100,0	-1.067.433	100,0
Overige beleggingen ¹⁾				
Hedge Fund	66.440	20,0	103.509	30,1
Infrastructure Fund	248.932	74,9	227.298	65,9
Mix Fund	16.937	5,1	13.636	4,0
	332.309	100,0	344.443	100,0

Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de risicoparagraaf op pagina 133.

Onderpand met betrekking tot derivaten (collateral)

Het fonds belegt in derivaten. Afhankelijk van de waarde van de derivaten ontvangt of verstrekt het fonds onderpand. Bij een positieve waarde van de derivaten ontvangt het fonds onderpand, bij een negatieve waarde verstrekt het fonds onderpand. Het fonds heeft ultimo 2024 € 8.550 (2023: € 31.460) aan onderpand ontvangen in de vorm van cash. Het ontvangen onderpand stond niet ter vrije beschikking.

Het pensioenfonds heeft eind 2024 € 791.639 (2023: € 837.855) aan onderpand verstrekt in de vorm van cash en € 670.223 (2023: € 418.807) in de vorm van (staats)obligaties als gevolg van negatieve waardeontwikkeling van derivaten. De verstrekte (staats)obligaties zijn verantwoord onder de vastrentende waarden.

Securities lending binnen de beleggingsfondsen

Het pensioenfonds stelt zelf geen aandelen- of obligatiebeleggingen beschikbaar voor het in bruikleen geven van effecten. Wel belegt het pensioenfonds in beleggingsinstellingen, waarvan enkele hun beleggingen beschikbaar stellen voor belening.

Derivaten binnen de beleggingsfondsen

Binnen de beleggingsfondsen wordt gebruik gemaakt van derivaten, er is sprake van collateral management.

1) Dit betreft beleggingen in alternatieve beleggingsfondsen en beleggingen in mixfondsen. Alternatieve beleggingen zijn beleggingsproducten waarvan het rendement niet een-op-een samenhangt met de koersontwikkelingen op traditionele obligatie- en aandelenmarkten. Dat zijn bijvoorbeeld hedgefondsen, vastgoed en grondstoffen. Met alternatieve beleggingen wordt meestal een bovengemiddeld rendement nagestreefd, vaak met een bovengemiddeld of hoog risico.

Methodiek bepaling marktwaarde

Niveau 1:

De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.

Niveau 2:

De actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.

Niveau 3:

De waarde wordt direct of indirect vastgesteld met de netto contante waard-berekening. Daarnaast vallen derivaten die volgens een waarderingmethode worden vastgesteld, waarbij gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata, onder deze categorie.

Niveau 4:

Andere methode. Voor fondsbeleggingen wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages (intrinsieke waarde). Voor alle fondsen zijn de gecertificeerde jaarverslagen ontvangen.

Categorie	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand
					ultimo 2024
Vastgoedbeleggingen	296.470	0	0	357.356	653.826
Aandelen	1.961.470	0	0	3.452	1.964.922
Vastrentende waarden	3.421.488	0	214	886.905	4.308.607
Derivaten	0	0	-922.021	0	-922.021
Overige beleggingen	16.937	0	0	315.372	332.309
Totaal beleggingen	5.696.365	0	-921.807	1.563.085	6.337.643

Categorie	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand
					ultimo 2023
Vastgoedbeleggingen	177.605	0	0	390.869	568.474
Aandelen	1.703.503	0	0	3.636	1.707.139
Vastrentende waarden	2.789.093	0	234	1.011.166	3.800.493
Derivaten	0	0	-1.067.433	0	-1.067.433
Overige beleggingen	13.636	0	0	330.807	344.443
Totaal beleggingen	4.683.837	0	-1.067.199	1.736.478	5.353.116

Bovenstaande niveau-indelingen zijn niet op basis van look-through. De beleggingsfondsen zijn naar niveau ingedeeld op basis van de liquiditeit van de betreffende fondsen, waarbij genoteerde prijzen posities betreffen met dagelijkse in- en uitstapmomenten. Gerelateerde liquide middelen, vorderingen en schulden inzake beleggingen zijn niet meegenomen in dit overzicht.

Aansluiting beleggingen balans en risicoparagraaf

Om een beter inzicht te geven in de beleggingen zijn de cijfers met betrekking tot de beleggingen opgesteld volgens het lookthroughprincipe.

Onderstaande tabel geeft een inzicht in de aansluiting met de balans en de risicoparagraaf.

Categorie	Stand	Vorderingen		Ver-	Stand	Stand
	ultimo	en schulden	Subtotaal	schuiving	risico-	risico-
	2024	inzake		look-	paragraaf	paragraaf
		beleggingen		through	2024	2023
Vastgoedbeleggingen	653.826	0	653.826	-2.415	651.411	571.409
Aandelen	1.964.922	0	1.964.922	-2.312	1.962.610	1.702.259
Vastrentende waarden	4.308.607	0	4.308.607	-1.237.256	3.071.351	2.669.179
Derivaten	-922.021	0	-922.021	-196	-922.217	-1.067.433
Overige	332.309	813.292	1.145.601	1.248.750	2.394.351	2.350.227
Totaal exclusief liquide middelen	6.337.643	813.292	7.150.935	6.571	7.157.506	6.225.641
Liquide middelen	6.571		6.571	-6.571	0	0
Totaal inclusief liquide middelen	6.344.214	813.292	7.157.506	0	7.157.506	6.225.641

	2024	2023
[2] Vorderingen en (overlopende) activa		
Premies:		
– Vorderingen op aangesloten ondernemingen ¹⁾	83.836	89.980
– Voorziening dubieuze debiteuren	-1.207	-909
– Rekening courant sociaal fonds	7	6
Subtotaal premies	82.636	89.077
Lopende intrest en nog te ontvangen dividend		
– Vastgoedbeleggingen	1.204	1.325
– Aandelen	650	899
– Vastrentende waarden	21.777	13.408
– Banken	178	140
Subtotaal lopende intrest en nog te ontvangen dividend	23.809	15.772
Vorderingen uit hoofde van effectentransacties	722	1.100
Terugvorderbare dividendbelasting	5.892	4.874
Vorderingen uit hoofde van verstrekt collateral ²⁾	791.639	837.855
Overige vorderingen	2.841	2.516
Totaal vorderingen en overlopende activa	907.539	951.194
Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd van korter dan één jaar.		
[3] Liquide middelen		
Depotbanken, beschikbaar voor beleggingen	6.571	45.355
ING Bank N.V. ³⁾	37.344	17.302
	43.915	62.657
De liquide middelen staan volledig ter vrije beschikking van het pensioenfonds.		

1) De premies worden maandelijks achteraf (na 2 maanden) gefactureerd. De facturen met de premie-afrekeningen over november en december van het betreffende boekjaar zijn in het eerste kwartaal van het volgende boekjaar verzonden.

2) Betreft onderpand (collateral) voor het afdekken van het renterisico middels derivaten. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting bij "Derivaten" op pagina 134.

3) Met een kredietlimiet van 5.250.

	2024		2023	
[4] Stichtingskapitaal en reserves				
Stichtingskapitaal		0		0
Gebonden reserve				
Stand per 1 januari	1.144.015		1.050.718	
Saldobestemming boekjaar	-7.368		93.297	
		1.136.647		1.144.015
Bestemmingsreserve AOP				
Stand per 1 januari	23.497		23.817	
Saldobestemming boekjaar	55		-320	
		23.552		23.497
Beleidsreserve				
Stand per 1 januari	-898.288		-1.092.623	
Saldobestemming boekjaar	409.835		194.335	
		-488.453		-898.288
Stand per 31 december		671.746		269.224
Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	286.291	104,3%	266.181	104,4%
Het (strategisch) vereist eigen vermogen bedraagt	1.136.647	117,2%	1.144.015	118,9%
De beleidsdekkingsgraad is		109,2%		104,4%
De dekkingsgraad is		110,2%		104,4%
De dekkingsgraad wordt berekend door het pensioenvermogen te delen door de pensioenverplichtingen.				
De berekening van de dekkingsgraad is als volgt: $(671.746 + 6.600.881) / 6.600.881 = 110,2\%$				
De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad.				
De vermogenspositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als onvoldoende. De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds is per 31 december 2024 lager dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds in een tekort verkeert.				

2024
2023

Vereiste dekkinggraad en overbruggingsplan

Het bestuur heeft met het oog op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, in 2023 besloten gebruik te maken van het transitie-FTK. Met de regels binnen het transitie-FTK wordt meer aangesloten bij de regels van nieuwe pensioenstelsel. Het gaat dan om de regels wanneer de pensioenen verlaagd moeten worden en verhoogd kunnen worden. Toepassen van het transitie-FTK kan leiden tot herverdeling tussen jongere en oudere generaties binnen ons fonds. De werkelijke uitwerking daarvan, is onder andere afhankelijk van de ontwikkeling van de dekkinggraad tot het moment dat het fonds overgaat naar het nieuwe stelsel.

In 2024 heeft het fonds ons zogenaamde implementatieplan bij toezichthouder DNB ingediend. In het implementatieplan heeft ons fonds uitgewerkt hoe het fonds de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel vorm willen geven. Omdat we onze plannen nu definitief hebben vastgelegd, moest het fonds net als in 2023 opnieuw inzichtelijk maken in hoeverre het gebruik van het transitie-FTK onevenwichtig is. We hebben daartoe net als in 2023 het effect van het toepassen van de versoepelde regels doorgerekend onder een groot aantal economische scenario's. Op basis daarvan zien we dat de regels naar verwachting leiden tot herverdeling in het 'voordeel' van de jongere actieve generaties binnen ons fonds. In 2023 hadden juist de oudere generaties voordeel van de regels van het transitie-FTK. Dat de oudere generaties nu nadeel ervaren, heeft te maken met de verbetering van de dekkinggraad in 2023. Daardoor is onder de regels van het FTK de dreiging van een verlaging van de pensioenen kleiner geworden. Het voorkomen van een verlaging van de pensioenen via het transitie-FTK, was in 2023 met name voor de ouderen waardevol. De jongste actieve deelnemers ervaren nu de 'grootste' vooruitgang. In 2023 zagen we hier nog de grootste achteruitgang. Ook hier wordt dit veroorzaakt door de verbetering van de dekkinggraad in 2023. De omvang van de herverdeling in termen van zogenaamd "netto-profijt" is net als in 2023 zeer beperkt. Het varieert tussen ca. -/0,4% voor de oudste gepensioneerden en + 0,5% voor de jongste actieve deelnemers. Naar mening van het bestuur blijft de omvang van de herverdeling daarmee naar verwachting beperkt en ook acceptabel in omvang.

In 2024 heeft het fonds bij DNB wederom een overbruggingsplan ingediend. Met dit overbruggingsplan toont het fonds aan dat de beoogde invaardekkinggraad naar verwachting bereikt wordt op de beoogde invaardatum.

2024

2023

Destijds was dat nog 1 januari 2025, door uitstel van het moment van overgang nadien is dat nu 1 januari 2026 geworden. De invaardeckingsgraad is de dekkingsgraad die het bestuur nodig acht om de overgang naar de Wtp op een voor alle deelnemers evenwichtige manier te kunnen uitvoeren. Het bestuur heeft deze invaardeckingsgraad op 103% gesteld. Begin 2024 lag de dekkingsgraad al boven de beoogde invaardeckingsgraad van 103,0%. In 2024 is de dekkingsgraad verder gestegen. Uit het overbruggingsplan dat in 2024 is ingediend volgen dan ook geen maatregelen. DNB heeft op 12 augustus 2024 ingestemd met het overbruggingsplan. Het overbruggingsplan kunt u vinden op de website www.bpfl.nl. In 2025 moet het fonds het ingediende overbruggingsplan actualiseren.

Pensioenfondsen die gebruik maken van het transitie-FTK zijn vrijgesteld van het indienen van een herstelplan. Deze fondsen zijn ook vrijgesteld van het nemen van maatregelen uit hoofde van het niet beschikken over het minimaal vereist eigen vermogen. Het aantal meetmomenten dat de beleidsdekkingsgraad onder de minimaal vereiste dekkingsgraad ligt, telt tijdens het transitie-FTK door. Zou het fonds alsnog besluiten de pensioenen niet in te varen naar het nieuwe stelsel, dan worden de regels van het FTK weer onverminderd van kracht.

Ultimo 2022 lag de beleidsdekkingsgraad van het fonds op zeven achtereenvolgende meetmomenten onder de minimaal vereiste dekkingsgraad. Ultimo 2023 waren de minimaal vereiste dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad aan elkaar gelijk. Daarmee voldeed het fonds ultimo 2023 aan de wettelijke vereisten rondom het minimaal vereist eigen vermogen. Mocht de beleidsdekkingsgraad op een toekomstig meetmoment weer onder de minimaal vereiste dekkingsgraad terecht komen, dan start de telling van het aantal meetmomenten opnieuw.

	2024	2023
Technische voorzieningen		
[5] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Stand per 1 januari	6.043.151	5.593.703
Toevoeging pensioenopbouw	235.261	213.305
Indexering en overige toeslagen	0	0
Rentetoevoeging	212.267	186.552
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-90.940	-85.478
Wijziging markttrente ¹⁾	216.328	124.226
Mutatie overdrachten van rechten	-34.520	-763
Wijziging actuariële grondslagen/methoden	-9.273	2.009
Overige mutaties	11.430	9.597
Stand per 31 december	6.583.704	6.043.151
De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is als volgt opgebouwd:		
– Actieve deelnemers	2.420.455	2.306.261
– Gewezen deelnemers	2.986.303	2.644.548
– Pensioengerechtigden	1.176.946	1.092.342
	6.583.704	6.043.151
De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is gebaseerd op de volgende aantallen:		
– Aantal actieve deelnemers	148.824	108.921
– Aantal gewezen deelnemers	234.889	208.888
– Aantal pensioengerechtigden	30.090	28.318
	413.803	346.127

1) Dit betreft de reguliere wijziging van de rentecurve -159.157 (2022: 2.944.922) en de wijziging van de UFR-methodiek 34.931 (2022: -20.127).

	2024	2023
[6] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers		
Stand per 1 januari	13.696	12.051
Inleg premie	1.584	728
Overgenomen pensioenverplichtingen	5	15
Onttrekkingen t.b.v. inkoop rechten	-431	-302
Onttrekkingen i.v.m. overlijden	0	0
Onttrekkingen i.v.m. overgedragen pensioenverplichtingen	-85	-13
Rendement	2.439	1.260
Kosten	-50	-43
Overige mutaties	19	0
Stand per 31 december	17.177	13.696
[7] Langlopende schulden		
Spaarfonds gemoedsbezwaarden		
Stand per 1 januari	293	298
Mutatie	2	-5
Stand per 31 december	295	293
[8] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Schulden u.h.v. VPL-verplichting		
Stand per 1 januari	0	0
Inleg premie	120	203
Vrijval ultimo boekjaar	-120	-203
Stand VPL per 31 december	0	0
Derivaten ¹⁾	1.273.321	1.406.586
Schulden uit hoofde van collateral	8.550	31.460
Schulden uit hoofde van effectentransacties	45	868
Schulden aan aangesloten ondernemingen	133	1.063
Belastingen en sociale premies	1.803	1.716
Schulden inzake diverse pensioenuitvoerings- en administratiekosten	3.783	4.659
Nog te muteren inkomende waardeoverdrachten	7	10
Nog te betalen uitgaande waardeoverdrachten	1.566	51
Overige schulden	288	776
Totaal kortlopende schulden en overlopende passiva	1.289.496	1.447.189
Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar.		

1) Zie ook pagina 113.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Als verbonden partijen worden aangemerkt sleutelfunctionarissen van het pensioenfonds en aangesloten werkgevers (premiebijdragende ondernemingen). Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. De bestuurders, de leden van de raad van toezicht, de directeur en medewerkers van het bestuursbureau en de werkgevers worden als verbonden partijen aangemerkt.

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. Er is op dit moment één bestuurder die een pensioenuitkering van het fonds ontvangt. Ultimo 2024 zijn geen bestuursleden actieve deelnemer.

Transacties met medewerkers bestuursbureau

Inzake de beloning van de medewerkers van het bestuursbureau wordt verwezen naar “bezoldiging personeelsleden” in de toelichting op de staat van baten en lasten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) medewerkers. Er is op dit moment geen medewerker die een pensioenuitkering van het fonds ontvangt. Ultimo 2024 zijn 5 medewerkers actief deelnemer aan het fonds. De medewerkers nemen deel aan de pensioenregeling van het fonds op basis van de voorwaarden in het pensioenreglement.

Transacties met leden Raad van Toezicht

Inzake de beloning van de RvT leden wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) RvT leden. Ultimo 2024 zijn geen RvT leden actief deelnemer aan het fonds.

Transacties met premiebijdragende instellingen

Het fonds heeft een uitvoeringsreglement afgesloten met de verplicht aangesloten werkgevers en een uitvoeringsovereenkomst met de vrijwillig aangesloten werkgevers. Er wordt niet belegd in premiebijdragende ondernemingen. De pensioenpremie werkgevers en werknemers bedraagt in totaal 27,6% van de pensioengrondslag (2023: 27,6%). De pensioenpremie wordt jaarlijks door sociale partners vastgesteld. In het geval van een tekort geldt er geen bijstortingsverplichting voor werkgevers en werknemers.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Ontvangen zekerheden en garanties

Er zijn geen zekerheden en garanties ontvangen.

(Langlopende) contractuele verplichtingen

Ingaande 2018 is met AZL een uitbestedingsovereenkomst gesloten voor een periode van vijf jaar. De overeenkomst is verlengd. Deze verlenging sluit aan op de expiratiedatum van de overeenkomst d.d. 31 december 2022 en loopt in ieder geval door tot de overgang naar het Nieuwe Pensioenstelsel (31 december 2025). Voor 2025 bedraagt de basisvergoeding inclusief omzetbelasting € 10,3 miljoen. Daarnaast is een principeovereenkomst getekend voor verlenging van het contract na de transitiedatum. De vergoeding is exclusief variabele elementen zoals kosten voor waardeoverdrachten kleine pensioenen, project nieuw pensioenstelsel enzovoort.

Met Van Lanschot Kempen Investment Management (VLK) is een vermogensbeheerovereenkomst en met Northern Trust Global Services PC (NT) is een Master Custody Agreement voor onbepaalde tijd gesloten. Deze overeenkomst met NT kan per direct worden opgezegd. Met VLK is per 1-4-2023 een commitment aangegaan voor de periode van 2 jaar. Voor 2025 bedraagt de basisvergoeding

inclusief omzetbelasting voor VLK € 2,7 miljoen (inclusief inschatting van variabele vergoeding die betaald wordt over de hoogte van het belegd vermogen) en voor NT € 0,4 miljoen.

Het fonds heeft een huurovereenkomst afgesloten met Dunavast Next Three B.V. voor de huur van kantoorruimte voor het bestuursbureau. Deze huurovereenkomst is ingegaan op 1 november 2022. Voor 2025 bedraagt de huur inclusief servicekosten en omzetbelasting € 50.630.

Investeringsverplichtingen

Per balansdatum heeft het fonds zich gecommitteerd aan investerings- en stortingsverplichtingen (zogenaamde voorbeleggingen) in Direct Lending (€ 92,9 miljoen) en Altera (€ 0,9 miljoen).

Voorwaardelijke verplichtingen

Per jaareinde lopen er geen juridische procedures tegen het pensioenfonds en heeft het pensioenfonds tevens geen juridische procedures aangespannen tegenover derden. Wel zijn er in het kader van de verplichtstelling juridische procedures met een aantal werkgevers.

Verstreckte zekerheden en garanties

Het fonds heeft geen verstreckte zekerheden en garanties voor zover niet reeds in de jaarrekening toegelicht.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging personeelsleden

De kosten bestuursbureau bedroegen in 2024 € 976 (2023: € 888). Deze kosten bestaan voor € 485 (2023: € 464) aan lonen en salarissen, voor € 135 (2023: € 126) aan sociale lasten en pensioenpremie, voor € 140 (2023: € 134) aan inhuur, voor € 90 (2023: € 42) aan overige personeelskosten. Hiervan wordt 50% doorbelast naar kosten vermogensbeheer. De kosten vanwege de inzet van externe deskundigen is meestal direct te koppelen aan een van beide aandachtsgebieden.

Personeel

Bij het fonds waren in 2024 vijf werknemers (2023: vijf) in dienst (bestuursbureau). Met ingang van 1 oktober 2020 is de directeur op interimbasis ingehuurd. De vergoeding past binnen het beloningsbeleid van het pensioenfonds.

De pensioenuitvoering is in 2024 volledig uitbesteed aan AZL N.V. Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst die buiten Nederland werkzaam zijn.

Bezoldiging bestuursleden, Raad van Toezicht en verantwoordingsorgaan

De transacties met bestuurders hebben betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden verband houdende met vergaderingen van bestuur, commissies, verantwoordingsorgaan en raad van toezicht. De vergoedingen bestaan uit vacatiegeld, vergoeding van reis- en verblijfkosten en overige bestuurskosten. Gedurende het boekjaar 2024 zijn de volgende vergoedingen betaald:

Betaalde vergoedingen bestuur, RvT en VO	2024	2023
Bestuursvergoedingen	443	366
Vergoedingen Raad van Toezicht	55	50
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan	43	40
Totaal	541	456

Baten en lasten	2024	2023
[9] Beleggingsresultaten voor risico pensioenfondsen		
Directe beleggingsopbrengsten		
Vastgoedbeleggingen	11.921	20.434
Aandelen	30.815	27.899
Vastrentende waarden	60.563	44.757
Derivaten	-93.328	-44.151
Overige beleggingen	43.997	40.277
Totaal directe beleggingsresultaten	53.968	89.216
Indirecte beleggingsresultaten		
<i>Waardeontwikkelingen</i>		
Vastgoedbeleggingen	28.077	-36.070
Aandelen	456.871	275.085
Vastrentende waarden	70.227	125.298
Derivaten	36.542	4.973
Overige beleggingen	34.800	20.589
Valutaresultaat liquide middelen	-483	-576
Totaal indirecte beleggingsresultaten	626.034	389.299
<p>In de indirecte beleggingsresultaten zijn de indirecte kosten vermogensbeheer opgenomen die via de beleggingsfondsen rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn verdisconteerd in de koersen van de betreffende beleggingsfondsen. De indirecte beleggingskosten bedroegen in totaal € 17.500 (2023: € 20.100). Voor meer informatie wordt verwezen naar de kostenparagraaf in het bestuursverslag.</p>		
Directe kosten vermogensbeheer		
Beheerloon	-5.355	-4.556
Beleggingsadvies	-20	-31
Beleggingsadministratie	-443	-403
Overige kosten vermogensbeheer	-109	-53
Doorbelaste uitvoeringskosten naar vermogensbeheer	-1.153	-1.006
Totaal kosten vermogensbeheer	-7.080	-6.049

De directe kosten vermogensbeheer omvatten de zichtbare ('directe') kosten die het fonds op factuurbasis betaalt. De kosten zijn, indien mogelijk, toegerekend aan de verschillende beleggingscategorieën. De transactiekosten zijn grotendeels gesaldeerd met de beleggingsresultaten. De gesaldeerde transactiekosten kunnen niet betrouwbaar worden vastgesteld, omdat deze verrekend zijn in de aan- en verkoopprijzen.

De toelichting op de kosten vermogensbeheer inclusief de rechtstreeks ten laste van rendementen gebrachte kosten in overeenstemming met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie is opgenomen in de kostenparagraaf in het bestuursverslag.

Af: beleggingsresultaten voor risico deelnemers

Totaal beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

[10] Beleggingsresultaten voor risico deelnemers

[11] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

Pensioenpremie werkgevers

Pensioenpremie werknemers

Inkoopsommen

Feitelijke premie

Kostendeekkende premie

Gedempte kostendeekkende premie

De feitelijke premie is als volgt samengesteld:

- Actuarieel benodigd
- Opslag in stand houden vereist vermogen
- Opslag voor uitvoeringskosten
- Voorwaardelijke componenten

Premiemarge

	2024	2023
Af: beleggingsresultaten voor risico deelnemers	-2.439	-1.260
Totaal beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	670.483	471.206
[10] Beleggingsresultaten voor risico deelnemers	2.439	1.260
[11] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Pensioenpremie werkgevers	285.647	256.341
Pensioenpremie werknemers	114.548	102.796
	400.195	359.137
Inkoopsommen	447	297
	400.642	359.434
Feitelijke premie	400.195	359.137
Kostendeekkende premie	325.393	295.739
Gedempte kostendeekkende premie	262.568	347.842
De feitelijke premie is als volgt samengesteld:		
- Actuarieel benodigd	117.832	154.795
- Opslag in stand houden vereist vermogen	22.270	29.101
- Opslag voor uitvoeringskosten	12.333	11.076
- Voorwaardelijke componenten	110.133	152.870
	262.568	347.842
Premiemarge	137.627	11.295
	400.195	359.137

De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:

- Actuarieel benodigd
- Opslag in stand houden vereist vermogen
- Opslag voor uitvoeringskosten

263.297	239.615
49.763	45.048
12.333	11.076

325.393	295.739
----------------	----------------

De gedempte kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:

- Actuarieel benodigd
- Opslag in stand houden vereist vermogen
- Opslag voor uitvoeringskosten
- Voorwaardelijke componenten

117.832	154.795
22.270	29.101
12.333	11.076
110.133	152.870

262.568	347.842
----------------	----------------

Toelichting

De pensioenpremie werkgevers en werknemers bedraagt in totaal 27,6% van de pensioengrondslag (2023: 27,6%).

De pensioenpremie wordt jaarlijks door sociale partners vastgesteld. In het geval van een tekort geldt er geen bijstortingsverplichting voor werkgevers en werknemers. De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord. Er is geen sprake van premiekortingen dan wel premieopslagen.

In de Pensioenwet en het Besluit FTK is beschreven op welke wijze de zuivere kostendeekkende premie en de gedempte kostendeekkende premie moeten worden vastgesteld. Zoals beschreven in de ABTN, maakt het Pensioenfonds gebruik van de mogelijkheid de kostendeekkende premie te dempen. Bij het vaststellen van de gedempte kostendeekkende premie wordt gebruik gemaakt van een verwacht rendement. De zuivere kostendeekkende premie is gebaseerd op de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2023. De feitelijke premie is in 2024 hoger dan de gedempte premie.

[12] Premiebijdragen voor risico deelnemers

- Inleg excedentregeling
- Opslag voor kosten en overlijdensrisicopremie

1.584	728
89	41

1.673	769
--------------	------------

	2024	2023
[13] Premiebijdragen VPL		
Premiebijdragen VPL regeling	120	203
[14] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen regulier	2.507	2.279
– Waarvan ingelegd in DC-regeling	5	15
Overgenomen pensioenverplichtingen klein pensioen	10.587	34.410
Overgedragen pensioenverplichtingen regulier	0	0
– Waarvan onttrokken uit DC-regeling	0	0
Overgedragen pensioenverplichtingen klein pensioen	-36.219	-34.791
	-23.120	1.913
[15] Saldo van overdrachten van rechten voor risico deelnemers		
Overgenomen pensioenverplichtingen	5	15
Onttrekkingen t.b.v. inkoop rechten	-431	-302
Onttrekkingen i.v.m. overlijden	0	0
Onttrekkingen i.v.m. overgedragen pensioenverplichtingen	-85	-13
Onttrekking overig	19	0
	-492	-300
[16] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-68.507	-64.212
Invalideitpensioen	-897	-934
Partnerpensioen	-15.110	-15.830
Wezenpensioen	-321	-330
Subtotaal	-84.835	-81.306
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	-2.669	-1.368
Subtotaal	-2.669	-1.368
Totaal pensioenuitkeringen	-87.504	-82.674

	2024	2023
[17] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen	-540.553	-449.448
[18] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers		
Inleg premie	-1.584	-728
Overgenomen pensioenverplichtingen	-5	-15
Onttrekkingen t.b.v. inkoop rechten	431	302
Onttrekkingen i.v.m. overlijden	0	0
Onttrekkingen i.v.m. overgedragen pensioenverplichtingen	85	13
Rendement	-2.439	-1.260
Kosten	50	43
Overige mutaties	-19	0
	-3.481	-1.645
[19] Mutatie spaarfonds gemoedsbezwaarden	-2	5
[20] Mutatie VPL schuld		
Inleg premie	-120	-203
Vrijval ultimo boekjaar	120	203
	0	0
[21] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie		
– Regulier	-9.677	-7.260
– Eenmalig	-2.365	-2.013
– Migratie/transitie naar het nieuwe pensioenstelsel	-1.749	0
Totaal administratie	-13.791	-9.273
Governance		
– Bestuursvergoedingen	-443 ¹⁾	-366 ¹⁾
– Vergoedingen Raad van Toezicht	-55 ¹⁾	-50 ¹⁾
– Vergoedingen Verantwoordingsorgaan	-43 ¹⁾	-40 ¹⁾
– Kosten bestuursbureau	-976 ¹⁾	-888 ¹⁾
– Opleidingen	-24 ¹⁾	-11 ¹⁾
– Overige kosten governance	-457	-399
Totaal governance	-1.998	-1.754

1) Van deze kosten wordt 50% doorbelast naar kosten vermogensbeheer.

	2024	2023
Controlekosten		
– Accountant: Controle van de jaarrekening	-133 ¹⁾	-115 ²⁾
– Accountant: Andere Controle opdrachten	0	0
– Accountant: Fiscale adviesdiensten	0	0
– Accountant: Andere niet-Controle diensten	-17	-21
	-150	-136
– Actuaris: Certificering	-39	-35
Totaal controlekosten	-189	-171
Advieskosten		
– Actuariële advieskosten	-475	-506
– Communicatie	-332	-423
– Juridisch advies	-29	-89
– Overige advieskosten	-457	-406
Totaal advieskosten	-1.293	-1.424
Overige kosten		
– Bijdrage DNB	-634 ³⁾	-663 ³⁾
– AFM	-119	-109
– Contributie Pensioenfederatie	-156	-162
– Pensioenregister	-68	-59
– Overige kosten	-104	-90
Totaal overige kosten	-1.081	-1.083
Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-18.352	-13.705
Af: kosten voor risico deelnemers	50	43
Af: doorbelasting naar kosten vermogensbeheer	1.153	1.006
Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten t.i.v. pensioenfonds	-17.149	-12.656

1) Betreft controle jaarrekening 2024.

2) Betreft controle jaarrekening 2023.

3) Van deze kosten wordt 50% doorbelast naar kosten vermogensbeheer.

	2024	2023
Van de hiervoor genoemde kosten heeft 2.872 (2023: 641) betrekking op kosten nieuw pensioenstelsel. De kosten voor het nieuwe pensioenstelsel zijn opgenomen in de volgende kostensoorten en bedragen:		
Administratie	-2.333	-259
Accountant: Andere niet-Controle diensten	-17	0
Advieskosten:		
– Actuariële advieskosten	-312	-331
– Communicatie	-183	-35
– Overige advieskosten	-27	-16
	-2.872	-641
[22] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten voor risico deelnemers	-50	-43
[23] Overige baten en lasten	-484	-712
Saldo van baten en lasten	402.522	287.312
	2024	2023
Actuariële analyse van het saldo		
Beleggingsresultaten	672.922	472.466
Wijziging technische voorziening door rente ¹⁾	-431.034	-312.038
Premies	124.565	108.446
Waardeoverdrachten	11.399	2.676
Kosten	-2.482	600
Uitkeringen	1.132	638
Sterfte	10.863	7.920
Arbeidsongeschiktheid	4.727	8.528
Reguliere mutaties	1.193	300
Toeslagverlening	0	0
Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	9.561	-2.100
Inkoop nieuwe aanspraken uhv VPL	-486	-707
Andere oorzaken	162	583
	402.522	287.312

1) Dit betreft de benodigde interesttoevoeging aan de technische voorziening en de wijziging van de technische voorziening die volgt uit de wijziging van de rentetermijnstructuur.

Risicoparagraaf

(bedragen in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna wordt een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt, is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is, bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het FTK geldt hierbij dat de beleidsdekkingsgraad afgezet wordt tegen de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling om te bepalen of het pensioenfonds in een tekortsituatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven van de verschillende risicobuffers op basis van de strategische beleggingsmix welke resulteren in de vereiste dekkingsgraad ultimo 2024 van 117,2% en 118,9% ultimo 2023.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat bij de procentuele buffers rekening gehouden wordt met de veronderstelde positieve samenhang (correlatie) tussen renterisico, aandelen- en vastgoedrisico en kredietrisico. Daarnaast wordt rekening gehouden met het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijk zullen manifesteren (diversificatie).

	2024		2023	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	178.091	1,4	309.671	3,2
Aandelen- en vastgoedrisico (S2)	878.498	12,4	816.585	12,1
Valutarisico (S3)	275.824	1,0	258.522	1,0
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	195.865	1,8	188.447	2,0
Verzekeringstechnisch risico (S6)	221.169	0,7	202.119	0,6
Actief beheer risico (S10)	0	0,0	0	0,0
Diversificatie- en correlatie-effect ¹⁾	-612.800		-631.329	
Vereist eigen vermogen (risico fonds)	1.136.647	17,3	1.144.015	18,9
Afname voor toerekening totale TV		-0,1		0,0
Vereist eigen vermogen (totaal fonds)		17,2		18,9

1) Het elimineren van risico's die niet gelijktijdig in de markt optreden.

	2024		2023	
	€	%	€	%
Dekkingsgraad		110,2		104,4
Beleidsdekkingsgraad		109,2		104,4
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,3		104,4
Strategisch vereiste dekkingsgraad		117,2		118,9
Feitelijk vereiste dekkingsgraad		117,5		119,6

De vereiste dekkingsgraad bedraagt per 31 december 2024 117,2%. Hiermee ligt de beleidsdekkingsgraad van het fonds onder de vereiste dekkingsgraad en is er sprake van een reservetekort. De beleidsdekkingsgraad is per 31 december 2024 hoger dan de minimaal vereiste dekkingsgraad.

In boekjaar 2024 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 109,2%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2023 van 104,4%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 4,8%-punt.

Renterisico (S1)

Het renterisico wordt veroorzaakt doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan de looptijd van de beleggingen. Onderstaande duratiecijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 38,3 (2023: 34,0)

Duratie van de pensioenverplichtingen 25,4 (2023: 25,0)

Het pensioenfonds dekt eind 2024 strategisch 75% van het renterisico af op basis van de swapcurve (conform de Beleggingsrichtlijnen 2025). Onder het Financieel Toetsingskader dient te worden uitgegaan van de DNB-methodiek voor de berekening van het renterisico. Het renterisico wordt daarbij vastgesteld door middel van looptijdafhankelijke renteschokken die worden toegepast op de DNB-rentetermijnstructuur (inclusief UFR). Dit wijkt aldus af van hoe het Pensioenfonds de (strategische) afdekking in de praktijk vormgeeft.

De strategische renteafdekking van 75% op basis van de swapcurve is eind 2024 equivalent met een renteafdekking van 79,1% op basis van de DNB-methodiek. De feitelijke renteafdekking op basis van de DNB-methodiek bedraagt 74,6% eind 2024.

Derivaten

Het renterisico wordt voor het grootste deel afgedekt door middel van renteswaps: dit betreft contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom.

Er is onderpand (collateral) uitgewisseld om het tegenpartijrisico te reduceren. Het fonds heeft ultimo 2024 € 8.550 (2023: € 31.460) aan onderpand ontvangen in de vorm van cash. Het ontvangen onderpand stond niet ter vrije beschikking. Het pensioenfonds heeft eind 2024 € 791.639 (2023: € 837.855) aan onderpand verstrekt in de vorm van cash en € 670.223 (2023: € 418.807) in de vorm van (staats) obligaties als gevolg van negatieve waardeontwikkeling van derivaten. De verstrekte (staats) obligaties zijn verantwoord onder de vastrentende waarden.

Door deze renteswaps wordt de duratie van de portefeuille van vastrentende waarden verlengd van 5,0 naar 38,3 jaar.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december:

Type contract	Onderliggende contract-omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Rentederivaten per 31-12-2024	183.397	0	-900.617	-900.617
Rentederivaten per 31-12-2023	195.774	0	-1.091.794	-1.091.794

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk renterisico bedraagt 218.203 (1,9%) en voor het strategisch renterisico 178.091 (1,4%).

De voorgeschreven risicoschokken voor de becijfering van het renterisico zijn relatief, waarbij een hoger renteniveau dus leidt tot hogere absolute schokken voor de bepaling van het renterisico.

Aandelen- en vastgoedrisico (S2)

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed, hedgefonds, private equity en infrastructuur in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijsrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende aandelen en vastgoed categorieën getoond.

	2024		2023	
	€	%	€	%
<i>Verdeling Aandelen en Vastgoed per categorie:</i>				
Beursgenoteerd vastgoed	295.070	10,1	221.369	8,5
Niet-beursgenoteerd vastgoed	356.341	12,2	350.040	13,4
Ontwikkelde markten ¹⁾	1.746.400	59,6	1.400.951	53,8
Opkomende markten ²⁾	208.435	7,1	295.740	11,4
Private equity, hedge funds en infrastructuur	323.147	11,0	336.375	12,9
	2.929.393	100,0	2.604.475	100,0

1) Noord Amerika 1.312.450 (2023: 986.302), Europa 281.753 (2023: 259.714), Oceanië 120.465 (2023: 104.043), Azië 21.869 (2023: 34.187), Midden- en Zuid-Amerika 5.709 (2023: 13.076), Midden Oosten 4.153 (2023: 3.629).

2) Oceanië 18.308 (2023: 14.936), Azië 114.820 (2023: 137.611), Midden- en Zuid-Amerika 55.510 (2023: 112.052), Midden Oosten 7.613 (2023: 12.421), Afrika 12.185 (2023: 18.720).

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch aandelen- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk aandelen- en vastgoedrisico bedraagt € 902.731 (12,9%) en voor het strategisch aandelen- en vastgoedrisico € 878.498 (12,4%).

Valutarisico (S3)

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Als meer dan 100% van het risico wordt afgedekt dan loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

	2024		2023	
	€	%	€	%
<i>Totaal beleggingen ¹⁾ naar valuta vóór afdekking met derivaten</i>				
Euro	4.541.518	63,3	3.796.294	61,4
Amerikaanse dollar	1.850.822	25,8	1.613.860	26,0
Australische dollar	40.029	0,6	33.480	0,5
Britse pound sterling	95.626	1,3	82.829	1,3
Deense kroon	17.941	0,2	20.440	0,3
Japane yen	127.344	1,8	95.579	1,5
Noorse Kroon	1.809	0,0	2.117	0,0
Zweedse Kroon	22.272	0,3	19.487	0,3
Zwitserse frank	39.552	0,6	37.605	0,6
Overige valuta	441.997	6,1	499.589	8,1
Totaal beleggingen exclusief derivaten	7.178.910	100,0	6.201.280	100,0
Waarde derivaten	-21.404		24.361	
Totaal beleggingen inclusief derivaten	7.157.506		6.225.641	

1) Inclusief liquide middelen beschikbaar voor beleggingen.

	2024		2023	
	€	%	€	%
<i>Totaal beleggingen ¹⁾ naar valuta ná afdekking met derivaten</i>				
Euro	6.059.236	84,6	5.144.150	82,6
Amerikaanse dollar	480.811	6,7	435.033	7,0
Australische dollar	40.029	0,5	33.480	0,5
Britse pound sterling	19.949	0,3	12.273	0,2
Deense kroon	17.941	0,3	20.440	0,3
Japanse yen	33.910	0,5	21.467	0,4
Noorse Kroon	1.809	0,0	2.117	0,0
Zweedse Kroon	22.272	0,3	19.487	0,3
Zwitserse frank	39.552	0,6	37.605	0,6
Overige valuta	441.997	6,2	499.589	8,1
Totaal beleggingen inclusief derivaten	7.157.506	100,0	6.225.641	100,0

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten. Dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december:

Type contract	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Valutaderivaten per 31-12-2024	124.517	0	-21.600	-21.600
Valutaderivaten per 31-12-2023	176.154	24.361	0	24.361

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valutarisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend worden op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valutarisico bedraagt € 192.288 (0,5%) en voor het strategisch valutarisico € 275.824 (1,0%).

1) Inclusief liquide middelen beschikbaar voor beleggingen.

Grondstoffenrisico (S4)

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch grondstoffenrisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 35%. Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en hoeft daarom geen buffers hiervoor aan te houden.

Kredietrisico (S5)

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentendewaardenportefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Voor een Europese AAA-staatsobligatie wordt het kredietrisico nihil verondersteld. Daarentegen worden beleggingen die geïnclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' en 'geen rating' als zeer risicovol beschouwd.

	2024		2023	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	669.805	21,8	509.661	19,1
AA	1.154.758	37,6	1.018.559	38,2
A	560.012	18,2	410.211	15,4
BBB	366.274	11,9	233.298	8,7
Lager dan BBB	68.720	2,2	59.062	2,2
Not rated	251.782	8,3	438.388	16,4
	3.071.351	100,0	2.669.179	100,0
<i>Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd minder dan 1 jaar	1.122.964	36,6	1.061.510	39,8
Resterende looptijd tussen 1 en 5 jaar	474.337	15,4	451.027	16,9
Resterende looptijd tussen 5 en 10 jaar	598.864	19,5	417.480	15,6
Resterende looptijd tussen 10 en 20 jaar	482.616	15,7	353.810	13,3
Resterende langer dan 20 jaar	392.570	12,8	385.352	14,4
	3.071.351	100,0	2.669.179	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentendewaardenportefeuille. Naarmate de rating slechter wordt, neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van € 183.631 (1,7%) en voor het strategisch kredietrisico van € 195.865 (1,8%).

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico bedraagt € 221.169 (0,6%) en voor het strategisch verzekeringstechnisch risico € 221.169 (0,7%).

Liquiditeitsrisico (S7)

Het fonds loopt het risico dat het niet over voldoende liquide financiële middelen beschikt om op het beoogde moment aan de pensioenuitkeringsverplichtingen te voldoen. Ten behoeve van risicomanagement en het prudent person beginsel dient het fonds rekening te houden met liquiditeitsrisico, hetgeen kan resulteren in het aanhouden van een reserve in het eigen vermogen. In het standaardmodel is de gevoeligheid van het vereist eigen vermogen voor het liquiditeitsrisico vooralsnog gelijkgesteld aan 0%. Bij een verdere vergrijzing van de Nederlandse samenleving kan het liquiditeitsrisico in de toekomst een meer prominente rol gaan spelen. Naast het bovenstaande liquiditeitsrisico is er ook sprake van een liquiditeitsrisico als een lange periode vooraf gaat aan de volledige verkoop van een beleggingsobject. Dit beleggingsobject is dan illiquide. Beleggingen in (niet-beursgenoteerd) vastgoed en in hedge funds worden vaak als illiquide betiteld. Ook met dit liquiditeitsrisico wordt geen rekening gehouden in het standaardmodel. Oftewel de buffer is gelijkgesteld aan 0%.

Concentratierisico (S8)

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

	2024		2023	
	€	%	€	%
Vastgoedbeleggingen				
<i>Verdeling vastgoedbeleggingen per sector:</i>				
Kantoren	43.608	6,7	60.486	10,6
Winkels	54.260	8,3	29.907	5,2
Woningen	171.324	26,3	223.840	39,2
Hotels	4.228	0,7	3.275	0,6
Industrieel	108.912	16,7	75.824	13,3
Overige	269.079	41,3	178.077	31,1
	651.411	100,0	571.409	100,0
<i>Verdeling vastgoedbeleggingen per regio:</i>				
Europa	391.658	60,2	417.962	73,2
Noord-Amerika	194.780	29,9	112.785	19,7
Midden- en Zuid-Amerika	833	0,1	2.361	0,4
Azië	1.194	0,2	976	0,2
Oceanië	60.075	9,2	34.810	6,1
Overige	2.871	0,4	2.515	0,4
	651.411	100,0	571.409	100,0
<i>Grote posten: vastgoedbeleggingen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van het balanstotaal:</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>n.v.t.</i>
Aandelen				
<i>Verdeling aandelen per regio:</i>				
Europa	281.753	14,3	259.714	15,2
Noord-Amerika	1.312.450	66,9	986.303	57,9
Midden- en Zuid-Amerika	61.219	3,1	125.128	7,4
Azië	136.689	7,0	171.798	10,1
Oceanië	138.773	7,1	118.978	7,0
Overige	31.726	1,6	40.338	2,4
	1.962.610	100,0	1.702.259	100,0

	2024		2023	
	€	%	€	%
<i>Verdeling aandelen per sector:</i>				
Basismaterialen	53.077	2,7	58.925	3,5
Communicatiediensten	270.858	13,8	241.301	14,2
Consumptiegoederen	403.691	20,6	322.892	19,0
Gezondheidszorg	168.517	8,6	188.204	11,1
Energie	14.633	0,7	19.977	1,2
Financiële dienstverlening	392.504	20,0	289.887	17,0
Industrie	181.638	9,3	148.500	8,7
Nutsbedrijven	24.150	1,2	24.330	1,4
Technologie	453.542	23,1	406.537	23,9
Diversen	0	0,0	1.706	0,1
	1.962.610	100,0	1.702.259	100,0
<i>Grote posten: aandelen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van het balanstotaal:</i>				
	<i>n.v.t.</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>n.v.t.</i>
Vastrentende waarden				
<i>Verdeling vastrentende waarden per regio:</i>				
Europa	2.679.667	87,2	2.307.082	86,4
Noord-Amerika	158.906	5,2	151.839	5,7
Midden- en Zuid-Amerika	89.866	2,9	119.772	4,5
Azië	61.460	2,0	43.881	1,6
Oceanië	58.086	1,9	28.393	1,1
Overige	23.366	0,8	18.212	0,7
	3.071.351	100,0	2.669.179	100,0
<i>Verdeling vastrentende waarden per soort:</i>				
Staatsobligaties	1.505.306	49,0	1.203.815	45,2
Bedrijfsobligaties (Credit funds)	914.297	29,8	640.913	24,0
Hypotheke	405.461	13,2	249.394	9,3
Beleggingsfondsen vastrentende waarden	246.287	8,0	575.057	21,5
	3.071.351	100,0	2.669.179	100,0

	2024		2023	
	€	%	€	%
<i>Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van het balanstotaal:</i>				
Aeam Dutch Mortgage Fund	271.693	3,2	255.954	3,3
Nederlandse staatsobligaties	212.990	2,5	148.649	1,9
Duitse staatsobligaties	199.182	2,3	172.803	2,2
Belgische staatsobligaties	175.128	2,0	132.142	1,7
Franse staatsobligaties	172.737	2,0	200.733	2,6
Overige beleggingen				
<i>Verdeling overige beleggingen per soort:</i>				
Hedge Fund	66.440	2,8	103.509	4,4
Infrastructure Fund	248.932	10,4	227.298	9,7
Mix Fund	16.937	0,7	13.636	0,6
Overige (liquide middelen, collateral e.d.)	2.062.042	86,1	2.005.784	85,3
	2.394.351	100,0	2.350.227	100,0

Beleggingen in fondsen, die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaken zijn tevens in bovenstaande overzichten opgenomen. Echter, in de beleggingsfondsen is sprake van voldoende diversificatie.

	2024		2023	
	€	%	€	%
Derivaten				
<i>Verdeling derivaten waarden per soort:</i>				
Rentederivaten	-900.617	97,7	-1.091.794	102,3
Valutaderivaten	-21.600	2,3	24.361	-2,3
	-922.217	100,0	-1.067.433	100,0

Hoogte buffer

Bij de bepaling van het vereist vermogen past het pensioenfonds het standaardmodel van DNB toe. In dat model wordt het concentratierisico op nihil gesteld.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico dat ontstaat als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, menselijke en technische tekortkomingen of onverwachte externe gebeurtenissen. Ten behoeve van haar risicomanagement dient het fonds rekening te houden met het operationeel risico, hetgeen kan resulteren in het aanhouden van een reserve in het eigen vermogen. In het standaardmodel is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor het operationeel risico gelijkgesteld aan 0%.

Actief beheer risico (S10)

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Volgens de aanlevering van de vermogensbeheerder zijn de tracking errors voor het pensioenfonds in 2024 lager dan 1% en wordt er dus geen actief beheer risico becijferd.

Diversificatie- en correlatie-effect

Bij de becijfering van het totale vereist eigen vermogen dient gebruikt gemaakt te worden van de wortel formule. Hierdoor is het totale vereist eigen vermogen kleiner dan de optelsom van de afzonderlijke buffers. In de wortel formule wordt namelijk verondersteld dat niet alle risico's zich op hetzelfde moment zullen voordoen (diversificatie). Wel wordt uitgegaan van een positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico, het aandelen- en vastgoedrisico en het kredietrisico. Per saldo heeft dit een risico-verlagend effect. Bij het pensioenfonds is dit voor de feitelijke beleggingsportefeuille eind 2024 € 561.496 (negatief) en voor de strategische beleggingsportefeuille € 612.800 (negatief).

Gebeurtenissen na balansdatum

De plannen voor het nieuwe pensioenstelsel zijn gemaakt. Het verantwoordingsorgaan heeft een positief advies verstrekt en de raad van toezicht heeft instemming verleend. Aan het eind van het eerste kwartaal 2024 zijn de plannen en de bijbehorende stukken bij DNB ingediend ter toetsing. 2024 was vooral een jaar van plannen opstellen en voor 2025 staat de voorbereiding van de invoering van de nieuwe regeling per 1 januari 2026 centraal. Een onderdeel van het uitvoeren is ervoor zorgen dat werkgevers en hun eventuele administratiekantoren goed op de hoogte zijn van de komende veranderingen. Ook voor onze deelnemers geldt dat het fonds, tezamen met hun werkgevers, alle stakeholders goed moeten informeren over de gevolgen van de overgang. Van belang hierbij is dat als de dekkingsgraad op het moment van overgang te laag is, een korting niet is te vermijden.

Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van Stichting bedrijfstakpensioenfonds voor het Levensmiddelenbedrijf heeft de jaarrekening 2024 vastgesteld in de vergadering van 18 juni 2025.

Het bestuur van Stichting bedrijfstakpensioenfonds voor het Levensmiddelenbedrijf heeft de jaarrekening 2024 vastgesteld in de vergadering van 18 juni 2025.

Het bestuur

De heer E. Bosman
Onafhankelijk voorzitter bestuur

De heer H.A. Breekveldt
Bestuurslid

De heer M.L. Cardous
Bestuurslid

De heer C.H.L.M. Filippini
Bestuurslid

Mevrouw E. Heringa
Bestuurslid

Mevrouw L.T.M. de Leede
Werkgevers vicevoorzitter

Mevrouw F. Mulder
Bestuurslid

De heer D.H.M. Muusers
Werknemers vicevoorzitter

Mevrouw N. Poelgeest
Bestuurslid

Goedkeuring van de jaarrekening door de Raad van Toezicht

De heer J.C.M. Molenaar

De heer P. Priester

Mevrouw P.A. de Bruijn

18. Overige gegevens

Resultaatbestemming

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN.

Het voorstel resultaatbestemming 2024 is opgenomen in de paragraaf van de staat van baten en lasten in de jaarrekening.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Levensmiddelenbedrijf te Utrecht is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2024.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Levensmiddelenbedrijf, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 50.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 2.500.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

Aangezien het pensioenfonds gebruik maakt van het transitie-FTK zoals bedoeld in artikel 150p van de Pensioenwet zijn niet alle hiervoor genoemde artikelen van toepassing. Ik heb onderzocht of is voldaan aan de voorwaarden voor het gebruik van het transitie-FTK.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- Toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- Het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- De kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen). Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

Hierbij is in aanmerking genomen dat het pensioenfonds gebruik maakt van het transitie-FTK zoals bedoeld in artikel 150p van de Pensioenwet, waardoor niet alle artikelen van toepassing zijn. Het pensioenfonds heeft onderbouwd te hebben voldaan aan de in dat artikel gestelde voorwaarden voor het gebruik van het transitie-FTK.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Levensmiddelenbedrijf is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amstelveen, 18 juni 2025

drs. W. Hoekert AAG
Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Levensmiddelenbedrijf

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2024 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Levensmiddelenbedrijf te Utrecht gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Levensmiddelenbedrijf op 31 december 2024 en van het saldo van baten en lasten over 2024 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. De balans per 31 december 2024.
2. De staat van baten en lasten over 2024.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Levensmiddelenbedrijf zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 50 miljoen. De materialiteit is gebaseerd op circa 0,8% van het pensioenvermogen per 31 december 2024. Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark omdat dit een bepalende factor is in de berekening van de (beleids)dekkingsgraad die de financiële positie van het pensioenfonds weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur en de met governance belaste personen overeengekomen dat wij aan hen tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 2,5 miljoen rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Levensmiddelenbedrijf kent een aantal kernactiviteiten welke grotendeels zijn uitbesteed aan serviceorganisaties. De stichting heeft het fudicaire beheer van de beleggingen, de beleggingsadministratie en de pensioenadministratie uitbesteed aan respectievelijk Van Kempen Lanschot N.V., Nothern Trust en AZL N.V. (hierna gezamenlijk: 'de uitvoeringsorganisaties'). De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door Northern Trust en informatie over de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen, pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door AZL N.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de uitvoeringsorganisaties verleende diensten en het effect hiervan op de voor de controle relevante interne beheersing van het pensioenfonds. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang, bepalen wij de aard en omvang van de uit te voeren controlewerkzaamheden en voeren wij controlewerkzaamheden uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Levensmiddelenbedrijf relevante interne beheersingsmaatregelen van de uitvoeringsorganisaties zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde Standaard 3402 type II, SOC 1 en 3000A- rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersings-maatregelen. Verder evalueren wij de in de Standaard 3402, SOC 1 en 3000A-rapportages beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2024 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan de uitvoeringsorganisaties.

In aanvulling hierop hebben wij eigen controlewerkzaamheden uitgevoerd, waaronder werkzaamheden ten aanzien van de aanwezige beheersingsmaatregelen op het niveau van het bestuur en het bestuursbureau.

Wij hebben de certificerend actuaris instructies gestuurd op basis van Standaard 620 en NBA handreiking 1120 'Gebruikmaken van de werkzaamheden van de certificerend actuaris bij de controle van de jaarrekening en staten van pensioenfondsen' ten aanzien van de actuariële certificering met betrekking tot onder andere de consistentie, prudentie en actualiteit van schattingen ten aanzien van de voorziening pensioenverplichtingen en de financiële positie, in overeenstemming met relevante wetgeving. Wij hebben geëvalueerd of de certificerend actuaris heeft voldaan aan onze instructies. Daarnaast hebben wij de adequaatheid van de werkzaamheden van de actuaris geëvalueerd. Ook hebben wij de competentie, capaciteiten en objectiviteit van de actuaris geëvalueerd.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij de significante activiteiten, gecombineerd met zelfstandig verrichte werkzaamheden op het totaalniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van het geheel verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattings-proces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de met governance belaste personen het toezicht uitoefenen, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse, zoals opgenomen in de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA), geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode en de klokkenluidersregeling. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude. Hierbij hebben wij gebruik gemaakt van de elementen die tot fraude kunnen leiden: Rationalisatie, druk (motivatie) en gelegenheid. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

Doorbreken van interne beheersing door het bestuur (een verondersteld risico)

Risico:

Het bestuur is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijken te werken.

Controleaanpak:

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die een aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij hebben kennisgenomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur en de met governance belaste personen.

Wij hebben getoetst of de in het grootboek vastgelegde journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn aangebracht aanvaardbaar zijn.

Wij hebben geëvalueerd of de keuze en toepassing van de grondslagen voor financiële verslaggeving door het pensioenfonds, met name die welke betrekking hebben op subjectieve waarderingen en complexe transacties, mogelijk wijzen op frauduleuze financiële verslaggeving.

Wij hebben geëvalueerd of de oordeelsvormingen en beslissingen van het bestuur bij het maken van de in de financiële overzichten opgenomen schattingen wijzen op een mogelijke tendentie bij het bestuur van het pensioenfonds die mogelijk een risico vormt op een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude. De oordeelsvormingen, schattingen en veronderstellingen die mogelijk een belangrijke invloed hebben op de jaarrekening zijn toegelicht de jaarrekening. Voor een omschrijving van onze werkzaamheden hieromtrent, verwijzen wij naar de kernpunten met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van beleggingen.

Hieruit volgden geen signalen van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Controleaanpak naleving van wet- en regelgeving

Wij hebben een algemeen inzicht verworven in het wet- en regelgevingskader dat van toepassing is op het pensioenfonds door inlichtingen in te winnen bij het bestuur, de met governance belaste personen en het lezen van notulen en rapporten van sleutelfunctiehouders.

Voor zover materieel voor de jaarrekening, hebben wij op basis van onze risicoanalyse, en rekening houdende met het feit dat het effect van niet-naleving van wet- en regelgeving aanzienlijk varieert, het belastingrecht en de vereisten in het kader van Titel 9 van Boek 2 BW, RJ 610 en de Pensioenwet aangemerkt als wet- en regelgeving met een directe invloed op de jaarrekening.

Wij hebben voldoende en geschikte controle-informatie verkregen omtrent het naleven van de bepalingen van die wet- en regelgeving die gewoonlijk wordt geacht van directe invloed te zijn op de financiële overzichten.

Daarnaast is het pensioenfonds onderworpen aan overige wet- en regelgeving, zoals ook benoemd in de NBA Handreiking 1144 'Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfonds', waarvan de gevolgen van niet naleving een van materieel belang zijnde invloed kunnen hebben op de financiële overzichten, bijvoorbeeld ten gevolge van boetes of rechtszaken, te weten:

- Pensioenwet;
- Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds (Wet Bpf 2000)
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfonds (Bftp);
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Gezien de aard van de activiteiten van het pensioenfonds en de complexiteit van deze overige wet- en regelgeving bestaat het risico dat niet wordt voldaan aan de vereisten van deze wet- en regelgeving.

Ten aanzien van deze wet- en regelgeving die geen direct effect hebben op de vaststelling van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening, zijn onze werkzaamheden beperkter. Naleving van wet- en regelgeving kan van fundamenteel belang zijn voor de operationele aspecten van de entiteit, voor de mogelijkheid van het pensioenfonds om haar activiteiten voort te zetten, dan wel voor het voorkomen van sancties van materieel belang; niet-naleving van dergelijke wet- en regelgeving kan daarom van materieel belang zijnde invloed hebben op de financiële overzichten. Onze verantwoordelijkheid is beperkt tot het uitvoeren van gespecificeerde controlewerkzaamheden ter bevordering van het identificeren van niet-naleving van wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de financiële overzichten. Onze werkzaamheden ter bevordering van het identificeren van gevallen van niet-naleving van overige wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de jaarrekening, zijn beperkt tot (i) het bestuur en, in voorkomend geval, de met governance belaste personen vragen of de entiteit dergelijke wet- en regelgeving naleeft; (ii) de eventuele correspondentie met de desbetreffende vergunningverlenende of regelgevende of toezichthoudende instanties inspecteren.

Uiteraard zijn wij gedurende de controle alert op indicaties van (vermoedens van) niet-naleving van wet- en regelgeving.

Ten slotte hebben wij een schriftelijke bevestiging verkregen dat alle bekende gevallen van niet-naleving of vermoede niet-naleving van wet- en regelgeving, ons ter kennis zijn gebracht.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de activiteiten van het pensioenfonds voor de voorzienbare toekomst. Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- het verkrijgen van controle-informatie omtrent het continuïteitsrisico en de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling bij de vaststelling van bedragen en in de financiële overzichten opgenomen toelichtingen;
- overwegen of de continuïteitsbeoordeling van het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben en het bestuur bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten. Wij hebben hierbij onder andere aandacht besteed aan de vermogenspositie ten opzichte van het vereist eigen vermogen en de mate waarin beleggingen liquide gemaakt kunnen worden;
- nagaan of het bestuur gebeurtenissen of omstandigheden heeft geïdentificeerd die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de entiteit om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's);
- inwinnen van inlichtingen bij het bestuur over zijn kennis van continuïteitsrisico's na de periode van de door het bestuur verrichte continuïteitsbeoordeling;
- inspecteren van correspondentie met relevante toezichthoudende instanties.

De financiële positie van het pensioenfonds en de wettelijke mogelijkheid om onder bepaalde omstandigheden de pensioenverplichtingen te kunnen aanpassen is een belangrijk onderdeel van bovenstaande evaluatie. Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur en de met governance belaste personen gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving van het kernpunt	De wijze waarop dit kernpunt door ons is gecontroleerd
<p>Waardering van de illiquide beleggingen</p> <p>De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Deze beleggingen dienen volgens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde.</p> <p>Voor een groot deel van de beleggingen is de marktwaarde te toetsen aan direct of indirect genoteerde prijzen die tot stand zijn gekomen op liquide financiële markten. Illiquide beleggingen zijn beleggingen waarvoor een frequente marktnotering ontbreekt en de prijs daarom op basis van waarderingsmodellen wordt bepaald. Het met behulp van deze modellen bepalen van de marktwaarde is complex en bevat een hoge mate van subjectiviteit. Hierdoor neemt de waarderings-onzekerheid inherent toe bij beleggingen zonder frequent genoteerde marktprijzen en hangt dit samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens.</p> <p>In de toelichting op de grondslagen voor waardering van activa en passiva geeft Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Levensmiddelenbedrijf inzicht in de gehanteerde waarderingsmethoden van de illiquide beleggingen.</p> <p>Een beschrijving van deze modellen en technieken is weergegeven in de toelichtingen noot 1 van de jaarrekening. Uit deze toelichting blijkt dat voor 90% van de beleggingen van het pensioenfonds de waardering is gebaseerd op directe marktnoteringen en voor 10% op basis van andere methode(n).</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole geïdentificeerde risico is dat illiquide beleggingen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.</p>	<p>Om het risico te ondervangen hebben wij onder meer:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De opzet, het bestaan en de werking van de beheersingsmaatregelen rondom waardering van de beleggingen beoordeeld; – Gebruik gemaakt van Standaard 3402 type II-rapportages, en deze geanalyseerd op toe-reikendheid van de scoping, bevindingen en de impact hiervan op de controlewerkzaamheden; – Vastgesteld of de in de grondslagen voor waardering van activa en passiva beschreven modellen geschikt zijn om, binnen de geldende wettelijke bepalingen en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, te kunnen komen tot een marktwaarde van deze illiquide beleggingen; – Getoetst of de toepassing van deze modellen en technieken bij het bepalen van de marktwaarde overeenkomstig de beschreven uitgangspunten heeft plaatsgevonden; – De gecontroleerde rapportage waarin de beleggingen zijn opgenomen aangesloten met de financiële administratie en de jaarrekening; – Vastgesteld dat de waarderingsgrondslagen en waarderingsonzekerheid van de beleggingen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening. <p>Onze observatie bij dit kernpunt:</p> <p>Wij achten de waardering van de beleggingen en de daarbij behorende toelichting in de jaarrekening per 31 december 2024 aanvaardbaar. Wij hebben geen materiële bevindingen te rapporteren.</p>

Beschrijving van het kernpunt	De wijze waarop dit kernpunt door ons is gecontroleerd
<p>Waardering tegen passende actuariële grondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen</p> <p>De technische voorziening betreft de belang-rijkste verplichting in de balans van het pensioenfonds en vormt één van de belangrijkste componenten voor de berekening van de actuele dekkingsgraad en de beleids-dekkingsgraad. De technische voorziening wordt, conform de vereisten van de Pensioen-wet, gewaardeerd op marktwaarde. Deze marktwaarde komt tot stand door middel van een berekening op basis van aanspraak-gegevens van deelnemers en wordt berekend op basis van actuariële grondslagen en schattingselementen en is dan ook gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronder-stellingen en schattingselementen. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorziening en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen uit de Pensioenwet.</p> <p>Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Levensmiddelenbedrijf heeft in de toelichting op de grondslagen voor waardering van activa en passiva de grondslagen voor de waardering van de technische voorziening toegelicht. In noot 5 is een verdere detaillering van de technische voorziening gegeven.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole geïdentificeerde risico is dat actuariële grondslagen met betrekking tot de fonds specifieke ervaringssterfte en kostenopslag niet juist worden toegepast en toegelicht en/of dat actuariële berekeningen onjuist zijn.</p>	<p>Om het risico te ondervangen hebben wij onder meer:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De certificerend actuaris instructies gestuurd over de te volgen controleaanpak, risico's, werkzaamheden en attentiepunten; – De redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen (actuariële) veronderstellingen en de gehanteerde waarderingsgrondslagen getoetst en besproken met de certificerend actuaris; – De rapportage van de certificerend actuaris geëvalueerd en de uitkomsten besproken; – Controlewerkzaamheden uitgevoerd op de pensioenaanspraken van de deelnemers om de gehanteerde administratieve basisgegevens te toetsen; – Vastgesteld dat de actuaris met deze basisgegevens werkt bij het toetsen van de technische voorziening; – Vastgesteld dat de waarderingsgrondslagen van de technische voorziening toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening. <p>Onze observatie bij dit kernpunt:</p> <p>Wij achten de waardering van de technische voorziening en de daarbij behorende toelichting in de jaarrekening per 31 december 2024 aanvaardbaar. Wij hebben geen materiële bevindingen te rapporteren.</p>

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

De andere informatie bestaat uit:

- Het bestuursverslag
- Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen
- De overige gegevens
- Verslagen van verantwoordingsorgaan en raad van toezicht.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur en de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur en de met governance belaste personen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met hen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur en de met governance belaste personen hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 18 juni 2025

Deloitte Accountants B.V.

drs. M. van Luijk RA

19. Bijlagen

Relevante nevenfuncties bestuursleden en raad van toezicht

Hieronder staan de relevante (neven)functies vermeld van de bestuurs- en RvT-leden:

Bestuur:

De heer E.H.W. Bosman	Onafhankelijk bestuurslid (per 1-1-2024)	<ul style="list-style-type: none"> – Actuaris Pensum BV – Onafhankelijk voorzitter StiPP – Bestuurslid Stichting Pensioenfonds Rockwool
De heer H.A. Breekveldt	Bestuurslid	<ul style="list-style-type: none"> – Directeur HBR Financieel & Interim Management – Directeur/eigenaar Breekveldt Capital Management B.V. – Lid Raad van Toezicht BPF Schilders
De heer M.L. Cardous	Bestuurslid	<ul style="list-style-type: none"> – Senior Analyst Credits Investments bij Pensioenfonds Rail & OV
De heer C.H.L.M. Filippini	Bestuurslid	<ul style="list-style-type: none"> – vanaf 1 jan 2022 geen nevenfuncties
Mevrouw E. Heringa	Bestuurslid (per 1-4-2024)	<ul style="list-style-type: none"> – Niet uitvoerend bestuurder bij Pensioenfonds PNO Media – Beleidsmedewerker CNV Vakmensen
Mevrouw L.T.M. de Leede	Voorzitter namens werkgevers	<ul style="list-style-type: none"> – Voorzitter namens werkgevers en lid dagelijks bestuur, tevens voorzitter beleggingscommissie van BPF Slagers – Bestuurder Pensioenfonds Notariaat, tevens voorzitter beleggingscommissie
Mevrouw F. Mulder	Bestuurslid	<ul style="list-style-type: none"> – Eigenaar/directeur van Jumbo Froukje Sloot (Sloot-Mulder BV) – Eigenaar/directeur Giftclub Westermarke (SloMU bv) – DGA Westermarke bv – Bestuurslid ondernemersvereniging Jumbo – Lid Werkgroep Overleg (buying & Merchandise)/Marketing WOMM bij Jumbo HQ – Lid Adviesraad Noorderpoort College – Lid Adviesraad Business School Ubbo Emmius College – Hoofdbestuurslid van het Vakcentrum

De heer D.H.M. Muusers	Bestuurslid	<ul style="list-style-type: none"> - Bestuurslid bij BPF VLEP - Niet uitvoerend bestuurder bij BPF SGB - Lid RvT stichting Mantelzorg en Dementie - DGA DHM Beheer
Mevrouw N. Poelgeest	Bestuurslid (per 1-1-2024)	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoerend bestuurder ABN AMRO Pensioenfonds - Lid algemeen bestuur Pensioenfederatie - Bestuurslid/penningmeester Stichting Pensioenregister

Raad van toezicht:

De heer J.C.M. Molenaar	Lid raad van toezicht	<ul style="list-style-type: none"> - Bestuurslid Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie - Directeur Stichting Verenigd Bezit - Lid beleggingsadviescommissie stichting woongroep Parnassos
De heer P. Priester	Lid raad van toezicht	<ul style="list-style-type: none"> - Aandeelhouder Xudoo BV - Bestuurder Oak Pensioen - Bestuurder Bpf Particuliere beveiliging - Voorzitter Raad van Toezicht Pensioenfonds Robeco - Lid Raad van Toezicht Pensioenfonds Thales Nederland
Mevrouw P.A. de Bruijn	Lid raad van toezicht	<ul style="list-style-type: none"> - Onafhankelijk voorzitter Oak Pensioen - Wordvoerder cao-onderhandelingen Kinderopvang - Wordvoerder cao-onderhandelingen Sociaal Werk - Onafhankelijk voorzitter regiegroep WTP DSM - Transitiecommissie Pensioen

Bijlage IV

Model voor de periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Levensmiddelenbedrijf
Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 724500UCH2082LQT5I49

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De EU-taxonomie is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevatte geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

Ecologische en/of sociale kenmerken

Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

☒ ☐ Ja ☐ ☒ Nee	
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan: <ul style="list-style-type: none"> ☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen. ☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie 	☐ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken, en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimaal aandeel duurzame beleggingen van <ul style="list-style-type: none"> ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een sociale doelstelling
☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan:	☒ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen.

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het financiële product promoot ecologische karakteristieken die verband houden met:

- de mitigatie van klimaatverandering en de adaptatie aan klimaatverandering in lijn met het Akkoord van Parijs;
- de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen;
- de transitie naar een circulaire economie.

Het financiële product promoot sociale kenmerken die verband houden met:

- fatsoenlijk werk;
- adequate levensstandaard en welzijn voor eindgebruikers;
- andere sociale onderwerpen zoals gendergelijkheid en bredere diversiteitskwesties.

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe wordt voldaan aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

De duurzaamheidsindicatoren die worden gebruikt om de realisatie van elk van de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken door dit financiële product te meten, presteerden als volgt. Alle waarden zijn gebaseerd op de posities en beschikbare gegevens per 31 december van het betreffende jaar.

Milieu-indicatoren	Parameter	2023	2024	% Dek. 2023	% Dek. 2024
Scope 1-broeikasgassen-emissies	ton CO2e	73.801,34	73.620,75	40%	48%
Scope 2-broeikasgassen-emissies	ton CO2e	40.720,39	36.837,99	40%	48%
Scope 3-broeikasgassen-emissies	ton CO2e	1.200.280,03	1.154.636,89	40%	48%
Totale broeikasgassen-emissies	ton CO2e	1.311.862,64	1.263.608,14	40%	48%
Koolstofvoetafdruk	ton CO2e per miljoen EUR van belegging	227,55	187,67	40%	48%
Broeikasgassen-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	Gewogen gemiddelde ton CO2e per miljoen EUR omzet	670,90	712,03	46%	52%
Aandeel van de beleggingen in ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel van de beleggingen, %	1%	2%	47%	52%
Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Aandeel van de beleggingen, %	70%	63%	35%	45%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,02	0,78	41%	48%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Industrie	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	0,35	0,23	41%	48%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Winning van delfstoffen	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	1,10	0,89	41%	48%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Vervoer en opslag	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	0,57	0,61	41%	48%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - Distributie van water, afvalwaterbeheer en sanering	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	2,10	1,52	41%	48%
Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	Aandeel van de beleggingen, %	0%	1%	47%	14%
Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie	Aandeel van de beleggingen, %	15%	18%	46%	51%

Sociale indicatoren	Parameter	2023	2024	% Dek. 2023	% Dek. 2024
Aantal ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen die verband houden met de ondernemingen waarin is belegd, op basis van een gewogen gemiddelde	Gewogen gemiddelde, aantal	0,03	0,02	47%	52%
Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	47%	52%
Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel van de beleggingen, %	25%	0%	47%	52%
Genderdiversiteit raad van bestuur	Gemiddeld % vrouwelijke bestuursleden	32%	35%	45%	50%

Betrokkenheid indicatoren	Parameter	2023	2024	% Dek. 2023	% Dek. 2024
Entertainment voor volwassenen	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	1%	1%
Conventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	52%	55%
Alcohol	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	3%	3%
Controversiële wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	100%	100%
Conventionele wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	1%	1%
Gokken	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	1%
Stroomopwekking	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	6%	8%
Thermische kolen	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	52%	55%
Tabak	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	100%	100%
Onconventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	52%	55%

- **Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?**
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.
- **Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?**
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.
- **Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?**
Met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren is rekening gehouden in de algemene beleggingsaanpak, het due diligence-proces en de beleggingsprocedures wat betreft screening, monitoring en rapportage. We hebben een combinatie van eigen data en data van derden gebruikt om beleggingen te identificeren die een ongunstige invloed hebben op duurzaamheidsfactoren en ernstige schade (kunnen) veroorzaken.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

OESO	UNGP
Ja	Ja

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

- Ja
 Nee

Het financiële product heeft bij de beoordeling van de (voorgenomen) beleggingen rekening gehouden met de belangrijkste nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren door middel van specifieke duurzaamheidsindicatoren. Deze indicatoren worden gebruikt om te beoordelen in hoeverre de beleggingen bijdragen aan de gepromote ecologische karakteristieken en sociale kenmerken, inclusief indicatoren van belangrijke nadelige effecten. Dit omvat verschillende fasen in het beleggingsproces, waaronder screening, monitoring en rapportage. We verwijzen naar de tabel met indicatoren voor nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren die eerder in dit document is vermeld.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste emittenten	Sector	Land	% Activa
Germany	Staatsobligatie	Duitsland	2,4%
Alphabet Inc.	Communicatie- diensten	Verenigde Staten	2,1%
NVIDIA Corporation	Informatie- technologie	Verenigde Staten	1,9%
Belgium	Staatsobligatie	België	1,7%
Tesla, Inc.	Duurzame consumenten- goederen	Verenigde Staten	1,3%
Netherlands	Staatsobligatie	Nederland	1,3%
Microsoft Corporation	Informatie- technologie	Verenigde Staten	1,3%
European Union	Overige	België	1,2%
KfW	Overige	Duitsland	1,2%
France	Staatsobligatie	Frankrijk	1,0%
BPCE S.A.	Overige	Frankrijk	0,7%
Austria	Staatsobligatie	Oostenrijk	0,7%
Banque Fédérative du Crédit Mutuel	Overige	Frankrijk	0,7%
Eli Lilly and Company	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	0,6%
Credit Agricole SA London Branch	Financiële dienstverlening	Verenigd Koninkrijk	0,6%

Belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggings- beslissingen op duurzaamheids- factoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandig- heden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding corruptie en omkoping.

De lijst bevat de beleggingen die **het grootste aandeel beleggingen** van het financiële product vormen tijdens de referentie periode, te weten: 01 januari 2024 t/m 31 december 2024.

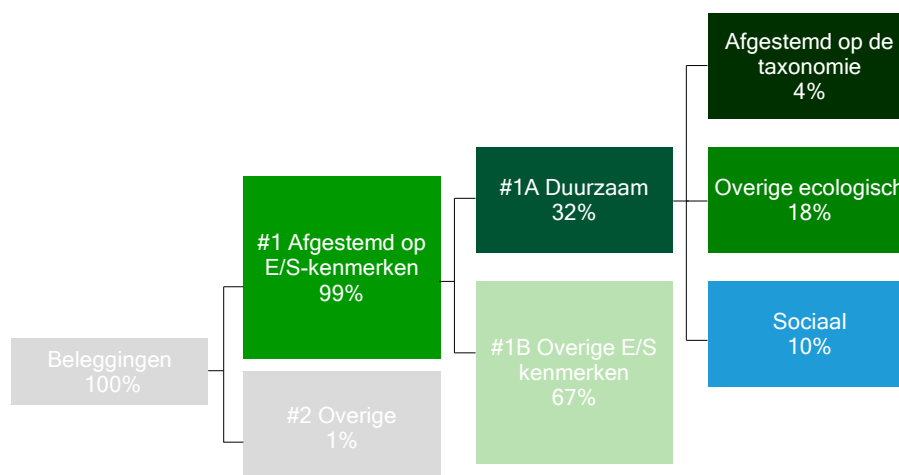
Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de omzet die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten van ondernemingen belegt, weergeeft;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegt, bv. voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven** (OpEx) die groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegt, weergeven.

#1 Afgestemd op E/S kenmerken omvat beleggingen van het financiële product die voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken die het financiële product promoot. Bedrijfsgerelateerde beleggingen moeten voldoen aan praktijken van goed bestuur. Voor staatsobligaties, illiquide beleggingen, waaronder Nederlandse hypotheken en vastgoed, en LDI-producten vindt de beoordeling van de E/S kenmerken plaats in managerselectie en reguliere monitoring en wordt de opname in dit onderdeel gewaarborgd.

#2 Overige omvat overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische en sociale kenmerken zoals beleggingen met een rode vlag op MSCI ESG controversies, cash en derivaten.

#1A Duurzaam omvat beleggingen die voldoen aan drie criteria: beleggingen met economische activiteiten die bijdragen aan een duurzame doelstellingen, geen ernstige afbreuk doen aan overige doelstellingen en praktijken van goed bestuur.

#1B Overige E/S kenmerken omvat beleggingen van het financiële product die niet voldoen aan de criteria van een #1A duurzame belegging, maar wel voldoen aan praktijken van goed bestuur.

Afgestemd op de taxonomie omvat beleggingen die voldoen aan de criteria van de taxonomie. Deze hanteert dezelfde criteria als #1A duurzame beleggingen, maar telt alleen het percentage van de omzet mee dat bijdraagt aan de duurzame doelstellingen.

Overige ecologisch en **sociaal** omvat beleggingen die wel voldoen aan #1A duurzame beleggingen maar niet zijn afgestemd op de taxonomie.

Meer informatie over de methodologie is te vinden in de toelichting op Annex IV, beschikbaar op de website van het pensioenfonds.

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Afgestemd op E/S-kenmerken	Duurzaam	Overige E/S kenmerken	Afgestemd op de taxonomie	Overige ecologisch	Sociaal	Overige
Alle	99%	32%	67%	4%	18%	10%	1%
Communicatiediensten	4%	1%	3%	0%	1%	0%	0%
Duurzame consumentengoederen	5%	1%	4%	0%	1%	0%	0%
Niet-duurzame consumentengoederen	2%	0%	1%	0%	0%	0%	0%
Energie	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Financiële dienstverlening	17%	3%	15%	0%	2%	0%	1%
Gezondheidszorg	3%	3%	0%	0%	1%	2%	0%
Industrie	3%	2%	2%	0%	1%	0%	0%
Informatietechnologie	7%	5%	2%	2%	3%	0%	0%
Basisindustrie	1%	0%	1%	0%	0%	0%	0%
Vastgoed	5%	4%	1%	1%	2%	1%	0%
Overige	51%	14%	37%	0%	7%	7%	0%
Nutsvoorzieningen	1%	1%	0%	0%	0%	0%	0%

In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Heeft dit financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen?

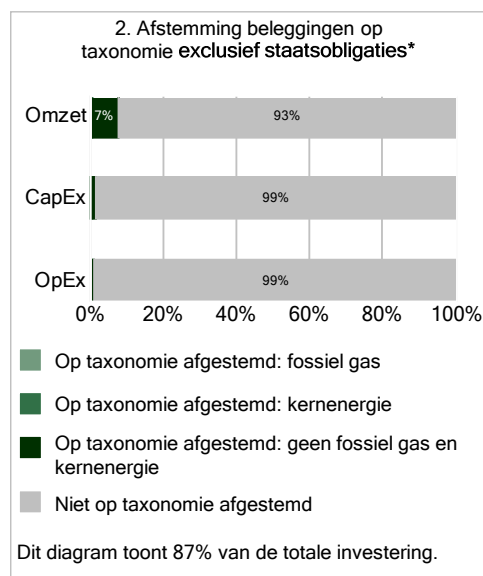
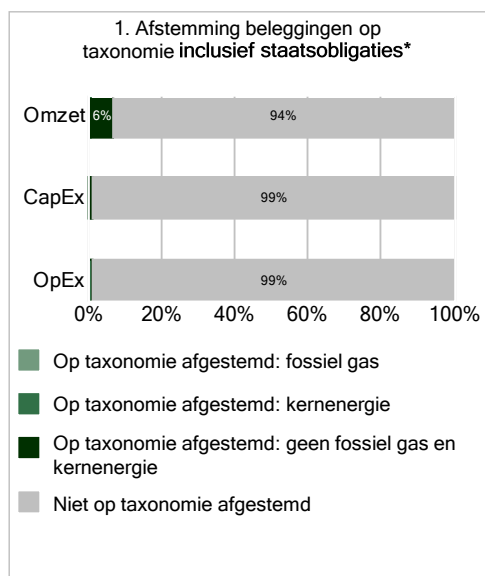
Ja

In fossiel gas

Kernenergie

Nee

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Er is geen geschikte methode is om te bepalen of staatsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie. Daarom toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van staatsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor de beleggingen van het financiële product exclusief staatsobligaties.

*In deze grafieken omvatten 'staatsobligaties' alle blootstellingen aan overheden

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

● **Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?**
1%

● **Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?**
Vorige jaar was het 4%

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?
18%

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?
10%

Welke beleggingen zijn opgenomen onder "#2 Overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?
#2 Overige omvat de overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken en die evenmin als duurzame belegging kwalificeren. Deze categorie bestaat voornamelijk uit de liquiditeitsposities van het pensioenfonds, alsmede beleggingen die voor risicoafdekking zijn bedoeld, waaronder financiële derivaten.

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken?

De maatregelen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken komen voort uit het MVB-beleid. De toepassing in de afgelopen referentieperiode lichten wij kort toe:

- ESG integratie: het pensioenfonds heeft via de fiduciair vermogensbeheerder beoordeeld hoe duurzaamheidsfactoren in het beleggingsproces van zijn externe vermogensbeheerders zijn geïntegreerd.
- Screening: onderzoek naar de belangrijkste duurzaamheidsindicatoren in de portefeuille. Daarvoor baseerde het pensioenfonds zich op 'UN Global Compact' principes en andere controversiële activiteiten. Daarnaast zijn alle beursgenoteerde deelnemingen gescreend op de vereisten van goed bestuur.
- Uitsluiting: het pensioenfonds sloot bedrijven en landen uit die betrokken zijn bij ongewenste activiteiten zoals beschreven in het uitsluitingsbeleid. Dit waren onder andere bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot uit of met betrokkenheid bij de productie of verkoop van controversiële wapens. In het overzicht van duurzaamheidsindicatoren is de betrokkenheid in bepaalde CO₂-intensieve sectoren weergegeven.
- Dialoog: het pensioenfonds voerde via de fiduciair vermogensbeheerder de dialoog met een aantal bedrijven over specifieke zaken zoals klimaatverandering of de schending van arbeids- en mensenrechten. Voor sommige dialogen werd via een collectieve initiatief met andere financiële instanties samengewerkt, bijvoorbeeld Climate Action 100+ en Nature Action 100+. Via uitoefening van het stemrecht was het pensioenfonds betrokken als aandeelhouder en heeft het pensioenfonds invloed uitgeoefend.
- Best-in-class: met deze aanpak belegt het pensioenfonds alleen in bedrijven die goed presteren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het pensioenfonds heeft de best-in-class benadering voortgezet gedurende gerapporteerd jaar.
- Positieve selectie: het pensioenfonds draagt bij aan positieve oplossingen. In de beleggingsportefeuille zijn bedrijven geselecteerd die een positieve bijdrage leveren aan meerdere duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's). Gedurende gerapporteerd jaar heeft het pensioenfonds dit beleid voortgezet.

Bijlage IV

Model voor de periodieke informatieverstopping voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Levensmiddelen Excedent Totaal Portefeuille
Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 724500UCH2082LQT5149

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De EU-taxonomie is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevatte geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

Ecologische en/of sociale kenmerken

Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

☒ ☐ Ja	☐ ☒ Nee
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan:	☐ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken, en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimumaandeel duurzame beleggingen van
☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen.	☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie
☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie	☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie
☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan:	☐ met een sociale doelstelling
	☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen.

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het financiële product promoot ecologische karakteristieken die verband houden met:

- de mitigatie van klimaatverandering en de adaptatie aan klimaatverandering in lijn met het Akkoord van Parijs;
- de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen;
- de transitie naar een circulaire economie.

Het financiële product promoot sociale kenmerken die verband houden met:

- fatsoenlijk werk;
- adequate levensstandaard en welzijn voor eindgebruikers;
- andere sociale onderwerpen zoals gendergelijkheid en bredere diversiteitskwesties.

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe wordt voldaan aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

● **Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?**

De duurzaamheidsindicatoren die worden gebruikt om de realisatie van elk van de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken door dit financiële product te meten, presteerden als volgt. Alle waarden zijn gebaseerd op de posities en beschikbare gegevens per 31 december van het betreffende jaar.

Betrokkenheid indicatoren	Parameter	2023	2024	% Dek. 2023	% Dek. 2024
Controversiële wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	100%
Tabak	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	100%

● **Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?**

Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

● **Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?**

Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

● **Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheids factoren?**

Met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren is rekening gehouden in de algemene beleggingsaanpak, het due diligence-proces en de beleggingsprocedures wat betreft screening, monitoring en rapportage. We hebben een combinatie van eigen data en data van derden gebruikt om beleggingen te identificeren die een ongunstige invloed hebben op duurzaamheidsfactoren en ernstige schade (kunnen) veroorzaken.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

OESO	UNGP
Nee	Nee

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

- Ja
 Nee

Het financiële product heeft bij de beoordeling van de (voorgenomen) beleggingen rekening gehouden met de belangrijkste nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren door middel van specifieke duurzaamheidsindicatoren. Deze indicatoren worden gebruikt om te beoordelen in hoeverre de beleggingen bijdragen aan de gepromote ecologische karakteristieken en sociale kenmerken, inclusief indicatoren van belangrijke nadelige effecten. Dit omvat verschillende fasen in het beleggingsproces, waaronder screening, monitoring en rapportage. We verwijzen naar de tabel met indicatoren voor nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren die eerder in dit document is vermeld.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste emittenten	Sector	Land	% Activa
France	Staatsobligatie	Frankrijk	5,3%
Germany	Staatsobligatie	Duitsland	4,0%
Alphabet Inc.	Communicatie- diensten	Verenigde Staten	3,7%
NVIDIA Corporation	Informatie- technologie	Verenigde Staten	3,7%
Microsoft Corporation	Informatie- technologie	Verenigde Staten	2,7%
Tesla, Inc.	Duurzame consumenten- goederen	Verenigde Staten	2,1%
Eli Lilly and Company	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	2,0%
Italy	Staatsobligatie	Italië	1,7%
Novo Nordisk A/S	Gezondheidszorg	Denemarken	1,0%
Spain	Staatsobligatie	Spanje	0,9%
Netherlands	Staatsobligatie	Nederland	0,8%
Mastercard Incorporated	Financiële dienstverlening	Verenigde Staten	0,7%
Austria	Staatsobligatie	Oostenrijk	0,7%
ASML Holding N.V.	Informatie- technologie	Nederland	0,7%
Salesforce, Inc.	Informatie- technologie	Verenigde Staten	0,7%

Belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggings- beslissingen op duurzaamheids- factoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandig- heden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding corruptie en omkoping.

De lijst bevat de beleggingen die het **grootste aandeel** beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentie periode, te weten: 01 januari 2024 t/m 31 december 2024.

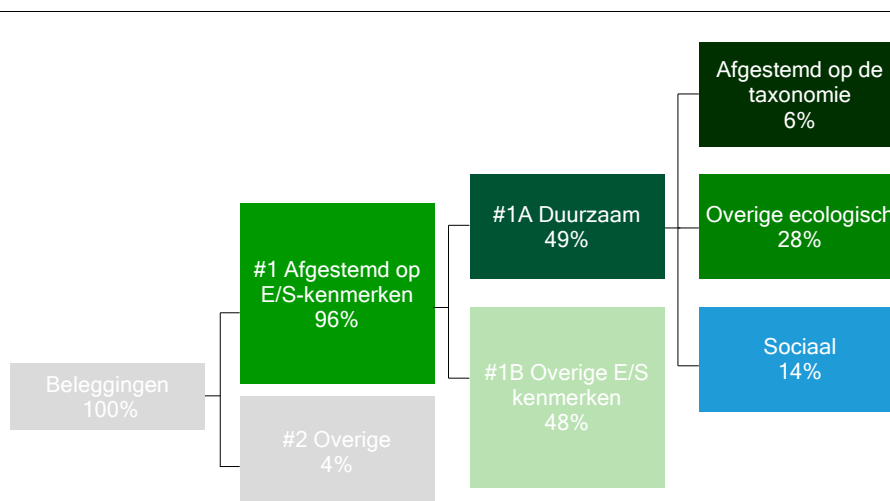
Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

De **activa-allocatie** beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de omzet die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten van ondernemingen belegd, weergeeft;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven** (OpEx) die groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeven.

#1 Afgestemd op E/S kenmerken omvat beleggingen van het financiële product die voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken die het financiële product promoot. Bedrijfsgerelateerde beleggingen moeten voldoen aan praktijken van goed bestuur. Voor staatsobligaties, illiquide beleggingen, waaronder Nederlandse hypotheek en vastgoed, en LDI-producten vindt de beoordeling van de E/S kenmerken plaats in managerselectie en reguliere monitoring en wordt de opname in dit onderdeel gewaarborgd.

#2 Overige omvat overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische en sociale kenmerken zoals beleggingen met een rode vlag op MSCI ESG controversies, cash en derivaten.

#1A Duurzaam omvat beleggingen die voldoen aan drie criteria: beleggingen met economische activiteiten die bijdragen aan een duurzame doelstellingen, geen ernstige afbreuk doen aan overige doelstellingen en praktijken van goed bestuur.

#1B Overige E/S kenmerken omvat beleggingen van het financiële product die niet voldoen aan de criteria van een #1A duurzame belegging, maar wel voldoen aan praktijken van goed bestuur.

Afgestemd op de taxonomie omvat beleggingen die voldoen aan de criteria van de taxonomie. Deze hanteert dezelfde criteria als #1A duurzame beleggingen, maar telt alleen het percentage van de omzet mee dat bijdraagt aan de duurzame doelstellingen. **Overige ecologisch en sociaal** omvat beleggingen die wel voldoen aan #1A duurzame beleggingen maar niet zijn afgestemd op de taxonomie.

Meer informatie over de methodologie is te vinden in de toelichting op Annex IV, beschikbaar op de website van het pensioenfonds.

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Afgestemd op E/S-kenmerken	Duurzaam	Overige E/S kenmerken	Afgestemd op de taxonomie	Overige ecologisch	Sociaal	Overige
Alle	96%	49%	48%	6%	28%	14%	4%
Communicatiediensten	7%	2%	5%	0%	2%	0%	0%
Duurzame consumptiegoederen	10%	2%	8%	0%	2%	0%	0%
Niet-duurzame consumptiegoederen	4%	1%	3%	0%	0%	1%	0%
Energie	1%	0%	1%	0%	0%	0%	0%
Financiële dienstverlening	16%	4%	12%	0%	4%	0%	0%
Gezondheidszorg	9%	9%	0%	0%	3%	6%	0%
Industrie	8%	3%	4%	1%	3%	0%	0%
Informatietechnologie	16%	10%	5%	4%	6%	0%	0%
Basisindustrie	3%	0%	2%	0%	0%	0%	0%
Vastgoed	2%	1%	1%	0%	1%	0%	0%
Overige	20%	13%	7%	0%	7%	6%	4%
Nutsvoorzieningen	2%	2%	0%	1%	1%	0%	0%

In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

● Heeft dit financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen?

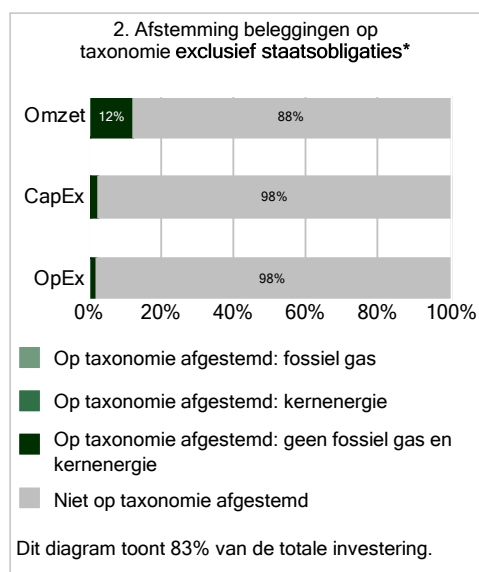
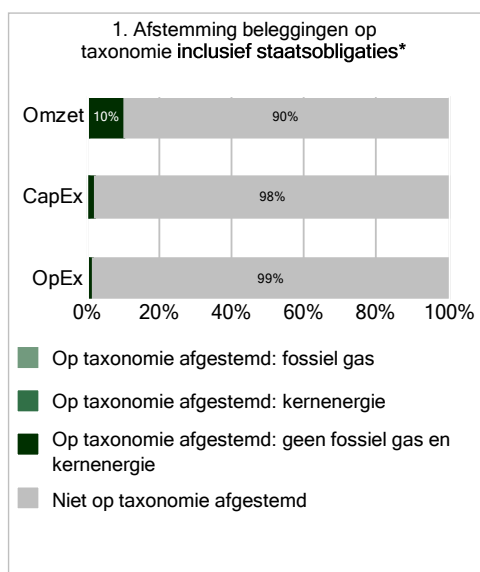
Ja

In fossiel gas

Kernenergie

Nee

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Er is geen geschikte methode om te bepalen of staatsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie. Daarom toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van staatsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor de beleggingen van het financiële product exclusief staatsobligaties.

*In deze grafieken omvatten 'staatsobligaties' alle blootstellingen aan overheden

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

 zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

● **Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?**
1%

● **Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?**
Vorige jaar was het 5%

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?
28%

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?
14%

Welke beleggingen zijn opgenomen onder "#2 Overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?
#2 Overige omvat de overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken en die evenmin als duurzame belegging kwalificeren. Deze categorie bestaat voornamelijk uit de liquiditeitsposities van het pensioenfonds, alsmede beleggingen die voor risicoafdekking zijn bedoeld, waaronder financiële derivaten.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken?

De maatregelen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken komen voort uit het MVB-beleid. De toepassing in de afgelopen referentieperiode lichten wij kort toe:

- ESG integratie: het pensioenfonds heeft via de fiduciair vermogensbeheerder beoordeeld hoe duurzaamheidsfactoren in het beleggingsproces van zijn externe vermogensbeheerders zijn geïntegreerd.
- Screening: onderzoek naar de belangrijkste duurzaamheidsindicatoren in de portefeuille. Daarvoor baseerde het pensioenfonds zich op 'UN Global Compact' principes en andere controverse activiteiten. Daarnaast zijn alle beursgenoteerde deelnemingen gescreend op de vereisten van goed bestuur.
- Uitsluiting: het pensioenfonds sloot bedrijven en landen uit die betrokken zijn bij ongewenste activiteiten zoals beschreven in het uitsluitingsbeleid. Dit waren onder andere bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot uit of met betrokkenheid bij de productie of verkoop van controversiële wapens. In het overzicht van duurzaamheidsindicatoren is de betrokkenheid in bepaalde CO₂-intensieve sectoren weergegeven.
- Dialoog: het pensioenfonds voerde via de fiduciair vermogensbeheerder de dialoog met een aantal bedrijven over specifieke zaken zoals klimaatverandering of de schending van arbeids- en mensenrechten. Voor sommige dialogen werd via een collectieve initiatief met andere financiële instanties samengewerkt, bijvoorbeeld Climate Action 100+ en Nature Action 100+. Via uitoefening van het stemrecht was het pensioenfonds betrokken als aandeelhouder en heeft het pensioenfonds invloed uitgeoefend.
- Best-in-class: met deze aanpak belegt het pensioenfonds alleen in bedrijven die goed presteren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het pensioenfonds heeft de best-in-class benadering voortgezet gedurende gerapporteerd jaar.
- Positieve selectie: het pensioenfonds draagt bij aan positieve oplossingen. In de beleggingsportefeuille zijn bedrijven geselecteerd die een positieve bijdrage leveren aan meerdere duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's). Gedurende gerapporteerd jaar heeft het pensioenfonds dit beleid voortgezet.

Begrippenlijst

ABTN (Actuariële en bedrijfstechnische nota)

Pensioenfondsen dienen te werken volgens een ABTN. Hierin zijn de financiële opzet van een pensioenfonds en de grondslagen waarop deze berust, gemotiveerd omschreven.

ALM (Asset Liability Management)

Een methode om modelmatig de samenstelling van de strategische beleggingsportefeuille te bepalen, rekening houdend met de pensioenverplichtingen.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste twaalf maandelijkse dekkingsgraden.

Benchmark

Vergelijkingsmaatstaf. Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van een beleggingsportefeuille worden afgezet.

Dekkingsgraad

De waarde van het aanwezige pensioenvermogen uitgedrukt als percentage van de waarde van de pensioenverplichtingen. De dekkingsgraad wordt als graadmeter beschouwd voor de mate van zekerheid dat de toegezegde pensioenen ook daadwerkelijk kunnen worden uitbetaald.

Derivaten

Financiële contracten waarvan de waarde is afgeleid van een andere (onderliggende) waarde, zoals een aandeel, obligatie of grondstof. Bijvoorbeeld: futures, swaps.

Feitelijke premie

De premie die werkelijk in rekening wordt gebracht bij de werkgevers en deelnemers.

Franchise

Vrijgesteld bedrag. Over dit deel van het pensioengevend loon worden geen aanspraken opgebouwd.

FTK (Financieel Toetsingskader)/ nFTK (vernieuwd FTK)

Stelsel van De Nederlandsche Bank voor te hanteren waarderingsmethoden.

Gedempte premie

De gedempte premie is gelijk aan de kostendekkende premie met één belangrijk verschil, namelijk dat de gehanteerde rente is gebaseerd op een voortschrijdend gemiddelde uit het verleden of het rendement op een verwachting voor de toekomst.

Kostendekkende premie

De kostendekkende premie is gelijk aan de actuariële benodigde premie voor de inkoop van de onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioentoezegging. De kostendekkende premie moet opslagen bevatten voor solvabiliteit en uitvoeringskosten. Voor de voorwaardelijke (veelal indexatie) onderdelen van de pensioentoezegging moet de kostendekkende premie worden verhoogd, rekening houdend met de geformuleerde ambitie en afgesproken wijze van financieren. De kostendekkende premie moet worden vastgesteld op basis van sterftegrondslagen die ook voor de technische voorziening wordt gehanteerd. Voor het vaststellen van de zuiver kostendekkende premie wordt de actuele marktrente (rentetermijnstructuur) gehanteerd.

Liability Driven Investments (LDI)

Beleggingen in vastrentende waarden (vaak fondsen en/of swaps) met een relatief lange looptijd, met als doel het renterisico van de verplichtingen af te dekken.

Minimaal vereiste dekkingsgraad

De minimaal vereiste dekkingsgraad wordt bepaald op basis van artikel 11 van het Financieel Toetsingskader. Als de dekkingsgraad lager is dan dit minimum moet het fonds maatregelen nemen om binnen vijf jaar terug te keren naar dit niveau. Dit wordt vastgelegd in het herstelplan van het fonds.

Performancetoets

Het gemiddelde van de behaalde beleggingsresultaten, gemeten over 5 jaar. Een fonds moet minimaal een 0 behalen om aan de performancetoets te voldoen. Als het fonds een negatief resultaat haalt dan moet het fonds de werkgever vrijstelling verlenen indien hij daarom verzoekt.

Reële dekkingsgraad

De reële dekkingsgraad drukt de verhouding uit tussen het vermogen van het fonds en de pensioenverplichtingen, waarbij in de berekening van de pensioenverplichtingen rekening wordt gehouden met toekomstige inflatie.

Rekenrente

Fictief rendementspercentage dat het belegde vermogen in de toekomst wordt geacht op te brengen.

Rentetermijnstructuur (RTS)

De rentetermijnstructuur, of yield curve, is een grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds.

Solvabiliteit

Het vermogen van de pensioenuitvoerder om op langere termijn aan verzekerings- of pensioenverplichtingen te kunnen voldoen.

Sterftegrondslag

Berekeningsmethode gebaseerd op een statistisch overzicht van sterftekansen per leeftijd van een bepaalde groep personen.

Swap

Ruil van het rendement op een vastgestelde referentiewaarde tegen een variabele rente gedurende een vastgestelde looptijd.

Ultimate Forward Rate (UFR)

Een risicovrije rekenrente voor langjarige contracten, waarin wegens de lange looptijd onvoldoende handel in bestaat.

UPO

Uniform Pensioen Overzicht, met de gegevens over het opgebouwde pensioen.

Vastrentende waarden

Beleggingssoort waarover in beginsel een vaste rentevergoeding en een vaste looptijd geldt, zoals obligaties, onderhandse leningen en hypotheke.

Vereist eigen vermogen

Het vereist eigen vermogen (VEV) is het vermogen dat nodig is om de verwachte risico's binnen één jaar op te kunnen vangen. De vereiste dekkinggraad is de dekkinggraad die bij het VEV hoort. Als de dekkinggraad lager is dan de vereiste dekkinggraad, moet het pensioenfonds een herstelplan maken om binnen tien jaar op deze dekkinggraad terug te komen.

VPV (Voorziening Pensioen Verplichtingen)

De passiva van het pensioenfonds, gelijk aan de waarde van de pensioenverplichtingen.

Waardeoverdracht

Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van een tot zeker moment opgebouwde pensioenaanspraak, in het geval de deelnemer verandert van werkgever of verzekeraar.

Z-score

Maatstaf voor de mate waarin het werkelijke rendement van een pensioenfonds afwijkt van het rendement van de door het bestuur vastgestelde normportefeuille.